

69
1946

1303

हनुमन्नाटक
Hanuman Natak

71
1946

अथहनुमन्नाटकप्रारंभः ॥ अथसंख्या १५०० ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीरामायनमः ॥ जयतिरघुवंशतिलकः कौशल्याहृदयनेदनोरामः ॥ दशवदननिधनकारी दाशरथिः पुण्डरीकाक्षः ॥ १ ॥ कल्याणानां निदानं कलिमलमथनं जीवनं सज्जनानां पार्थयं यन्मुमुक्षोः सपदि परपदप्राप्तये प्रसिद्धतरय ॥ विश्वाम् स्थानमेकं कविबलवचसा पावनं पावनानां बीजं धर्मद्रुमस्य प्रभवतु भवतां भूतये रामनाम ॥ २ ॥ पातु श्रीकुचपत्रसंगमकरी मुद्रां कितोरच्छलो देवः सर्वजगत्पतिर्मधुबध्वक्काञ्चनद्वयः ॥ श्रीगणेशोऽतनोर्नबेदुविशदेदं द्वांकुरे यस्य भूमीति स्म प्रलयाब्धिपल्लवतलोत्पाते कमुस्ताकृतिः ॥ ३ ॥ यशेवाः समुत्थासते शिव इति ब्रह्मेति वेदोति नो बौद्धाबुद्ध इति प्रमाणपरयः कर्त्तृतिनेयायिकाः ॥ अर्हन्ति तथैव जैनशासनरताः कर्म्मैति मीमांसकाः सौज्यं वा विदधातु वाष्ठितफलं नैकाग्र्यनाथो हरिः ॥ ४ ॥ आसीदुद्धरभूषति प्रतिभटप्रोन्माधिविभोति को भूषः पङ्क्तिरथो विभाकसुकलप्रख्यातकुतुबली ॥ ऊर्वश्वरभूरिभाभारहतये भूरिश्रवाः पुत्रतां यस्याः स्वमथो विधाय महितः पूर्णश्वतुर्धो विभुः ॥ ५ ॥ तेषामीश्वरतागुणेश्वरजनुषाज्याया नभद्राघनोरामः साप्यथ कौशिकेन मुनिना रक्षोभया द्याचितः ॥ राजानं संयशोधनो नरपतिः प्रादात्सुते दुःशिवतः तस्मै सोपितमन्वगादनुगतः सौमित्रिणाञ्चैर्मुदा ॥ ६ ॥ सुन्दरीकदनप्रमदो मुदितादाय विद्योदयंगमः ससवती सुतादथगतस्तस्याश्रमं लीलकाक्षिप्रे कौशिकेन दत्तेन च मरुवतवागतनक्षसाहन्वाम्मुचदाश्रुभा विविदसौ मारीचमुग्राकृतिः ॥ ७ ॥ पूर्णयज्ञविद्योयियासुरभवद्रामेण साद्वै मुनिः सीतासंवरणागताखिलनृपव्याभुम्नवीर्यं श्रियं श्रुत्वा तद्वनुरुत्सवं च मिथित्वा मास्वायतेनाधिकं ॥ सत्कारैरुपलंभितः पुनरगात्रापाश्रितं मंडलं ॥ ८ ॥ सीता ॥ इदमयुक्तकृतं भवता कृतः कथमसौ नियमो भविता तव ॥ मम मनोरमतारघुने दनेन दयिता तदथा वचनं पणे ॥ ९ ॥ कमठपृष्ठकठोरमिदं धनुर्मधुरमूर्तिरसौरघुने दनः ॥ कथमधिज्यमनेन विधियता महता तपणस्तवदारुणः ॥ १० ॥ अनेकशः सैतिसमर्थमल्लायुद्धं तु ते बाहुबलेन गाढं ॥ किं भग्नचापेन ममास्ति कार्यमज्जीविते शौरघुनाथनामा ॥ ११ ॥ यदि भनक्ति धनुरघुने दनादपरकोपितथा

नियते पतिः ॥ पतिरसौ मम विद्विभवे भवे कार्यमस्ति नहि किंतु न वेनेवे ॥ १२ ॥ अद्य पश्य सखि संसदि भूपान् कीदृशोस्तिरघुने दनपथः ॥ यः श्रुतोरमयातीव मनोमयस्यवानिरूपमावपुषः श्रीः ॥ १३ ॥ अथ रामः ॥ सीतासंशयमवधार्य तस्मात्प्रापितुं लक्ष्मणमनुब्रूयति ॥ आद्वीपात्परतोप्यमी नृपतयः सर्वसमभ्यागताः कस्येयं कलधौतकोमलरुचिः कीर्तिश्रवलाभोपरः नाकट्टेन चटंकृतं ननमितेनोत्थापितं स्थानतः केनापीदमहो महद्दुःखं निर्विरमुच्यते ॥ १४ ॥ लक्ष्मणः रामहृदयानंदकंदो कुरोद्वायनिजप्रचंडोर्द्ध्वैर्कोर्महतो प्रोढो नादयति ॥ देवः श्रीरघुनाथ किं बद्धतया दासोऽस्मिते लक्ष्मणे मेवादीर्नपि भ्रमगन्तव्ये जीर्णः पिनाकः कियान् ॥ तन्मा मादिशयश्यपश्य च बलं भयस्य यत्कोतुकं प्रोद्धर्तुं प्रतिनामितुं प्रचलितुं नेनुं नियंतुं क्षमः ॥ १५ ॥ शवणपुरोहितः जनकं ॥ दातव्येयमवश्यमेव दुहिताकस्मै विदेतामसौ दौः क्रीडामशकीकृतं चिभुवनोत्कापतिर्याचते ॥ तत्किं मूढबद्धीक्षसे ननु कथागोष्ठीयुनः शासतीतद्वृत्तानि परोरजं सिमुनयः प्राच्यामरीच्यादयः ॥ १६ ॥ जनकः ॥ माहेश्वरधनुः कुर्यादधिज्यं चेद्दामिताम् ॥ गुरोः श्रंभोर्धनुनो चेत्तूर्णतोनयति क्षणात् ॥ १७ ॥ शंभोरावासमचलं मुह्ये मुमुजकोतुकी ॥ माहेश्वरधनुः ऋष्टुमहते दशकंधरः ॥ १८ ॥ शवणपुरोहितः सकौधम् ॥ साद्वै हरेण हरवल्लभयाद चेदेव्यो हरस्त्वषण्मुरवदृषप्रमथावकीर्णम् ॥ केस्मासमुद्धतवतो दशकंधरस्य केयं च ते धनुषि दुर्मदोः परीक्षा ॥ १९ ॥ जीयात्सौ ज्यं दशास्यः सपदि विलसता येन कैलासके पिव्याधूते भूतधात्र्याः सुरमुनिमनुजैर्दृश्यते कापिशंभुः ॥ काश्चापि गङ्गाकचनशशिकलाकापि नागेंद्रभूषाः काप्यक्षः कापिचर्मः केचन गणपतिः कापिलस्वादरायाः ॥ २० ॥ समंतादुत्तालैः सुरहमहचरीचामरमरुत्तरं गैरन्मीलद्भुजपरीघसौरभ्यश्रुविना ॥ स्वयंपोलस्त्यनत्रिभुवनं जाचेतसि वृतामंररामत्वं माजनेकनृपपुत्रीमुपयिथाः ॥ २१ ॥ साधारणी निशरंशंकः कन्यामन्योपियाचते ॥ किंपुनर्जगतां जेता प्रपोत्रः परमेश्विनः ॥ २२ ॥ माहेश्वरो दशग्रीवः क्षद्राश्चान्ये महीभृजः पुनः कारोपणं शुक्लं हासते किं

विष्यति ॥ २२ ॥ शृणुतजनकशुल्कः सत्रियाः सर्वएतेदशवदनभूजानांकुठितायचशक्तिः ॥ नमयतिधनुरेग्रयस्तदारोपणे
नविभुवनजयलक्ष्मीर्मिथिलीस्तस्यदारा ॥ २३ ॥ श्रीरामः ॥ कपोलेजानक्याः करिकलभदंतद्विमुषीस्मरस्मेरंडोडम
रपुलकंबल्ककमलं ॥ मुकुः पश्येच्छ्वनः ॥ जनिचरसेनाकलकलेजराजृदयंधीरचयतिरघुणापरिवृढः ॥ २४ ॥ गहीत
हरकोदंडेराभेपरिणयोन्मुखे ॥ परस्पदेनयनं वामं जानकीजानकीजामदग्ययोः ॥ २५ ॥ आकम्यमाणस्यशरासनस्य
भरणदीर्णामवनीसमीक्ष्य ॥ निशम्यसीतावचनं च पश्चाद्विमृश्य रामो नुजमाजुहाव ॥ २६ ॥ लक्ष्मणः रामेस्मरहरधनुः
माज्यकुर्वति सति दृष्ट्यादीनिभुवनान्यधोयास्यतिदस्याशंव्याह ॥ दृष्ट्विष्टिराभवभ्रजंगमधायरेयं नात्वं कुमराजतदि
देहितीयंदधीथाः ॥ दिक्कुजराः कुरुततत्रिततयेदिधीपोरामः करोतिहरकामुकमाततज्यम् ॥ २७ ॥ श्रीरामे ॥ दृष्ट्वीया
तिविनम्रतां फणिपतिनेस्त्रफणामंडलं ॥ विभ्रस्तक्षयति कर्मराजसंहितादिक्कुजराः कातराः ॥ आतन्वति च हं हितेदिशिभेदे
साद्विधराधारिणः कपतेरघुपुंगवेपुरजितसज्यधनुः कुर्वते ॥ २८ ॥ सोमिद्विणापाणितलं स्वकीयगत्वाधत्ते भूतलरक्षणा
य ॥ ततोविदद्मिभुजाविहस्यधत्ते धनुः पश्यतराघवाभ्यां ॥ २९ ॥ सज्जीकृते शंभुधनुष्यमुष्मिन्कोजानकीप्रापयति प्रका
मः ॥ ज्यायान्कनीथानथतावुभो किं ह्यहो नृपाः पश्यत कौतुकांही ॥ ३० ॥ श्रीरामेण ॥ उस्मिन्सहकोशिकस्यपुलकेः साद्वि
मुखेनोमितं भूपानां जनकस्य संशयधियासाकंसमास्फालितं ॥ चेदेहीमनसासमंचसहसाकृष्टंतोभागीयप्रोढाहंकृति
हुर्मदेनसहितंतद्गमेशंधनुः ॥ ३१ ॥ शंभो यद्गुणवत्सुरीमुपनयसाकृष्ट्यकणातिकंभश्येतित्रिपुरावरोधमुदशोकणोत्पल
ग्रथयः ॥ स्वचास्फालयति प्रकोष्ठकमिदं मासुतासामहोभियंतेचलयागिदाशरथिनातद्गमेशंधनुः ॥ ३२ ॥ आकणीकुंड
लितकोटिकदोरचापेरामेण धूर्जटिनुतंतनुकोमलेन ॥ सीताकरग्रहणमानसत्वावितेन भग्नं मनोरथशतेः परिष्रज्यमानं ॥
॥ ३३ ॥ तद्गुह्यमावधपातकिमन्मथारिक्षेत्रांतकारिकरसंभुः मपापभीत्या ॥ ऐशंधनुर्निजपुरश्चरणाय नूनं देहं मुमोच

रघुनंदनपाणिनीर्थे ॥ ३४ ॥ बुद्धादनुनादः ॥ बुद्धाद्वीमधनुः ॥ कवोरनिनदस्तत्राकरोहिस्मयंवस्य ॥ हाजिरवेरमार्गगम
नेशंभोः शिरः कंस्यनं ॥ दिग्दंतिसखलनस्कुलाकुलाद्रिदलनेसप्तार्णवान्मेलनं चेदेहीमदनेमदाधदलनं त्रैलोक्यसमेत
हनं ॥ ३५ ॥ भिदन्निद्रामुरारेः सकलभुजवतांचालयन्नेय्यदृष्टिं छिंदंतः कुमकणीयजकनकलतांचालयन्कुम्भी
राजन् ॥ आर्यश्लाघारणंभीप्रलयजलधरध्याननिस्कारघोरष्टात्कारः कृष्यमाणस्त्रिपुरहरधनुर्मंगिराविरासीत् ॥
॥ ३६ ॥ रुंधनद्विधेः श्रुतिमुखरयन्नेष्टोदिशः क्रोडयन्मूर्तीरष्टमहेश्वरस्यदलयन्नेष्टो कुम्भभूतः ॥ तान्यध्याधिरा
निपत्रेगकुलान्यष्टोचसंपादयन्नुन्मीलयत्ययमार्यदोबेलदलकोदंडकोलाहलः ॥ ३७ ॥ भिदन्भूतलमुखवत्तनुः
पथन्दिक्चक्रमांदोलयन्तालनचलयन्गिरीन्दिदलयन्नुदलयन्चारिधान् ॥ नादेनाकुलमातंतीतिभुवनकाकुल
रोष्कंदलक्रोडाकर्षणभग्नभैरवधनुः कोलाहलः काहलः ॥ ३८ ॥ जामदग्यः ॥ बुद्धाद्वैरवधनुः कोलाहलामपमूर्छि
तः प्रलयमारुतोद्धतकल्यान्तानलमुदीपपरोषानलः ॥ यद्वभंजजनकात्मजाकृतेराघवः पशुपतेमहद्गुणः तद्गुण
णरवेणरोषितस्त्वाजभासजमदग्निजोमुनिः ॥ ३९ ॥ बुद्धाचुम्बितकंकपत्रमभितस्मृणीदृयं दृष्टतोभस्मस्त्रिगु
पवित्रलोहितमुखो धत्ते त्वचं रौरवीत् ॥ मोक्ष्यामैखलयातियं त्रितमधोवासश्चमाभिष्टकं पाणोकार्मुकमक्षसत्र
बलयंदंशपरः पेष्यलः ॥ ४० ॥ पावत्यानिजभर्तुरायुधमिति तातेयदभ्यर्चितं निर्मोकेन च वासुकेन वलितं यत्सादरं
नेदिनो ॥ भग्नं यत्रिपुरंधनेधनुरिदंतन्मन्मथोन्माथिनाइत्येवंमथिरामतामुनिभुविदुंडीकृतं दृश्यते ॥ ४१ ॥ रेकाकु
ल्काः कथं बः श्रुतिविषयमयेनागमद्गर्गवीयोदुः सांमंतायचारप्रथितपितृवधामयेनिस्तारबंधुः ॥ बारान्नेस्तेकवि
शान्विशसितविषयस्त्रजातिप्ररोहान् क्रोधादुत्कृत्यगभीमिथराधिरवसाविस्त्रगंधिः कुवारः ॥ ४२ ॥ आजन्मत्रय
चारीदयुलभुजशिलास्तेभविभ्राजमानज्याघातश्रेणिसंज्ञातरितवस्ममतीचक्रजेवप्रशस्तिः ॥ वक्षः पीठघनाश्चत्र

णाकिणकदिणेसज्जमानः दृष्टत्तान्प्राप्ता राजन्यगोष्ठीवनगजसृगयाकोतुकीजामदग्न्यः ॥ ४३ ॥ लक्ष्मणः रामेस्मारयति ॥
 सोयंमममुमुद्रमुद्रितमहीपस्थार्जुनस्याङ्गुलिं छित्वा मेरुवसंगरेतिजटरेकं कृता रेणयः रेवा नीर निरोधहेतुगहनं बाहोः सह
 स्नेजवाक्काण्डं काउमस्वेयसितृबधामर्षणबधीयसा ॥ ४४ ॥ येनत्रिःसप्तकृत्वोत्पदबलवसामांसमस्तिकपेकप्रागारका
 रिभूरीन्वृतरधिरसरद्वारिपूरेभिषेकः ॥ यस्यस्त्रीबालदृष्टावधिनिधनविधोनिर्दयोविश्रुतोसोराजन्याञ्चामकु टंकथन
 पदुरद्वारधारः कुठारः ॥ ४५ ॥ जामदग्न्यः क्रोधेनाटयति ॥ केनेदं कुपितकालदंतयत्वातरालामिच्छताधनुमग्नंभोः के
 न ॥ श्रीरामः साशंकं स्फीतफल्कारप्रफुल्लनासापुटकोटरोद्गर्णप्रभृतरोषानलोच्छलितकालकूटधूमसोमाम्बुद्वि
 तदिभ्रंउलः ॥ रैरनिजकुलकमलिनीप्रात्येयवर्षराशये ॥ कथमस्वाउप्रचंडकोदंडखंडनदोदंडं चंडिमांडं बरेणध्वजित
 जगत्रयं ॥ सकलवसुमतीमंडलारवंडलकुमुदिनिपक्षलक्ष्मीहरणकिरणमालिनंमानेवसि ॥ येनोक्तः कार्तिवीर्यः ॥
 महस्वबाहुस्त्वमहं हिबाहुस्त्वमेन्ययुक्तास्यहमेकमेव ॥ वंचकवर्तमानुनिनंदनोहंतथापिनोपश्यतुतर्कमेकः ॥ ४६ ॥
 उक्त्योक्ततर्गभानपिशकलयितुंक्षेत्रंगतानरोषादुदामस्यैकविंशत्यधिविशसयतः संवतोराजवंशयान् ॥ पित्र्यंत
 द्रक्तृपूर्णप्रतिवचनमहोमंदमादायमानः क्रोधाग्नेः सर्वतोमेनस्वरगुनिविदितः सर्वभूतैः स्वभावः ॥ ४७ ॥ आश्र्वय्य
 कार्तेवीर्यार्जुनभुजविपिनच्छेदलीलाविदग्धः केयूरग्रंथिरलोत्करकषणरणत्कारधारः कुठारः ॥ तेजोभिः क्षत्रगोत्र
 प्रलयसमुद्रितहादशाकानुकारैः किन्नः प्रातः स्मृतिनेस्मरदहनधनुर्भगपर्युत्सकस्य ॥ ४८ ॥ श्रीरामः सभयं ॥
 बाकोर्वलनविदितेनचकामुकस्यैत्रेयंबकस्यमहिमातनयेपदोपः ॥ तच्चापलम्परश्रुरामममक्षमस्वडिभस्यदुवि
 लसीतानिमुदेगुरुणां ॥ ४९ ॥ अयंकणः कुठारमेकुरुरामयथाविजितम् ॥ निहन्तुं संतंगविप्रान्नश्रारधुवंशजा ॥
 ॥ ५० ॥ ध्वजः शपन्तः पुरुषं वदंतस्तथाविप्राः सततं नमस्याः ॥ जयोहितेषामजयमतुल्योमास्मत्कुलेविप्रजयीत

निष्ट ॥ ५१ ॥ भोजनं भवतासमन्तधरते संग्रामवातीपिनः सर्वहीनबलावयंबलवतायूयंस्थितामूर्हति ॥ यस्मादे
 कगुणंशरासनमिदंस्वयंमुवभुजामस्माकंभवतायतोवगुणंयतोपवीतंबलं ॥ ५२ ॥ रूरीषुप्रवीरजननीज
 ननीतवेवदेवीस्वयंभवतीगिरिजाप्रियास्ये ॥ तद्दर्शनीकृतविशारदमुखवाचलोकत्रीडाविदीर्घहृदयस्मृहयाव
 ॥ ५३ ॥ परशुरामस्तथापिसासूयं ॥ तच्चापिमीशभुजपीडनपीतसारंप्रागप्यभंजतभवस्तुनिमित्तमात्रं ॥
 राजन्यकप्रधनसाधनमस्मदीयमाकर्षकामुकमिदंगरुः ध्वजस्य ॥ ५४ ॥ श्रीरामोतिघर्षणामर्षमूर्च्छितः
 पुरोजन्मानाद्यप्रभृतिममरामस्वयमहंनपुत्रः पौत्रोवारधुकुलभुवांचक्षितिभुजा ॥ अवीरंवीरंवाकलयतुजनो
 मामयमयंमयावदोदुष्टद्विजदमनदीक्षापरिकरः ॥ ५५ ॥ भूमात्रं कियदेतदण्णवमितंतन्निर्जितं हार्यतेयद्दरेण
 भवद्विशेषदतात्रिःसप्तकृत्वोजयं ॥ डिम्भोयन्त्रवबाहुरीदृशमिदंघोरंचवीरव्रतंतत्क्रोधाहिरमप्रसीदभगवान्जा
 त्येवपूज्यासिनः ॥ ५६ ॥ जातः साहं दिनकरकुलेक्षत्रियः श्रात्रियेभ्योविश्वामित्रादपिभगवतो लब्धदिव्यास्त्रपारः
 ॥ अस्मिन्वंशेकथयतुजनोदुर्यशोबायशोवाविप्रशस्त्रप्रहरणमयात्साहसिकयाहिमेमि ॥ ५७ ॥ हिः शरन्नाभिध
 नेहिस्थापयतिनाश्रितान् ॥ दिर्देदातिनचार्थिभ्योरामोहिनाभिभाषते ॥ ५८ ॥ रामस्तदाद्यधनः सहेलंवाणगुण
 याज्ययदावकर्षणातिरमसाक्षान्मकरध्वजारीगतिप्रविष्टेदचभार्गवस्य ॥ ५९ ॥ तच्चापमाकर्षतितारकारावा
 कर्णमाकर्ष्यविशालनेत्रा ॥ सासूयमेक्षिष्टविदेहसाजोकन्यांकिमन्यापरिणय्यतीति ॥ ६० ॥ भार्गवः सानु
 नयं ॥ यः कार्तेवीर्यस्यभुजामहस्वंचिच्छेदवीरोयुधिजोमदग्न्यः ॥ ससायकेरामकराधिरूढेब्राह्मण्यदेन्यप्रणय
 वप्सव ॥ ६१ ॥ धावद्वजेदिधमेषुत्रपरशुक्षणाखिलक्षत्रियश्रेणीशोणितपिच्छिलावसमतीकोस्यामधास्यत
 सदे ॥ त्रैलोक्याभयदानेदक्षिणभुजावष्टभदिव्योदयोदेवोयंदिनरुत्कुलेकतिलकोनप्राभविष्यद्यदि ॥ ६२ ॥

श्रीरामः पश्चात्तापात् जामदग्न्य चरणयोर्निपत्य ॥ उत्पतिर्जम दग्धितः सभगवानदेवः पिनाकी गुरुवीर्यतनुनय
 द्विरामनुपथं व्याकं हित्कर्मभिः ॥ त्यागः सतसमुद्रमुद्रितमाहीनिर्व्याजदानावधिः सत्यं ब्रह्मतपोनिधेभगवतः किं
 नलोकोत्तरं ॥ ६३ ॥ येनस्त्वाविनिहत्य मातरमपि क्षत्रास्य मध्वासवश्वादाविहपरश्वधेनविदधेनिः क्षात्रिया
 मेदिनी ॥ यद्वाणत्रणवर्त्मनाशिरवर्णिः कौचस्थहंससुल्लादद्यास्य स्त्रिकणाः पतंतिसपुनः क्रुद्धो मुनिभोगेवः ॥
 ॥ ६४ ॥ भार्गवः सदयम् ॥ ज्ञात्वावतारं रधुनंदनस्य स्वकीयमालिङ्ग्य ततोतिगाढं ॥ विन्यस्य तस्मिन् जमदग्निसू
 नुस्तेजो महस्तेत्रावधानिदत्तः ॥ ६५ ॥ निःसारमदत्तरसालगभीरभैरीभांकारतालरवकाहलनादजालैः ॥ पू
 णबिभूव धरणीगगनांतरालं पाणिग्रहे रघुपते जनकात्मजायाः ॥ ६६ ॥ रामेश्यामैसकामेस्पृशति जनकजा
 हस्तपद्मं प्रदत्तं पित्रानेत्रालिपद्मं प्रवरपुरवधूमेडलानां मुद्रते ॥ तस्याणिस्पृशसौख्यं परममनुभवती विद्वानं
 दूरपंथत्रासीद्वाणभिनारमणरतिपते योगनिद्रांगतेव ॥ ६७ ॥ वैवाहिकं कुशिकनंदनजामदग्न्यवाल्मीकि
 गोतमवसिष्ठपुरोहिताद्यैः ॥ रामो विधिं सहसमाप्य सत्यक्ष्मणस्तेरानंदयन् जनकजां स्वपुत्रीं जगाम ॥ ६८ ॥ इति
 श्रीमद्वनुमत्तादके सीतास्वयंवरोन्नामो प्रथमोऽङ्कः ॥ १ ॥ प्राच्यायोध्यां स्वजनपरमेत्साहसं भावनाभिनेता
 मृद्धोऽखिलगुरुजनं सीतया लक्ष्मणेन ॥ रामो यामत्रयमपि कथं सारनाराचभिन्नामत्वासीतो किमिति नुरगान्
 तारुयामासदंडैः ॥ १ ॥ अस्मंयाते मुकुलनलिनी बांधवैः सिंधुपुत्रे प्राचीभागे सरगे प्रमदसमुद्रिते पक्वनारिं गपि
 रे ॥ रामं कामं गुरुजनगिरां मेदिनं मुद्रं स्वरं भोरुस्मं जनकतया नंदयन्ती जगाम ॥ २ ॥ प्राचीभागे सरगेत
 रणि विरहिणिक्रान्तमुद्रे समुद्रे निद्रालो नीरजालौघिकमितकुमुदे निर्विकारचकार ॥ आकाशसावकाशतमसि श
 मिते कोकलोके सरोके कंदर्पे नल्यदर्पे वितरति किं रिणान् शावरीसार्वभौमः ॥ ३ ॥ स्वरं कैरवकोरवान् चिदल्यव

न्यूनां मनः खेददयं प्रोजानी निमीलयन् भृगुदृशमानं समुन्मूलयन् ॥ जौत्स्नाकंदलयन्तमः कबलयन् भोधिमु
 हलयकोकानाकुलयन् विशोधयन् लिङ्गः समुत्तं भित्ते ॥ ४ ॥ अद्यापि स्तनतुंगशैलशिरवरे सीमंतिनीनाहृदि स्थातु
 वोष्ठतिमानं पृथगिति क्रोधादिवालोहितः ॥ ५ ॥ उद्यद्गुरतरप्रसारितकरः कषत्यसौ तस्मिन् फलुकैरवकोशनिः
 सरदल्लिखेण कृपाणं शशी ॥ ५ ॥ यातस्यास्तमनेतरं दिनकृतो वेपथेण रागान्वितः स्वरं शीतकरः करं कमलिनीमालि
 गितं योजयन् ॥ शीतस्पर्शमबाध्य संप्रतितयामुक्ते मुखं भोरुते हासेनैव कुलां मुद्रिनी वनितया वैलक्ष्यपादकृतः ॥ ६ ॥
 कपूरैः किमपरि किं मलयजेरालेपिकं पारंदरक्षालि स्फटिकांतरेः किमघटिद्यावाट्थिव्यैर्विपुः ॥ एतत्तकैयकैव वक्तुं
 महेश्वरं गारदीक्षागुरोर्दिकांताकुमुदे चकोरमुद्रदिप्रोदितुषारखिषि ॥ ७ ॥ अंगारकोरकाशानं चकोरमवलोक्य ॥
 अमृतममृतं रश्मेमं उलस्यानुभूयद्विजचकोरचकोरप्रीतिरंगारकेषु ॥ प्रभवति भवदीया च हि धातुविधानं तद्दिहपुन
 रपि स्यात्कान्यथा कर्तुमीशः ॥ ८ ॥ चक्रं कीदृशकृतं तस्मिन् निरचयचमूस्फारसंहारचक्रं कातासंयोगसाक्षात्गगनस
 सरसि जौत्स्नाकंदलयन्तमः ॥ संभोगारं भकुंभः कुमुदवनबधूको धनिद्रादिरिद्रादेवः क्षीरोदजन्मा जयतुरतिपते बाणनिर्बाण
 शाणः ॥ ९ ॥ अंके कृत्वा जनकतनयां हारकेटिस्तदा तास्यैकोके विधुलपुलकां राघवानम्बवत्क्रां ॥ बाणान्ये च प्रवदति
 जनः पंचबाणः प्रमाणैर्बाणैः किं मां प्रहरति शोभेन्मोहरंतीं निनाय ॥ श्रीरामः ॥ १० ॥ गाढं गाढं कमलमुकुलं पुंडरीकाक्ष
 यक्षः पीठं काटिष्यमपि कुचयो जानकीमानकीर्णा ॥ पूष्णीकामैः शिथिलमश्लिलस्वागताया चकार स्फीतनीतंसदय
 दृदयं स्वामिनालिंग्यमत्वा ॥ ११ ॥ कमलमुकुलकोमलं पुण्डरीकाक्षवक्षः कुचकाटिन्येन व्यथितं माभूदिसाशंकया
 बाहुपाशमीषडुत्सृज्य पवनप्रवेशाय हृदयं शिथिलमाचकार ॥ जानकीरामचंद्रयोः ॥ अन्यान्यबाहुपाशग्रहणरस
 भरेः शालिनास्तत्र यूनाभूयोभूयः प्रभूताभिमतफलभुजो नंदनो जीन एयः ॥ संसारो गमसारो नवश्चमधुरालापिना

कामिनोमो गाढमालिङ्गगादं स्वपिहितहिन हीतिच्युतो बाहुबंधः ॥ १२ ॥ वक्त्रेततः फणिलतादलवीटिकांस्वेवि
न्यस्यचंदनघनादृतपूगगर्भा ॥ रामोब्रवीदयिग्रहाणामुरवेनवालेतच्छयनातदहरंमधुरंप्रीतुं ॥ १३ ॥ मंदंमंदं
जनकतयातांचतुर्धाविधायस्वेरंजद्वेतदधरमधुः प्रेमतोमीलितार्क्षी ॥ मेनेतस्यास्तदनुकवलाभ्यर्मेकामार्थमो
क्षान्तरमः कामान्मधुरमधुरं ब्रह्मपीत्वापितस्याः ॥ १४ ॥ मातिस्मचिन्तितरामचंद्रं सारुंधतीनिगमशंकयेव ॥
स्तनोपरिस्थापितपाणिपद्मच्छातनिद्रासरसीरुहाक्षी ॥ १५ ॥ मदनदहनशिष्यत्कांतकांताकुचातेहृदिमल
यजपंकेगाढबद्धास्त्रिंशोधिः ॥ उपरिविततपक्षोलक्ष्यतेलिनिर्मग्नः शरद्वकुसुमेधारेषपुंस्वावशेषः ॥ १६ ॥
तत्रायसरे ॥ दृथुलजघनभारंमंदमोदोलयंतीमृदुचलदकाग्राप्रसुरत्कर्णपूरा ॥ प्रकटितभुजमूलादर्शितः
स्तन्यलीलाप्रमदयतिपतीद्राकजानकीव्याजनिद्रा ॥ १७ ॥ तामपिदूरस्थामन्वानः ॥ तदनुजनकपुत्रीवल्लमालो
क्यरामः पुनरपिपुनरेवाधायचुंबन्नतसः ॥ स्तनतदभुजमूलारुल्लरोमराजीमदनमदनमासीच्चुंबितंपंचबा
णः ॥ १८ ॥ श्रीरामपादाः ॥ निद्रालुस्त्रीनितंबावरहरणरुणन्मैखलारावधावत्कंदर्पोधबाणव्यतिकरतरलाः
कामिनोयामिनीषु ॥ तादंकोपांतकांतयथितमणिगणोद्भूतदृष्टभाभिर्व्यक्तोगास्त्रंगपंकाजघनगिरिदरीमा
श्रयंतेश्रमात्ते ॥ १९ ॥ जानकीप्रबुद्धा ॥ स्पृहयतीचविभेतिप्रेमतोबालभावान्मिलतिस्मरतसंगेयंगमाकुंच
यंती ॥ अहहनहिनहीतिव्याजमप्यालयंतिस्मितमधुरकटाक्षेर्भावमाविष्करोति ॥ २० ॥ अत्यंतंरामं कामवा
णभिन्नासतिवीतलज्जाजानकी ॥ निधुवनघनकेलिस्मृतिभावेभजंत्याः रमणरमसंशंकातंकिंचनः प्रियायाः
अधरदशनसर्पत्तील्लतायाधृतायाः पिबरसनामेकामतोनिर्विशंकं ॥ २१ ॥ श्रीरामः ॥ सानंदंजानकीवाग्विला
समुल्लासयतिलालीत्यशालिनालापेन ॥ बाचांगुफेनरंभाकरकमलदलोदारसंचारवतंतत्रीसंजातमंजुस्वरस

रसतेरादारताराक्षरेण ॥ प्रत्यग्रेनिद्रनाकडुमकुसुमनवामोदसंवादमैत्रीपात्रीभूतेनधात्रीस्मरभयतिचररुद्राव
गंमरामराती ॥ २२ ॥ अपिच ॥ अरण्यंसारंगैगिरिकुहरगर्भाश्वहरिभिदिशोदिज्ञानेगैः श्रितमपिपुनंपंकजवनेः
प्रियाश्वस्तमंध्यस्तनवनदनसौंदर्यवितितासतामोन्लमानेमरणमथवाडूरगमनं ॥ २३ ॥ अपिप्रिये ॥ वक्त्रं
नांतिसरसीरुहाणिभंगाक्षमालांजगभुर्जपाय ॥ एणीदृशोप्यवलोचयवर्णमंगेभुजंगोधिपतिर्जगोप ॥ २४ ॥
स्वर्णमयवर्णदहनेस्वदेहंविशेषकांतिसंदतपंक्तिः ॥ विलोक्यतूष्णीमणिबीजपूर्णफलंविदीर्णननुदादिमस्य ॥
२५ ॥ वेदनममृतरश्मीपश्यकांतेतवोव्यामनिलतुलनदंतेनास्यवाहोविधाता ॥ स्थितमतुल्यदिंदुःखेचरो
लघुत्वात्पक्षिपतिचपरिपूर्त्येतस्यताराः किमेतत् ॥ २६ ॥ रमणचरणयुग्मंतावकंभावयित्वा मधुरगिरिमुदारा
रामदासीब्रवीमी ॥ कृतमपिगुरुधात्रास्वाद्यनिर्णीयतामैवदनममृतरश्मिमैडलंवाप्रियेण ॥ २७ ॥ सीतामनो
हरतरंगिरमुद्गिरंतीमालिङ्गयतत्राबुभुजेपरिपूर्णकामः ॥ रामस्तथात्रिभुवनेपिथयानकोपिरामोभुनक्तिबुभुजेन
चेभोक्ष्यतीशः ॥ २८ ॥ मृदुस्मरभिसूचयणोस्फीतकक्षापुरोद्यललितभुजलतायाः संपुरालिङ्गितायाः ॥ स्मरतरसव
सायाराधवस्यप्रियायाः हरतिहृदयतापंकापिदिव्यास्तनश्रीः ॥ २९ ॥ आगामिरीर्धविरहंविमर्षावीरासीतज्ञात्वेव
रंगभवेनद्रुतकामकेलिः ॥ श्रुत्वातयोर्गिरिमधुपुजदोतुपत्नीमुद्गीर्णकणमरणाचरणायुधानां ॥ ३० ॥ इतिश्रीम
दनुमन्तारकजानकीविलासोन्नामद्वितीयोऽंकः ॥ २ ॥ भुक्ताभोगात्स्वरगांकतिपयसमयराघवोधर्मपत्न्यासाहंबहि
ष्णुकामः श्रवणमुनिपितुः प्रापशापस्यकालम् ॥ धनेतस्मिन्निबन्ध्यान्मलिनकिरणतांहामहोत्पातहेतोरुल्कादौऽप्र
चैः प्रपतितनमसः कंपतेभूतधात्री ॥ १ ॥ दिग्भागाधूसरोभूदहनबिडुतराः स्फारतारास्फुरंतिस्वर्भानोभीनवीयग्र
हणमथोरोधिरीषुबिंदुदृष्टिः मध्यान्तोर्ध्वासकोशेश्वगणमतितरस्फीतस्फेरुप्रचानावारंवारंगभीरः प्रलयइवमहाका

लचीलकारघोरः ॥२॥ केकेयीस्वगतम् ॥ राजन्मंगलीरिवधुर्धृतोस्यागमनमात्रेणमहोत्पाताः संभवन्तीति तानु
 स्यातानुवेक्ष्य क्षितियमथदशस्यदनं केदयेती लोकान् शोकानलोघैः शिवशिवतरसाभस्मसाकृवतीव ॥ केकेयीवाच
 मूचेमिषिलनिजकुलो गारमृतीः समीतः शोभेपुत्रस्यराज्यमभवतुवननभिप्रेयतामेषरामः ॥ ३ ॥ दशरथः सकरुणः ॥
 स्त्रीबचनस्वीकरणमरणोत्साहन्नाटयन्महतीमूर्छामासाद्य धरणीतलमुपगतस्ततः कथमपिचेतनामुपलभ्य ॥
 रामेकात्माग्रजमिववनेप्रस्थितं बीक्ष्य शक्षेधनुःप्राणान् शिवशिवकथंतान्विहायाथवाहं ॥ निर्मुक्तः स्यावचनेमनु
 तेतत्पुनर्मन्यथा मेइयाभूयस्तदनुबचने हावसाधेयतथेति ॥ ४ ॥ श्रीरामभरते ॥ स्वस्वकालमधिगम्यहर्षशोकै
 नाटयतौ गुरोर्गिराजटाबल्कलछत्रचामरधारिणौवनप्रस्थानराज्याभिषेकारंभायराजानदशरथंमसरक्तुंम
 वतरतः हातीतमातहहज्वलितानलोमां कामंदहत्वशनिशैलरूपाणबाणाः ॥ मोघंतुतान्विषहतेभरतः सलीलहा
 रामचंद्रपदयोर्नपुनर्वियोगम् ॥ ५ ॥ श्रीरामः ॥ मोबाधनेनहितथागहनेधुवासारज्यारुचिर्जनकबोधववत्सलस्य
 रामानुजस्यभरतस्ययथाप्रियायाः पादारविन्दगमनसितिरुत्पलाक्ष्याः ॥ ६ ॥ जानकीसबाध्य ॥ करुणंकरुणम्
 करुणंविधातारमधिक्षिपिततस्तथारामेणसहस्रस्वकार्यायभरतेराज्ञादशरथस्यपादानतिकुर्वाणेमति ॥ मू
 श्रीबहुजटेनबल्कलभृतादेहेनपादानतिकुर्वाणेभरतेतथाप्ररुदितं तारस्वरैः सीतया ॥ येनोद्दिग्दविहंगानिर्गततर
 निसंमदश्वापदः शैलेद्रोपिकिलेषभू रिभिरभूत्साश्रुः पयः प्रस्रवैः ॥ ७ ॥ राजाशोकाकुलीकृतचेतसा ॥ श्रुत्वास्म
 मित्रवचनेनस्तप्रयाणंशापस्यतच्चविविंत्यकिपाकवैलां ॥ हाराघवेतिसकृदुच्चरितंनृपेणनिश्वस्यदीर्घतरमुकृषि
 तेनभूयः ॥ ८ ॥ भरतः महतीमूर्छामपहायवेह्यन्नाटयन् ॥ मातस्नातः कयास्फुरतिभवनंहाकुतः पुत्रशोकात्कासौ
 पुत्रश्चतुर्णांत्वमवरजतयायस्यजातः किमस्य ॥ प्राप्नोसौकाननोतंकिमिति ॥ नृपगिराकिंलयासौवभाषे महाक्ते

धासुलंतेकिमितितदधराधोशहाहाहतोस्मि ॥ ९ ॥ इतिपुनर्मूर्छितोभुविपपास ॥ श्रीरामः ॥ गुरोर्गिरारज्यमपा
 स्यत्तुर्णंवनंजगामाथरघुप्रवीरः ॥ लक्ष्मणः ॥ निपंगदृष्टः शरचापयुक्तस्तल्लक्ष्मणोगामिवबालवत्सः ॥ १० ॥
 सीता ॥ सुवीजाप्रतिपालनायचवनेसंप्रस्थितंराघवंदृष्ट्वाहत्वरित्वाविदहतनयाश्वश्रूजनेदृष्टनिनेत्वाकोसल
 कन्यकोप्रियुगलं पश्चात्कमित्रांपुनर्दृष्ट्वाहाश्रुकसारिकापिककुलेरामानुगाप्रस्थिताः ॥ ११ ॥ रामेप्रामेवनाते
 कथमपिभरतश्चैतनांप्राप्यनातनीत्वादेवेदंलोकमुनिजनवचनादूर्ध्वदेहक्रियाभिः ॥ भ्रातुः कोशाज्जराभूत्
 जिनभूततनुः पालयामासनेदिग्रामेतिष्ठन्नयोध्यांरघुपतिपुनरागामिभोगायवीरः ॥ १२ ॥ सीता ॥ सद्यःपुरी
 परिमंरपिशिरीषमृद्वा गत्वाजवाञ्चिचतुराणिपदानि सीता ॥ गंतव्यमस्तिकियदित्यसहृद्वाणारामाश्रुणः कृ
 तवतीप्रयमावतारं ॥ १३ ॥ श्रीरामः ॥ आदावेवकृशोदरीकुचनटीभारेणनम्रापुनललाचंक्रमणंचेनेवसहसे
 दोलाविधोश्चाम्यमी ॥ स्नातः कोननगर्तनिर्सरमरिस्त्रायेणपूर्वाणिमाभूभागानपिभूतभैरवतान्वेदेहियायाः
 कथं ॥ १४ ॥ श्रीरामः ॥ अरुणदलनलिन्यास्त्रिगुणपादारविंदंकेठिणतनुधरण्यायात्येकस्मात्प्रवर्तते ॥ अयनि
 तयस्तेयंपादविन्यासदेशेयुजनिजकठिणत्वंजानकीयास्वरण्यं ॥ १५ ॥ सीतापथिपथिकवधूभिसादरंपृष्ठ
 मानाकुवलयदलनीलः कोयमार्यतवेति ॥ स्मितविकसितगेंद्रीडुविभ्रांतनेत्रंमुखमवनमयंतीस्पष्टमाचष्ट
 सीता ॥ १६ ॥ ध्रुवमसृणपादागम्यतेभसदभाविचयशिवजातंमूर्ध्निधर्मः कठोरः ॥ इतिहजनकपुत्रीलोच
 नेरश्रुगर्भः पथिपथिकवधूभिर्वक्षिताशीक्षिताच ॥ १७ ॥ स्मिन्नलक्ष्मणप्रति ॥ रामेदशरथंविद्धिमांविद्धि
 जकात्मजांअयोध्यामटवंविद्धिगच्छपुत्रयथास्मत्वं ॥ १८ ॥ जानकीरामप्रति ॥ पदकमलरजोभिर्मुक्तपाषाण
 देहामलभतयदहल्यांगोतमोधर्मपत्नी ॥ त्वयिचरतिविकीर्णग्रावविंध्यादिपादेकलिकतिभविनारस्तापसादार

वतः ॥ १९ ॥ इति पूर्ववत् ॥ वेदेही अदृष्टराजमंदिरबहिर्व्याहारतया बालभावाच्च नो कारोहणसर्वमनुभूयवने च
 रंतीस्तेलोपिभाराक्रांतासतिनोः प्रसरतीति मन्यमानास्माभिरतः परमनयेव सर्वप्रयाणकतयेन नुपद्मोमिति
 बुद्धानां मवधिकृत्य राममब्रवीत् ॥ उपलतकरहल्यांगोतमरेयवशापादियमुपि मुनिपत्नी शपिता कापि वास्यात् ॥
 चरणानलिनसंगानुग्रहं ते भजंती भवतु चिरमियं नः श्रीमती पोतपात्री ॥ २० ॥ श्रीरामः ॥ दृष्ट्वा तु देव्यं जनकात्मजा
 यास्तत्रैव रामसहस्रमणेन ॥ गोदावरीतीरसमाश्रितेषु वनेषु चैकै निजपणेशालां ॥ २१ ॥ लक्ष्मणः ॥ तत्कुटीर
 मणीयतामालोक्य ॥ एषापंचवटीरधुनमकुटीयश्चास्तपंचावटीपाथः स्येकघटीपुरस्कृत्यतटीसंक्षुभितोव
 टीगोदायत्रनदीतरंगितटीकल्लोलचंचसुटीदिव्यामोदकुटीभवाब्धिशकटीभूतकीयाडुकुटी ॥ २२ ॥ जानकी
 तन्यस्ताध्वपरिश्रमा मुग्धावतारपुराणपुरुषोत्तमं वंदते स्म ॥ कीडाकल्पवतं विसर्पितवटं विश्वावुजन्मावटं पि
 ष्ठां डोघघटं घनोद्भिः शकटं ध्वस्तक्षमासंकटं ॥ विद्यद्धारुचाविधूतकपटं सीताधरालपटं भिनारीभघटं विरुण
 शकटं वंदे गिरां दुधटं ॥ २३ ॥ त्र्यंकायो मारीचः अतीतानागतवर्तमानत्रिकालदर्शनो लंकापते राजा मासाद्य चिं
 तयामास ॥ रामादपि चमर्त्य मर्त्यैरावणादपि उभयोर्यदि मर्त्यैर्वरं रामो न रावणः ॥ २४ ॥ वनोत्तेजानकी
 स्मललितफलमूलेस्तत्रकालं कियंतं दृशरथकुलदीपे सीतया लक्ष्मणेण नगमयति दशकंठो कंठितं प्रेरितं द्र
 ककनकमयकुरंगं जानकीसंददरी ॥ २५ ॥ सांगमायाकुरंगं द्रुतनिधननिशाचारी मारीचमये ॥ धावतं सर्व
 रंतं स्वपामपि गहने जानकीयाचते स्म ॥ रामकामाभिरामं निशितं शरधनुर्धारिणं लक्ष्मणेन ॥ क्षिप्रं तदक्षणा
 योस्त्रिभुवनतटभुवामोष्यगात्तद्वधाय ॥ २६ ॥ इति श्रीमद्भुवनमन्त्रादकेललीयोकः ॥ ३ ॥ आंदोलयन्विशि
 र्यमेककरणसार्द्धकोदंडं उकां उमपेरण करणधुन्वन् ॥ सन्तद्वपुष्यलतया पटलजटानारामो मृगमृगयतं वनवा

धिकास्तु ॥ १ ॥ मृगः ॥ हस्ताभ्याममुपैतिलेखितं चरणं न स्पृश्यतां ग्राह्यतां गुल्मान्प्राप्य निवर्तते किं स लयानां प्राय
 चाद्यावच ॥ भूयस्त्र्यस्यति पश्यति प्रतिदिशं कंड्यते स्वांतं नंदं दूरं धावति तिष्ठति प्रचलति प्रातिपुमायामृगः ॥ २ ॥
 श्रीरामः ॥ लक्ष्मणं मृगं दर्शयति ॥ श्रीवाभगाभिरामं मुदुरनुपतितस्य दने बडदृष्टीः पश्वोद्धनप्रविष्टः शरपत
 नभया द्रुयसापूर्वकायं ॥ दमैरेधावलीदेः श्रमविवृतमुरवत्रे शिभिः कीर्णवल्मापश्योदग्रप्लवत्वाह्रियति बद्ध
 रस्तोकमूर्त्युप्रयाति ॥ ३ ॥ ततो नंतरं ॥ रामो मुक्तेकबाणप्रतिहतहृदयः कोचनागः कुरंगः साध्यामारीच
 नामाज निरजनिचरः सांद्रक्ताक्षवक्षः ॥ भिक्षुः कोपि क्षणाद्दोन्मणिरवचितलसत्कंडलश्रेणिभागाभाभि
 लोलत्कपोलस्फुरितदशशिराः कुंभकणो गजोभूत ॥ ४ ॥ बाणेन दिव्येन रघुप्रवीरस्ततो मृगवक्षसि विदलतः
 ॥ विव्याध यावत्तस्मात् पर्वतदशाननस्तावदिहा जगाम ॥ ५ ॥ ततो नंतरम् ॥ शिवणः स्वगतम् ॥ मारीचमृगयाव
 मे रामे प्राप्ते च रावणे ॥ भयादिव कुरंगीणामस्याः पश्यामि लोचने ॥ ६ ॥ सव्याहरन्धर्मिणि देहि भिक्षामलंघय
 लक्ष्मणलक्ष्मरेखा ॥ जयाहतां पाणिनलेक्षेपंती माकारयन्ती रघुराजपुत्री ॥ ७ ॥ जटायुर्दशरथमैत्रीमनुस्मरन्
 ररेभोः परदारचारकिमरेधीरं त्वया गम्यते तिष्ठाधिष्ठितचंदनाचलतटः प्राप्तो जटायुः स्वयं मुचैनापतिदेवतां न स
 लुचन्मच्चैतुं शं कुशक्रावस्करणं वृणां सुगुरसः प्राश्यति गृध्रास्तव ॥ ८ ॥ जन्मब्रह्मकुले हरार्चनविधौ कृत्वा
 शिरः कर्तेनं शक्तिर्वज्रिणि धारटं उदलनव्यापारसक्तं मनः ॥ हेलोलुमितकेलिकंडुकनिभं केलोसमुत्पादितं त्वं
 वणलज्जसेनहरसेचौर्येण पत्नीरघोः ॥ ९ ॥ रावणः सक्रोधं स्वगतं ॥ मेनाकः किमयं रुपादिपुरतोन्मर्गम
 व्याहृतं शक्तिस्तस्य कृताः सबज्जपतनाङ्गीतामहं ददपि ॥ ताक्ष्यसोपिसमन्निजेन विभूना जानाति मारावणं ज्ञात्वा
 तंस जटायुः पृथग्जरीक्षिष्टो बधं बोधति ॥ १० ॥ जटायुः सक्रोधमभनीय ॥ माभेधीः पुत्रि सीते व्रजति मम पुरोनेप

दूरं दुरात्मारं रक्षस्व कदाग्नं रघुकुलतिकेले रथापहत्य प्रयासि ॥ चंचाक्षेपप्रहारे रघु रित धमनिभिर्दिक्षु निक्षिप्य मा
 णेराशापालोपहारं दशमिरथ भृशं त्वच्छिरोभिः करोमि ॥ ११ ॥ अक्षं विक्षपति ध्वजं देलयते मृदातिनं द्रुगचक्रं चणे
 यतिक्षिणोति तुरगान् रक्षस्यते पक्षिगट् ॥ रुंधे गज्जितं तर्जयत्यभिभवत्यालंबे तता उयत्या कर्पत्यवलं पतिप्रचल
 तित्यं चत्कदं चत्यपि ॥ १२ ॥ रावणः सक्रोधन्नाटयन् ॥ कुट्टस्ततो दडचपेट शिलानले नरक्षः पिपेक्षसगहनेऽद्वैतपक्षि
 राजम् ॥ जटाकः ॥ ईषत्स्थिता स्फुरपतद्गविरामरामरामेति मंत्रमनिशं निगदन्मुमुक्षुः ॥ १३ ॥ नमैत्री नव्युत्तरादशर
 थपते राज्याविषयानवेदेही त्राता हटहरणो तोराक्षसपतेः ॥ नरामस्यास्ये दुर्नयनविषयोऽभूत्सकृतिनो जटायोर्जिन्मेदं
 वितथमभवद्ग्राय्यरहितं ॥ १४ ॥ रावणः वामने त्रस्युरणेनामंगलं सूचयित्वा ॥ हारामहारमणहाजगदेकवीरहा
 नाथहारधुपते किमेपक्षमेमाम् ॥ इत्थं विदेहतनयामुद्गरालपंती मादायराक्षपतिर्नभसाजगाम ॥ १५ ॥ आक
 ष्यमाणा भरणानि मुक्तासैरध्वजीमारुतिमद्रिमोला ॥ उवाच रामायसलक्ष्मणाय वराय देयानि सदेवराय ॥
 ॥ १६ ॥ श्रीरामः श्रुक्तेष्ठाणो दक्षिणो रते देकराटमवलोक्य पुनरागच्छन्निजप्राणप्रयाणमेव मन्वानः क्षणं विश्र
 म्य ॥ मायाकुरंगं विनिहत्य रामो भ्रात्रासहागम्य च पर्णशालां ॥ कोणत्रयेषु प्रसमीक्षसीतां दृष्ट्वा तु यो न चर्षी
 शोकभीत्या ॥ १७ ॥ इति श्रीमद्भुवनमन्नाटके सीताहरणोन्तामचतुर्थोऽंकः ॥ ४ ॥ प्राणोत्क्रमणसमयादपि
 घातरं वियोगसमयमधिगम्य पर्णशालान्तरालमवलोक्य कथमपि विदीर्यमाणो हृदयमाग्गीदुज्जगमिष्वान्
 प्राणानावर्तयन् ॥ द्युतेपणः प्रणयैकलिधुकंठपाशः क्रीडापरिश्रमहरव्यजनं रतांते ॥ शय्यानिशीथसमये ज
 नकात्मजायाः प्रातमेयाविधिवशादिदमुत्तरीयं ॥ १ ॥ बहिरपि न पदानां पंक्तिं अंतर्नकाचिकिमिदमिह नसी
 तापणोऽशालाकिमन्या ॥ अहमपि किल नाहं सर्वे थारावश्चेक्षणमपि न हि सोढाहं तं सीता वियोगं ॥ ३ ॥ बा

णो चैकसामिपी कृत्यरक्षोमारी चारव्यसन्निहत्यानुजेन ॥ सीताश्रुन्यापश्यतः पर्णशालामेतर्जितं कितहाराधवस्य ॥ ३ ॥
 कोर्येषु मंत्री करुणेषु दासी धर्मेषु पत्नीक्षमया धरित्री ॥ ज्वहेषु मातासुरतेषु वेश्या श्लाघ्यासखीलक्ष्मणसाप्रिया
 मे ॥ ४ ॥ सभूरजो रजितसर्वकायो बभौ विभुर्मन्युविदीर्णचेताः ॥ योषिद्वियोगानलदग्धमानस्वकांतमालिंग
 यतीव भूमिः ॥ ५ ॥ मज्ज्यायं हरिभिः स्मितरुचो हिंसेनेत्रे कुरंगीगणेः ॥ कांतिश्रवणककुत्प्रलेखो हाहाहृतः को
 किलेः मातंगैर्गमने कथं कथमहोहं सैर्विभन्याधनाकांतारसकलेर्विनाश्य पशुवन्नीतासिभो मे धिली ॥ ६ ॥ मा
 ताकानुशिरोर्वेचांसि कुरुते दासीजनोक्ता चियाकस्तातप्रमदाप्रतारितमतिर्जानातिहृत्यं नयः ॥ कश्चायं भर
 तश्चियामविधिना योराजते दुर्नयव्यापि धार्थमधिज्यधन्वनिमयि श्रीरामभृत्ये स्थिते ॥ ७ ॥ युक्तं कृतं चैकैक
 व्याददहं प्रेषितो वनं ॥ इदं शीयस्य मे बुद्धिर्मेगः क्वापि हिरण्यमयः ॥ ८ ॥ श्रीरामः प्रकीर्णपुष्पमालां पुनर्विलो
 क्य ॥ आलिंगिता च सरसीरुहकोरकाक्षी पीतो धरोत्रमधरो विधुमंडलास्याः रंगावतारमकरंदविमर्दितानि
 पुष्पाण्यमूनिदयिता कृगते यरोदीत् ॥ ९ ॥ गाहं गाहं गकरकांतारवनां तां दृष्ट्वा दृष्ट्वा दृष्ट्वा कभल्लुरिव ल्लीः स्मारं
 स्मारं द्रुगतांतामथ कांतारामः कातामद्रिचरो दीनमरोदीत् ॥ १० ॥ रेवृक्षाः पर्वतस्था गिरिगहनलतावायुना
 वीज्यमाना रामो हं व्याकुलात्मा दशरथतनयः शोकशूक्रेण दग्धः ॥ बिबोली चारुनेत्री सुविपुलजघना बडना
 गेदृको चीहासीता केन नीताममहृदयगता को भवान् केन दृष्टा ॥ ११ ॥ हे गोदावरिरम्यवारिधुलिने सीतानदृष्ट्वा
 त्वया साहते कमलानि वागतवती याता विनोदाय वा ॥ इत्येवं प्रतिपादपं प्रतिपदं प्रत्यापगं प्रत्यगं प्रत्येणं प्रतिब
 र्हिणंतत उतस्तं मे धिलीयावते ॥ १२ ॥ केयूये वदनाथनाथ किमिदं दासो स्मितलक्ष्मणः को हं वत्सस आर्य
 एष भगवानार्यसकोराधवः किं कूर्मो विजने वने तत इतो देवीसमावीक्ष्यते को देवीजनकाधिराजतनया हाहा प्रि

येजानकी ॥ १३ ॥ अर्द्धचेतसिजानकीविदरितेत्यर्द्धचलकेम्बरः किंचार्द्धवीरहानलः कचलवत्यर्द्धचरोपानलः ॥ इत्यर्द्ध
विदधैवैशस्यति करेदाहेसमयेतयोरकेवेद्यनुपारदग्धमपरदग्धकरीपाग्नित्ना ॥ १४ ॥ सौमित्रिणासहंश्रीरामः ॥
अन्तरेवनांतरेपर्यटनजनकतनयात्तापितः पापिनोरजनीचरपतेभुजमंडलीरुंउनोरगवधैवध्याधातारं बिपक्षरक्षसा
विहितघोरसमरमूर्ध्नि तं पक्षिराजं जरायुं भग्नं चरावणरथमा लोच्य ॥ ज्ञात्वा दशरथस्येनेमित्रं शत्रुनिपूदनः ॥ हातातकिमि
हंन्नामरामः पक्षीद्रमब्रवीत् ॥ १५ ॥ जरायुः ॥ अर्द्धरात्रेदिनस्योर्द्धः र्द्धचन्द्रोभास्कर ॥ रावणेनहतासीताकृष्णपक्षेसि
ताष्टमी ॥ १६ ॥ तत्रैतिवाक्यशेषः श्रीरामः ॥ भग्नार्थे कथमस्तिरावणरथस्तातेनवज्जोकुर कुरावस्करणेनभंगुरलस-
त्कोटिचुट्यधनुः ॥ हेसीरध्वजराजपुत्रिसतश्चादृष्टस्त्वया धन्ययापक्षीदोदशकंठकुंजरगिरः संचारिपंचाननः ॥ १७ ॥
तथाचस्करणं प्राक्तंतुं नो द्विद्यकर्षणमिति हलायुधः ॥ तातस्त्वेजनि तेजसेवगमितस्वर्गे व्रजस्वस्तिते ब्रूमस्त्वैकमिमां व
धूततकथातातांतिकेमाह्वयः ॥ रामोहं यदि तद्दिनेः कतिपयेर्ब्रिडानमस्कंधरः साह्रं बंधजनेन सेंद्रविजयी वक्तास्वयं रा
वणः ॥ १८ ॥ श्रीरामः वनेचरान्भूगानवलोक्य ॥ आः खलुदुरात्मनाममीयारूपेणमारीनाप्रपंचमवलंब्यप्राणवल्लभा
श्रेष्ठितोविश्लेषितोहमिति ॥ अहंपुनर्मूर्खोऽन्यथाचक्रवधेनकुरंगाणां प्रियाविरहंउत्पादयामीतितुया ॥ अमोघाः कृष्टनालीक
काननेषुमृगीवधे ॥ रामः किं दुरघातीति सीतानयनशोकया ॥ १९ ॥ ततः कथंकथमपिभास्करे स्ताचलावलंबिनिप्रल
यकालोदितप्रचंडमार्तंउल्लसिबोदयंतं चंद्रमंडलं तरुणकोपारुणं दारुणं तरणिमनेदनमिवालोक्ष्याह ॥ सौमित्रेननु
सेव्यतातरुतलेचंजश्रुरज्जंभतेचंडांशोर्निशिकाकथारधुपतेचंद्रोयमुन्मीलति ॥ वल्लेखद्विदितांकथंतुभवताधत्तेकुरंगे
यतः ॥ कांसिप्रेयसिहाकुरंगनयनेचंद्राननजानकी ॥ २० ॥ श्रीरामचंद्रमधिक्षिपतिमंदरेणमथितोसिनतापिनखा
दितोसितमसादुरात्मन् ॥ त्वांशरेणशतधापरिनिव्येजानकीमुग्वसमोयदिनस्याः ॥ २१ ॥ अपिचलक्ष्मणंप्रति ॥ सौ

मित्रेदाबन्धिरुशिखरगतोवार्धनानिसेरोधैः ॥ कावार्तादाववन्हेरयमुदयगिरेरुज्जिहीतेहिमांशुः ॥ भनेधूमंवदकथ
मयंनैवधूमाधारण्याः छायेयसंगताभूदितिधरणि सुतेकुत्र सीतेतिकान्ते ॥ २२ ॥ श्रीरामः सकरुणे ॥ आत्मनिप्राण
बल्लभायाः परमप्रेमाणमधिगम्य ॥ शंकेदशोकेजगुरुकमेकेपंकंकुरंगंप्रतिबिंबितांगे ॥ धूमंचभूमंडलमुदुताग्नेनि
योगजातस्यममप्रियायाः ॥ २३ ॥ ररेनिदयदुर्निवारमदनप्रोक्तुल्लापकेरुहान्वाणान्सेदणुसंघणुत्यजधनुः किं
पोरुधंमां प्रति ॥ कोतासंगविमोगजातद्वतभुग्वालाप्रदग्धं वपुः श्राणामृतमारणेनहिपरोधमेः प्रयुक्तोबुधैः ॥
॥ २४ ॥ अथवा ॥ आपुंखाग्रममीशरामनसिममग्नाः समंपंचतेनिर्दग्धं वीरहाम्निनावपुरिदंतैरेवसाह्रंमम ॥ क
ष्टं कामिनिगयुधोसिभवताजितुन्मशक्येजतोदुरवीस्यामहमेकमेवसकलोलोकसुखंजीवतु ॥ २५ ॥ तत्रापिक्षणं
विकसिताशोकतरुतलेविश्रम्याहस्मदाश्रयि ॥ रक्तखल्वनवपुल्लवैरहमपिश्लाघ्यैः प्रियायागुणैस्त्वाम्मायांतिशिली
मुरवाः स्मरधनुर्मुक्तसरेवमामपि ॥ कोतापादतलाहतिस्तवमुदतद्वन्ममाप्यावयोलुप्तं संवेमशोककेवलमहं धात्रा
मशोकः कृतः ॥ २६ ॥ हरानरापितः कंठे मयाविश्लेषणीरुणा ॥ इदानींमंतरेजाताः पर्वताः सरितोदुमाः ॥ २७ ॥
चंद्रश्चंद्रकरायतेमृदुगातिवीतोपिवज्रायतेमाल्यंस्त्रिकुलायतेमलयजालेपस्कुलिंगायते ॥ रावीकल्पशतायते
विधिवशात्प्राणोपिभारायतेहाहंतप्रमदावियोगसमयः सहारकालायते ॥ २८ ॥ मासंकाश्यादभिनवमासं-
विंदोबाप्यपातालेजः कोतापहरहंणवशादायवः श्वासंदेध्यात् ॥ इष्टं वृष्टं विरहवपुषस्तन्मयत्वाच्चान्येजीवत्येवंकु
लिशकठिनोरामचंद्रः किमेतत् ॥ २९ ॥ सलक्ष्मणः श्रीरामः एवंदैवयोगाद्गौरगवयगजभुजंगशरभशादुल्लोकाल
कोलाहलाहृतभूतयेतालसमुत्तालकालकरालचक्रवालकंठनालप्रोच्छलचुमुलघोरबीत्तारमिलितबहलंधकार
कलितगक्रांतरालविलदविरलसरलपरिमलबहलचलदलगलहिमलमकरंदविडुकीलालपिष्ठिलालबाललुलि

तमात्तालिमालमंदानिहोदोलचाचालदरदलितललितएधुलमुकुलधूलिजालखेलकोकिलकुलकिलासिनीकोम
लोमलालाधिनिलशिविलसिलस्यलीलाकलापसानुकूललोलहोलगुलचत्रचंचंचकोरचक्रमुजुगुजतृक्षयाक्षिणी
यक्षहृदिगगनचुंबनबहुलक्षधवलविपुलकलभाराचलबनालंबितानंतजंतुसेतोपनिर्दोषभूषणाध्यधितनिःशो
षविशेषकोशामृतवर्षस्यर्द्धिर्वाह्युरसरसालप्रियालहिंतालतालतमालविशालशालशाल्मलिशालूरशालकी
शिरिषासनशमीशोकशिशिपाशोकचंपकस्मरदारुकोविदारकर्णिकारसिंदुरवारबडूबडूसारनिंबजबूडूबरकदंब
करंजशोभाज्जनबकुलनिचुलकरुणवरुणखर्जूरबीजपुर्जंबीरभिंडीवारबानीरकाश्मीरनारंगरोमरंगकदली
लवलीधात्रीबटकुटजजपापाटलांकोलकंकोलचोलभल्लातकविभीलकहरीतक्याम्नातककेतकैवंकंकतमधुक
बधुकजयंतीजयाश्वत्याकपित्थतिंतिणीनागकेसरादितरुद्रुस्तरानितरामदवीपर्यटन ॥ महावहाहस्कंधारुढमुक्तं
ठरठतंकरटं वामनोवलोक्य ॥ दक्षिणतस्तदक्षिणाचलप्रचलितमलयमालतीमरुबकलंबंगककोलदमनक-
जातीतरशतपत्रादिकमलमुकुलकुमुदिनीकल्लारपरिमलमिलितचुंबितकावेरीताम्रपण्डितुगभद्रासांद्रगंभी
रनीरधारातरंगपरिपीतमेत्रावरुणतरुणीसमाश्रयलेकाशेकारुद्रपादादिसरलमिहलकोशलेद्विउकुतलको
रलपुंतादककणीदकरहादमहाराद्रुद्रधंध्रकामिनिरध्रपीनस्तनबदनधनजधनदोमूलधम्मिलभ्रगंतराधि
ष्टितश्रीखंडगुरुकपूरमृगमदकुंकुमेस्तोमसंभृतयक्षकर्मविह्वलितविविधकुसुमबहुपरिमलोद्गारितमा
रुताशनोष्ठितक्षीरकाश्मीरस्फटिकशुद्धकपूरमृगमदकुंदावतमहाभुजंगस्योतपुत्कारप्रफुल्लफणामणो
क्रीडंतेशोकभजनखेजनंच ॥ वामेश्वाक्ष्णासवरुणसबाष्पचदक्षिणेनसधिरभयंसानंदं चभूदिति ॥ काकः फ
पोलखलसेष्ठितोमेकोलस्यवामेव्यसनंसदोस्यं ॥ राज्यंभुजंगस्यफणाधिरूढोव्यनक्तप्रहोदक्षिणारवंजरीटः ॥

॥ ३० ॥ क्षणं विविंशविश्रम्य ॥ भोभोभुजंगतरुपल्लवलोन्मजिह्वबंधकपुष्पवरजोभितलोहिताक्ष ॥ पृष्ठामितोपय
मभोजनभोभुजंगमार्गेगताशरदिवंदमुरवीनदृष्टा ॥ ३१ ॥ भुजंगः सुवाणीकथयति ॥ गतागताचंपकपुष्पवर्ण
पीनस्तनीकुंकुमचर्चितांगी ॥ आकाशगगाद्वशीतलांगीनक्षत्रमध्येइवचंद्ररेखा ॥ ३२ ॥ व्यसनं किमतोप्या
स्तज्ञातश्चाभ्युदयोमम ॥ शरणं मरणं राज्यं माधुनलक्ष्मणेस्ततः ॥ ३३ ॥ ततो वामेतिरस्कृत्य पुनस्कृत्य च दक्षि
णे ॥ धन्योन्यशरण्योतामरण्यानिस्मगाहते ॥ ३४ ॥ किष्किंधाद्रौरोद्रुद्रावतारदृष्टारामोमा रुतिबाचमुच ॥
सीतानीताकेनचित्कापिदृष्टारुष्टः कष्टं संहरन्प्राहवीर ॥ ३५ ॥ पापेनाकथ्यमाणारजनिचरवरेणावरेणव्रजंती
किष्किंधाद्रौममोचप्रचुरमणिगणैर्भूषणान्यर्चितानि ॥ हारामप्राणानाधेत्यहहजहिरिपुंलक्ष्मणेन्यालपतीयांती
माप्रातितानिक्षिपतिरघुपुरः कार्पिरामान्तेनः ॥ ३६ ॥ श्रीरामः सकुरुणम् ॥ जानक्याएवजानामिभूषणानी
तिनान्यथा ॥ कमलक्ष्मणैजानीपेपश्यत्समपित्ततः ॥ ३७ ॥ लक्ष्मणस्तबाध्य ॥ कुन्नुलेनपिजानामिनेवजानामि
कङ्कणे ॥ सर्वे-सत्स्वपितवाभरणेषुहारेनरोपितोहृदिविरंहदयङ्कृतोपि ॥ मुक्तार्थमृचगुणवेधविशुद्धराशिस्त
वंगिभेदकलदारुणमित्यरोदित ॥ ३८ ॥ अहहजनकपुत्रीवल्लभमुद्रामपश्यन्व्रजतिपरमहंसो नक्षमोवाथ
गंतुं ॥ तदुरुविरहवन्तिज्वालयादग्धपक्षः ॥ किमुतपवनसूनोभूषणैः स्तेमितेमि ॥ ४० ॥ हानूमासविस्मयम्
श्रीरामस्ताणिपालयजनिजदयिताशोकमेकः ॥ सलोकेल्लवंगेनुमीशस्तमपिकपिमतेराजायाहन्मान्
सुग्रीवस्याथसांद्ध्यंगिरिमवतरणंपादविन्यासलक्ष्मीनिक्षेपादुत्पलाक्षधितरिपुबलं दरीत्वंविदेहि ॥ ४१ ॥ त
तोहन्मान्सलक्ष्मणेनरामेणसुग्रीवपुरस्त्रितोभूत ॥ सुग्रीवः ॥ तांस्तत्रसाक्षात्कपियथनाथः पापानिदग्धं
दहनान्दद्री ॥ ४२ ॥ श्रुत्वारामेस्यकाताहरणमनिलजस्याननाहोनरेद्रोनिश्चस्यात्मीयस्यानुवदतिपुर

नस्तद्वलाहलिनापि ॥ श्रीरामः ॥ हानाथे विद्यमाने किं मितिरधुपतिस्तेनिहंतुप्रतिज्ञामारुद्रप्रोदरोषानलबह
लकलाः लेहनाभियधन्वा ॥ ४३ ॥ सुग्रीवः ॥ नत्वा ससभ्रमथोजगदं कवीरमालिगयन्धुपतिशुश्रुभे कपीन्द्रः ॥ त
द्विस्मृते पुनरिवाभ्यसेते प्रियायाः कंदर्पकेषु लेपुनर्दुतभाविनापु ॥ ४४ ॥ सुग्रीवः ॥ अयमरुत्तनयकोसोचतुर्णां
रघूणां तारकोतकः ॥ मारुतिः ॥ एचत्वारो दिनकरकुलक्षत्रसेतानवलीमालास्नानस्तबकमधुराजशिरराजपुत्राः
॥ रामस्तेषामभवदमलस्तारकाकालरात्रीप्रवृषोयं सुचरितकथाकंदर्लामूलकंदः ॥ ४५ ॥ बालिभो मित्ररामाः ॥
श्रुत्वा बाली तदनुमहती राघवस्य प्रतिज्ञां तालान्नमप्रकृति कुटिलान् प्रख्यामाशयोदुः ॥ सोमं त्रिस्तानकृततरलान्नशे
षपृष्ठस्वमूलाभारेणाधेरथरघुपतिः संदभेदिभ्यमस्त्रं ॥ ४६ ॥ लक्ष्मणः ॥ साशंकं रामं प्रतिदेवज्ञात्वा बाणः प्र
हेतयः यतः ॥ एवैवैव शरेणैव नैव भिन्नकलेवराः ॥ क्रियते सप्ततालास्ते च्छेति हंतारमन्यथा ॥ ४७ ॥ रामः सावसे ॥
मांसे पीर्मयि सोमित्रे राघवे धिज्य धन्वनि ॥ सतादेहं परित्यज्यं निर्जगामासतां भयं ॥ ४८ ॥ श्रीरामः करेण बाण
मारभ्य ॥ भावो गनिशंकुशिकनंदनपादयोर्मय्यद्यस्मिहं द्विजतिरस्त्रुतिदोषहीनः ॥ नान्यांगनामुचमनः शरस
प्ततालान् भित्वा तदा प्रविश भूतलमप्यगाधं ॥ ४९ ॥ एकैनेव शरेण बालकदलीकां दुप्रभंगकमातकृतेषु प्रथमे
पुदाशरधिना तालेषु सप्तस्यथ ॥ अश्वासपुत्रजं तिसप्तमुनयः सप्तान्धयः सप्तगाः सत्यं सप्तचमातरो भयभूतः
संख्यानसाध्यादिह ॥ ५० ॥ श्रीरामबाणः सक्षोभं ॥ बाणः प्रमाणमधिगम्य बसुंधरायाः ॥ संबोधयन्निबभुजम
भंगमीत्या ॥ ब्रह्माणं मे वरचरा न्विधूमेति पक्षान् स्वबावशेष इति रामकरादिमुक्तः ॥ ५१ ॥ पौरंदरिः सकोध ॥
श्रुत्वा हतान्तमरम् ईनिसप्ततालान् रामेण पापहृदयेन विनापराधं ॥ कोपानलो ज्वलि तहत्कमलो थवाली
रंगावतारमगमद्विरिचत्तरपु ॥ ५२ ॥ तारासहर्षम् ॥ अवश्यं भगवतः श्रीपुरुषोत्तमस्य श्रीरामचन्द्रस्य प्रसा

दादद्यसद्यश्चिरविरहिणः प्राणवल्लभस्योद्भवसुग्रीवस्य वक्षःपीठिलुठिष्यामीति मन्यमाना गिरिवरशिसखरमा
रुह्य हरिपुरंदरि समरसाकांक्षं चिंतयामास ॥ तारासेन्यक्तहारा गिरिशिखरचरास्वस्तधम्मिल्लुपारा ॥ शोकाब्धिप्रा
प्तपारगर्पितमदनशरावीरसुग्रीवदारा ॥ नारानाराचधारा निजरमणरतातापिनः पापिनोस्यप्राणान्प्राणावतीर्णाह
रनुकिललाकशालिनो बालिनोद्य ॥ ५३ ॥ श्रीरामः सक्षोभं पौरंदरीपुरगरीमृगंभीरमहिमाममालोक्य सोमित्रो
मित्रमनुसृत्य वीतिवत्स ॥ किंबालीवानराली बहलकलकलाहूतदेवैदवज्जं बांधव्याकृष्ययोदुः शिवशिवतुमुलो-
त्तालसंचालितार्कः ॥ प्रोद्यद्गालबली शिरवरकबलिते चंडोदंडकांश्च भोतो मूलाग्रशैलप्रहरणनिपुणः केनयो
द्वययेपः ॥ ५४ ॥ श्रीरामः ॥ सावष्टंभं नारायणं बलमादाय ॥ विदोद्भवेर्द्विजगणेन पुराभिषिक्तो मूढो समं त्वसमं
त्वमपि बाणगुणेन मेवै ॥ तत्तेजसा परबधूजनहारिणस्त्वप्राणान् गृहाण समरे धृतिदारुणेषु ॥ ५५ ॥ श्रीराम
बाणः ॥ ब्राह्म्यं ततोधिगम्य परदापहरणपराभवंच ॥ अथ परधुपतिबाणः प्राप्तवीरप्रमाणः प्रलयदेहनरोचिः
कोटिविद्युन्मरीचिः ॥ अकृतहृदयमेदं बालिनः सोप्यरोदीदनिहतपितृशत्रुः किं सशक्त्योहतोस्मि ॥ ५६ ॥ श्री
रामः ॥ सकरुणं सविषादंच ॥ वत्ससोमित्रे गिरिगदरेषु स्वयोः निविहितं महत्स्वरुचमनुभवंतं महावीरमनप
राधिनं बालिनं हत्वा मन्दभाग्यः कथमहं जानकीसख मनुभविष्यामीति शिरोधुन्वन् पौरंदरीव्याजहार ॥ शस्त्रो
घप्रसरेण गवणिरसोयद्वयं शोभा गिनंच के गोतमशापयंत्रितभुजस्थामानमारुवउले ॥ कक्षागर्तकुलीरतां
गमयतावीरत्वरारावणं तत्समृष्टं महो विशल्य करणी जागर्तिसमुजता ॥ ५७ ॥ बालीप्राणास्त्यक्तुमिच्छन् ॥
सुग्रीवोपि क्षमः कर्तुं यत्कार्यं तवराघव ॥ किमहेन क्षमः कर्तुमपराधं विनाहतः ॥ ५८ ॥ श्रीरामः सबाध्यं ॥ श्रु
द्विर्भविष्यति पुरंदरनंदन त्वेमामेव चेदहहपातकिनं शयानं ॥ सौख्यार्थिनं निरपराधिनमाहनिध्यद्यस्मात्पुनर्ज

नकजाविरहोस्तुतामे ॥ ५९ ॥ श्रुद्धोभविष्यति पुरंदरनंदनत्वं मेभी नचे किलहनिष्यमिसापराधं ॥ तत्पार्थया
मिभबतरुयथाकदाचिन्तनं पुनर्जनकजाविरहोस्तुतामे ॥ ६० ॥ पौरन्दरिः ॥ तश्चेत्कापुनस्वर्ग्यागतिरनेनभ
विष्यति ॥ यावत्तानहनिष्यामिस्थायसित्वं यमालये ॥ ६१ ॥ इति प्राणान्मुमेच ॥ दामरहारधुपतिः परिभूयते
वैवैव स्वतादिभिरुहासतदालयेपि ॥ योवेदेवाक्यमनतिक्रमयेत्कियं त्यं कालं निहत्य पुरुङ्गतस्तं मुदेवः ॥ ६२ ॥
श्रीरामः ॥ कथं विदिषादं परित्यज्य पौरुषमवत्यं नदनुप्रस्थानंतरं मे विभिः ॥ कपिभैरैः ॥ वर्षाकालंगमयितु
समतो भूतवर्षांगमपि निश्चितवान् ॥ राज्यसुग्रीवमाहो सदयितमभिपिब्यां गदयो वराज्यरामः सेनाधिपस्य
सपनतनेयान्वानेरन्दायस्थते ॥ लंकां संत्यज्य शंकांतदनुकपिभैरैर्माल्यवस्तुत्तमेद्रौ वर्षाकालं विशालंगमयि
तुममैरैर्मत्रितो मे त्रितो भूत ॥ अपि च ॥ रामासरो भूतरो न कश्चि सराभवस्त्रीहरणान्न चान्यः ॥ तथापि नास्ति
प्रविवेशरामो बंधसेतुं विजयी साहस्युः ॥ ६३ ॥ अपि च ॥ रामाहलीयान्न परोस्तिकश्चिद्वारापहारान्न परोभि
मानः ॥ तथापि रामः शरदं प्रतीक्ष्य बंधुमुधो सेतुमरिजघान ॥ ६४ ॥ तत्र जकतनया कमनीयतामनुस्मृत्य ॥
इंदुर्लिप्ता उवाजनेन गलिता दृष्टिर्गोपीणा मिव ॥ प्रमत्तानारुणमेव विदुमदोलश्यामेव हेमप्रभा ॥ पारुष्यं क
लयावको किल विधूकं देधिव प्रस्तुतं सीतायाः पुरतस्तुतहेन शिखिना बहो सगहो उव ॥ ६५ ॥ कादंबिनीतां
उवाउं वरमालोक्य ॥ यत्वं नेत्रसमानकां तिसलिले मग्नन्त दिन्दीवरम् ॥ मैघैरन्तरितमिष्यत वमुखच्छाया
नुकारी शशी ॥ येषित्वद्गमनानुकारिगतयस्ते राजहं भागतास्त्वत्साहृश्यविनोदमात्रमपिनो देवन नक्षम्यते
॥ ६६ ॥ इति श्रीमद्भुवनाटके सीतावियोगोन्नाम पंचमोऽङ्कः ॥ ५ ॥ श्रीरामः वानरभटानां चष्टे ॥
भोभो सुग्रीवसेनिकाश्चुणुत ॥ व्यसने महति प्राप्ते स्थिरेः स्थानुन्नाशयते ॥ लङ्काद्विः शंकमालोक्य कइहाग

नुमर्हति ॥ १ ॥ हन्मान्सहर्षम् ॥ दोस्तस्माकस्फालकेलिभमिनीयानि जमचण्डोदं देण्डयोमहतीम्रोढी नायति ॥ देवपश्य
कूर्मामुलबालबालवदपान्ताथोलतावद्विशोमेघाः पुल्लवत्सूनफलवन्तक्षत्रस्यैन्दवः ॥ स्वामिन्योमतलममक्रम
वतः श्रुत्वेति गोममागतः सीतान्वेषणमादिशद्दिशतु वारामस्तहर्षश्रियम् ॥ २ ॥ हन्मान् ॥ देवज्ञापय किं कुरोमि
महसा किल कूर्मिहेकानयेज्जब्रुपमितोनये किमथवा वारान्निधिं शोषये ॥ हे लोस्यारित विंध्यन्मन्दरगिरिस्वर्णत्रि
लोत्राचलस्यैपाक्षण्याविवर्तमानसलिलं बध्नामिवारान्निधिं ॥ ३ ॥ अपि च ॥ मूर्द्धा जाम्बुवताः अभिवद्यचरेणापप्र
ष्ठसेनापतिचाश्वास्यस्तु मुखं चते प्रियसखं प्रेष्यत्समुद्दिश्य च ॥ आरम्भेन गृहे समुद्रशिखरादंभोनिधेः लङ्का नरहः
श्रीरघुनाथपादरजसामुच्चैस्मरन्मारातिः ॥ ४ ॥ देवाज्ञान्देहिमद्यं त्वमसिकुलगुरुः शोषये किम्योधि ॥ किं बा
लकृमलकांसविधमुपनये जानकीम्मानकीर्णा ॥ सेतुं च भामिमत्तः स्फुरितगिरितरीभूतभूतारङ्गादद्वाप्यत्र
कचक्रममकरकरीयाहवीत्कारघोरम् ॥ ५ ॥ अद्यवा किमप्राकारविहारतोरणवती लङ्का मिहेवानये किं वासिन्यसमुद्र
तंच सकलं तेव संपादये ॥ हे लान्दोलितपर्वता च शिखरे वध्नामिवारान्निधिं देवाज्ञापय किं कुरोमि सकलं देहं उसाध्यं
मम ॥ ६ ॥ श्रीरामः सत्वरम् ॥ करमुद्रांसमुद्रं त्यवीरमारुते ॥ मुद्रांसमुद्रमुलं ध्यत्रीघ्रमाश्वास्य जानकी ॥ विन्यस्य पु
रतस्तस्य चागच्छमयि जीवति ॥ ७ ॥ हन्मान् तथेति ॥ रामसुग्रीवौ प्रणम्य समादाय समुद्रांसमुद्रां कंठपीठावतारमा
छाद्य सद्यो चिंतयेत् ॥ एतेनेदुरतिक्रमक्रममिलत्पूणीर्मिमम छिदः कादम्बरं पारजोभरणकुभोरुन्धन्ति शंशानि
लाः ॥ गाढां मे उनरुदनीरदघटासहृदवीलीभवद्भोमस्फोटकटाहनिर्भरपयोवेणीकणयोहिणः ॥ ८ ॥ धैर्यं बलम्य
॥ उद्यद्वाङ्मलस्यालकेलिव्याकुलीकृताम्बरधरः सज्जो भूत्वा ॥ अयसविलदम्भस्तमिताक्षिप्रकाशं जलचरवरवेला
स्फालवाचालिताशम् ॥ जलिनिधिमधिबीरोलङ्घितुं न हि कृत्वंम् ॥ स्वगपतिरिबचण्णोऽमीममङ्गीचकार ॥ ९ ॥ लङ्कां लो

तालकेतुर्न भस्मिधुगतिः स्फालसीमन्तिनाम्नः स्फुज्ज्योदोनुवेगोच्छलितजलनिधिः दृष्टकृष्टायसत्तः दूरासिंदरपूरारण
महणारुचिस्तजसः संविप्रोगेः श्वकेदिग्गारणानां दृष्टतटमभितः सूर्यविहंग्मुदाभम् ॥ १० ॥ ताचावसरे ॥ समुद्रादुधिनोमै
नाकः विश्रान्तस्तस्य हपात्सपदिजलधिनाप्रेरितोरत्ननाभोमेनाकः काश्चनाङ्गुस्तहिनगिरिभूतः प्राह इराञ्चतस्त्वम् ॥ हं हो
इराध्वस्वदञ्जहिममशिरवरेप्राप्यतस्येतिवाचम् ॥ स्पृष्टाङ्गुल्यातदगंभुजयपवनापूरितः सञ्जगाम ॥ ११ ॥ बेला
तदेशालुतमालमालाविलोक्यमानः सहसाज्जनेयः ॥ उल्लालयन्वालिधिवल्लिमुच्चैः कल्लोलिनीलबल्लभमुल्लङ्घे ॥ १२ ॥
जयदशरथभूनोराजयावायुपुनोरजनिचरपुरीमालोक्य भूत्वा द्वंदशः ॥ अकलितपरिमाणो मात्रयातत्रमुद्रा ॥ क्षिपतिज
नकजाये शिंशिपावतीर्णः ॥ १३ ॥ तत्रजानकीनमस्कृत्यमारुतिः ॥ मातर्जानकी कोभवानसिमृग्यः केनात्रसंस्प्रेषित
स्त्वहोत्येनरघूद्वहेन किमिदं हस्तैः स्तितन्मुद्रिकादत्तातेनतवैवता निजकरादालभ्यवालिं स्यचप्रेमाश्रूणिससर्जसम्यगु
दभूद्वाचिपुरोमोहमः ॥ १४ ॥ अविरलगलदश्रूषणलोचनाभ्यां सौवर्णमंडुलीयकमन्वमानाजनकीसम्भावयामास ॥
सुवर्णस्य सुवर्णस्य सुवर्णस्य च जीनकी ॥ प्रेषितं तवरामेण सुवर्णस्याङ्गुलीयकं ॥ १५ ॥ जानकी ॥ आशालेशमासाद्य
क्षणमश्रूणिप्रमृज्य ॥ मुद्रेभ्रूणिसलक्ष्मणाः कुशलिनः श्रीरामपादाः स्वयम् ॥ संनिस्वामिनिमाविधेहि विधूरश्चेत्तोनयावि
त्तया ॥ एनां व्याहरदेविमैथिलस्फुते समान्तेरेणाधुनारामस्त्वद्विरहेण कङ्कणपदं त्वरेयेविरन्दतवान् ॥ १६ ॥ मुद्रेतेकुशलेभु
भेजनकजेक्षेमश्चरामस्यते ॥ सत्यं म्मांस्मरते प्रविकलमनाः किम्भाषते प्रोषिता ॥ कालम्महिरहात्कथञ्चनयतीत्यत्तामु
द्रतीदिभाम्भूश्यत्यालपतीत्यसावभिमृशेत्सम्पुत्यतिध्यायती ॥ १७ ॥ अत्राङ्गुलीयकमणोप्रतिबिम्बमासीदामस्यसादर
मर्तिविलोकयन्ती ॥ मद्रूपएवकिमभून्ममविलयेतिमीमांसयाजनकराजसुतामुमेह ॥ १८ ॥ कथञ्चिच्चैतनाम्रा
प्यश्चरामरुत्तनययद्यङ्गुलीयकमेवकङ्कणमभुन्ममस्वामिनोरामदेवस्यतर्हि किमिवतनुताङ्गुतः प्राणनाथः ॥ हनुमान् ॥

स्वभावादेवतन्वङ्गित्वद्विद्योगादिशेषात् प्रतिपत्तादशीलस्यविद्येवतनुताङ्गुतः ॥ १९ ॥ किन्तातेननरेन्दुशेखरशीलीस्वोदाय
पादेनमेकिं नामेश्वशुरेणवासवसमासिंहासनाध्यासिना ॥ तेदेशागिरयश्चतावनमहीछायाश्वमामेशुभाकौशल्यातनय
स्यनात्रचरणोवन्दामिनन्दामिव ॥ २० ॥ पुनर्जानकी ॥ चन्द्रोयत्रदिनेशदीधितिसमः स्फुलिङ्गवत्सङ्गजङ्घुर्धुलिशोपमश
शिकलासेपेसमाप्तते ॥ वायुर्वागववह्निर्वमलयजन्वाग्निबत्साम्प्रतम् ॥ सन्देशत्रयरामसन्निधिमतोयत्रान्द्रतङ्कार
य ॥ २० ॥ हनुमान् ॥ किन्दरन्मिदं सुरवारामशिलीमुरवानाकिन्दुर्गमर्गलभिदास्तरियथपानाम् ॥ देवप्रसन्नमिवदेवितवा
द्यसत्यमूरसोसिकानिकुपितस्यचलक्ष्मणस्य ॥ २१ ॥ सत्यन्तदुर्गेवङ्गरन्ध्रपूर्णस्त्रिस्तारवन्तस्मनसाप्यगम्यन् ॥ एका
त्मनावत्ससहीनगात्रकथञ्चयालल्लितवान्समुद्रः ॥ २२ ॥ तत्रप्रसादासवनप्रसादाद्धीरामपादाभ्युरुहप्रसादात् ॥ विभिः
प्रसादेश्चसमुद्रमेतक्षिप्रङ्गतमोष्यदवत्समेतत् ॥ २३ ॥ इत्यक्त्वारजनीचरस्यहनुमानुद्दिद्यलीलावनवीरन्तस्तमक्ष
मातपरिधाघातेजंघानोधिगतम् ॥ तत्कोपारुणलोचनेन्द्रजयिनाप्राङ्गिष्कलत्वात्सुतोब्रह्मास्त्रेणविगर्हितेनविधि
नाबद्धोविदग्धः कपिः ॥ २४ ॥ रावणस्तमालोक्य ॥ ररेवानरकोभवानहमरेत्स्वत्सुहृन्ताहवे ॥ इतोहृद्गुरवणस्य
जगताङ्गुदण्डीक्षारुरो ॥ मंदार्दणकटोरतादनविधौकोवात्रिकुदाचलः ॥ कोमेरुः कचरावणोघगणनाकादिस्तकीराय
यते ॥ २५ ॥ इषत्सज्जनमैत्रीवनाभिद्यतकपेस्तनुः ॥ निहताचन्द्रहासेनरावणेनातिरंहसा ॥ २६ ॥ लाङ्गुलेचैलतैलस्रु
तबहलशणेबंष्टितेदीप्यमानारक्षोभिबीजितोग्निर्हिजपरुषगिराराघवोयद्यरुष्टः ॥ तुष्टोयद्याज्यहोमैस्त्वमसिरघुपते
यद्यहंभक्तियुक्तः सप्रीतप्रार्थितोऽग्नस्तदितिहनुमतः शीतयाशीतलोभ्रतु ॥ २७ ॥ वह्निर्वभोवानरपुच्छजन्माविदह्य
लङ्काङ्गुलिबोसतिहनुः ॥ रामाद्रयेमप्राप्यक्लिः प्रतापः पलायमानोदशकन्धरस्य ॥ २८ ॥ फलातिभुङ्क्ताचपलः पला
शिनोहताग्निस्त्वसिमुपागतः परां ॥ विराजतेस्मप्रतियातनछुल्लाज्जलानिचाध्येस्तृषितः पिबन्तिव ॥ २९ ॥ रावणः स्व

गतम् ॥ यद्ययं यरुद्रो मारुतिरिति किमिति रुद्रमन्त्रस्य मेन गिरीन्दहत्यहह ॥ ज्ञातम् ॥ नृपः पिनाकी दशभिः ॥ शिरोभिस्तुष्टा
चेकादशमो हिरुद्रः ॥ अतो हन्मान्दहतीति कोपाद्देहो हि पक्षे न पुनः शिवाय ॥ ३० ॥ अपिच ॥ अब्धिः किं बभूव न लेन तरणे
विम्बेन किञ्चात्वरम् ॥ मेघः किं अपलाये न शशिभृत्किं मालने चणवा ॥ कालः किं क्षयवन्ति नेद्रधनुषः धाराधरः किं म
हान् मेरुः किं धुवमण्डलनसकपिः पुष्टनरेव राजते ॥ ३१ ॥ अथ राक्षसाः ॥ मरुत्पुत्रस्त्वक्कः कपिकटकरक्षामणिरसोसमु
द्यल्लोलध्वज इव समाश्लिष्टगगनः ॥ पुनः प्रत्याचारस्य हह कपिसेन्ये प्रचलिते पदे प्रोचुर्न विभयचकितलङ्कापुरज
जनाः ॥ ३२ ॥ नवाहगगनमण्डलस्थो माः ॥ एको हं स्पृशन्नात्मजो दशमुखश्च चार्धकोटीश्वरस्त्वाजिच्चासमरे प्रभोः
प्रणयिनी सीताश्च नेतु क्षमः ॥ किन्तु स्यादन्तं मुराभगवतो रामेण सुर्यावतो हत्वा दक्षिणपाणिना वस्त्रमेतीत्वा हन्तुमु
क्तं वचः ॥ ३३ ॥ रामाग्रेन च लक्ष्मणस्य पुरतः कृत्वा मुनेराकृती ॥ सीतानिश्चयपवमानहृदया चौर्येण नीता च या प्रत्यक्ष
न्तनुर्मते वरगृहेः पूर्णाजेनेरा कुलास्वर्णस्फाटिकरत्नमोक्तिकमया लङ्कामया दह्यते ॥ ३४ ॥ शीघ्रं रक्षहीवाजिवारण
सुताक्षस्त्रास्त्रवर्गन्तया ॥ बस्त्रागारधनालये बलवता वातेन दीप्तो नलः ॥ धूमव्याकुलनेत्रवक्त्रयुवती वक्षस्तुलास्फा
लने कन्दद्वालमुग्धपौरजनतो हारो होवः श्रूयते ॥ ३५ ॥ उल्कामुखानां भयविह्वलानां जलं जलं व्याहरतो मुखेभ्यः ॥
निर्गत्य वन्ति द्विगुणप्रभावाद्दहलङ्कामनिवारिता र्विः ॥ उत्पत्ता दशनगरी भस्मसात्कृत्यारक्षसाम शोकवाटिका मार्ग
म्यजानकी मृगम्यरामाभिज्ञानं याचते स्म ॥ हन्मान् ॥ शिखंश्च मशिरंश्चोः कालव्यालवधूमिव ॥ उद्यम्य सा शि
शिरोरत्नं संज्ञाने स्वामिने ददौ ॥ ३६ ॥ तथा च चित्रकूटपर्वते ॥ वक्षोभिचारिचरुभाण्डमिव स्तनयो देव्या बिदेह दुहितुर्वि
ददारकाकः ॥ ऐपीकमस्त्रमधिकृत्य तदा तमक्षणाकाणी चकार चरमोरधुराजपुत्रः ॥ ३७ ॥ इति द्वितीयमभिज्ञानं ॥
मनःशिलायास्तिलकन्तयामिगे उच्छले पाणितलेन मृष्टं ॥ स्मरेति संज्ञानमपि प्रयच्छ जीवाम्यहोराघवमासमाचमम् ॥

॥ ३८ ॥ इति तृतीयमभिज्ञानं ॥ हन्मान् ॥ रलयलाग्नेर्हत्वा तदनु कपिभटं चित्रकूटस्थं संज्ञानत्वा पादारविन्दं न्यमपि
जनकस्यात्मजाया हन्मान् ॥ पाणिभ्यामङ्घ्रियुग्मस्य नरुदधिते दये चन्द्राभगर्भेणो व्योम्नस्य मग्नन्तदुरुमु
जबलादंबरणाजगाम ॥ ३९ ॥ ततो मरुद्भूमि चारुकेसरः प्रसन्नताराधिपमंडलाग्रणी ॥ विद्युत्तरामातुरदृष्ट
वीक्षितः समागतश्च हन्मान् वसन्तवत् ॥ ४० ॥ हन्मान् सीतापतिः ॥ समस्तममालिङ्गुतुमुद्यन्ते दृष्ट्वा पीतानां
स्वनिधिर्नैकाणपपुरा निष्पिप्यचूर्णीकृतानां नीनानि शिरोमिराक्षसपतेनानायासीतामया ॥ आश्लेषार्पणपा
रितोपिक महमहं नाहो मिवातो हरो जल्यं त्रिसुनिलात्मजो विजयते व्रीजजडेरघवे ॥ ४१ ॥ श्रीरामः सविकल्प
म् ॥ विधातारमुपलभते ॥ क्रूरकर्मा विधाता किं विधास्यति ॥ हन्मान् ॥ देव ॥ कुत्रायाध्याकुरामोदशरथवच
नादण्डकारण्यमागोक्तासो मारीचिनामा कनकमयमृगः कुत्रेसीतापहारः ॥ सुर्याविरामे मे व्रीकजकतनयान्वे
धिते प्रेषितो हं यो यो सस्मन्मनीयस्तमपि घटयति क्रूरकर्मा विधाता ॥ ४२ ॥ रामः वीरविदार्यमाणहृदयद्वारेण
प्राणान्ते को न्तरं कुन्तुमीच्छति ॥ किमिति तूष्णीं पूर्णचन्द्रन्वदनान्तवेदयसि ॥ हन्मान् जलरम् ॥ हारामजगदान
न्दकिमिदं शिवमस्तुते ॥ तव प्राणगतिहारस्यार्गलेयं करे मम ॥ ४३ ॥ इति जानकी शिरोरत्नं रामाय प्रयच्छति
॥ तथातः मनःशिलायास्तिलकं स्मरगण्डुच्छले त्वया समृष्टं ॥ जानकी वक्षः स्पृशत्काणीकृतङ्गम् ॥ ४४ ॥
श्रीरामः ॥ अभिज्ञानं त्रयसासाद्य साधुमारुते ॥ अपि प्रियायाः कुशलमस्ति ॥ अंजनेयः ॥ कार्श्वेयतिपत्न्य
लाहि मरुचत्पलाथवे स्यादिति मानीत्या एव मृणालिकायदि घनाबाध्याः कियान्वारिधिः ॥ मन्तापोयदि शीत
लोडितवहस्त्रस्थाः कियदप्यतेरा मत्स्मृतिमात्रमेव तद्दये लावण्यशेषं वपुः ॥ ४५ ॥ एकैकस्यापकारस्य
प्राणान्दास्यामिते कपे ॥ प्रत्यहं त्रिजमाणस्य शप्यस्य शृणिनावयम् ॥ ४६ ॥ हं हो मारुतनन्दनादिशि विभो

दृष्टात्तयाजात्र कीदृ दृष्टीवतिजीवतिप्रियतमामाशोचतंशोचते ॥ महिष्ठेदकृशः कृशावदिति किं हारामहात्म्ये
 त्येवंवाप्यसमाकुलं प्रतिदिनं मध्यायति ध्यायति ॥ ४७ ॥ श्रीरामः ॥ मारुतेरक्षः पतेः काकया ॥ प्रभो ॥ काश्चिद्
 रकथाकुत्तलकथागीतादिविद्याकथामाद्यत्कुम्भिकथानुरङ्गमकथाकोदण्डीक्षाकथा ॥ एकैवास्तिमिथः परा
 यनकथात्वेद्गीतिरक्षस्यतेर्देवश्रीरघुनाथतस्यनगरस्यप्रपिनायाकथा ॥ ४८ ॥ श्रीरामः सस्मितम् ॥ त्रिदशोरपिदु
 धर्षालङ्कानाममहापुरी ॥ कथंवीरत्वाद्यदग्धाविद्यमानेदशानने ॥ ४९ ॥ निःश्वसिरेवसीतायाराजन्कोपानलेनते
 ॥ दधधपूर्वातुसालङ्कानिमित्ततमभक्तपिः ॥ ५० ॥ शारवामृगस्यशारवायाः शारवागन्तुपराक्रमः ॥ यत्पुनले-
 द्वितोमोधिः प्रभावोयंमभोतव ॥ ५१ ॥ अत्रान्तरेतत्रलङ्कायाम् ॥ सरमानामराक्षसीधर्मिणीजानकीवाच
 मूचे ॥ विभेमिसखिसंविश्यभ्रमरीभक्तकाटकंत-ध्याना दागतेपुंस्त्वेतेनसाईकुतोरतिः ॥ ५२ ॥ सरमः ॥ मा
 कुरुघात्रसंन्देहंरामेदशरथात्मजे ॥ त्वध्यानादागतेस्त्रीत्वेविपरीतास्तुतेदतिरतिः ॥ ५३ ॥ हन्मान् ॥ रक्षस्व-
 म्वङ्ककधरम्बङ्कभुजस्यकाननदीपिमान् ॥ दृष्टारौदमहं --- महसादध्मेमनोहिंसितुं ॥ देवत्वह्ययाविजृम्भित
 धियाकिंकिंभवदुक्करंकर्तुः कर्मभटस्यनोचिनकिमित्यक्तोमयागवणः ॥ ५४ ॥ इतिश्रीमद्भुमन्ताटकेहन्म
 द्विजयोन्नामपद्योः ॥ श्रीरामचन्द्रार्पणमस्तु ॥ श्री सग्रीवः ॥ श्रीरामदूतेनोक्तः ॥ कपिदपतिरपास्यप्रे
 यमीप्रेमभित्तः किमितिजनकपुत्रीरामयोः कार्यमुच्चैः ॥ गतिरपिहरसुनो ॥ विस्मृताराज्यगवीदितिरघुजनबा-
 क्यादागतः सैन्ययुक्तः ॥ १ ॥ श्रीरामः ॥ अथविजयदशम्यामाश्विनेशुक्लपक्षेदशमुरवनेधनायप्रस्थितोरामव-
 द्ः ॥ द्विरदविधुमहाक्षैमुयनाथैस्तथान्यैः कपिभिरपरिमाणे व्यासभृदिस्त्ववकैः ॥ २ ॥ हन्मान् रामं प्रति ॥
 नृपतिमुकुटरत्नत्वसयाणप्रशस्ती क्लवगवलनमङ्गनिर्मराक्रान्तभोगः ॥ लिखतिदशनदंष्ट्रैः रस्यतद्भिः पतद्भिर्जठर

कमटभर्तुः कर्परेरुपराजः ॥ ३ ॥ भिल्लीभिः सहासम् ॥ नोशस्त्रनापिचास्त्रान्तहिचरथकथानापिदन्तीनबाजीने
 क्षाणोनापिचोष्टावतनचशिबिरस्मातिराजाजरावान् ॥ नोचितन्नापिवस्त्रचनचनपरचनाकाचिदत्रास्तिमातः प्रात
 दृष्टंस्थिताभिर्गिरिवरकुहरेभाणभिल्लीभिरेवरम् ॥ ४ ॥ भिल्लीमातरः ॥ विजेतव्यालङ्काचरणतरणीयोजलनि
 धिविपक्षः पोलस्त्यारणभुविसाहाय्याश्वकपायाः ॥ नथाप्येकोरामः ॥ सकलमपिहन्तिप्रतिबलंम् ॥ क्रियासिद्धिस
 त्ववसतिमहतानोपकरणैः ॥ ५ ॥ श्वासोमिप्रतिसन्धिरुभितगलप्रच्छिन्नहारावलीरत्नैरप्यदयालुभिः कृतफण
 प्राणभारभङ्गाभ्रमः श्रोत्राभावनिरत्नरालमिलितः स्तब्धैः शिरोभिभुवन्धनेवानरवीरविक्रमभराङ्गसोभुजङ्गाधि
 पः ॥ ६ ॥ श्रीरामः अयेमरुत्तनय ॥ कूर्मैः कुशयितुन्दिशः स्तगयितुम्भेतुं धरित्रीधरातिसिन्धुधलिभरणकद
 मयितुन्नेनेवरोधुन्मभः ॥ नासीरिपुपुरः पुरश्चलचलालापस्यकोलाहलात्कर्तुंवीरविरुथिनीममपरंजैत्रमुन-
 र्वङ्गजैः ॥ ७ ॥ अत्रान्तरेलङ्कायाम्मंत्रशास्त्रायामंत्रणायापविष्टंमेत्रिभिः ॥ मोत्साहितंलङ्काभटमुत्कटवभा
 पेविभीषणः ॥ स्रवणपुङ्खाः स्रुदढाः स्रुतीक्ष्णावज्रोपमाबाधुमनः प्रवेगाः ॥ यावन्तभिदन्तिशिरोभिवाणाः
 प्रदीयतान्दाशरथायमेथिली ॥ ८ ॥ जातिम्मानयमानुषीमभिमुखोदृष्टस्त्वयाहेहयः स्मृत्वाबालिभुजोन्वसां
 म्रतमज्ञातुन्नेवानराः ॥ तस्योलस्यमहाग्निहोत्रिणमहत्त्वमेवमभ्यर्थयेसीतामपयमुच्चैः क्रतुभुजः काराकु
 दुर्वाहकतान् ॥ ९ ॥ त्यजस्वकोपकुलकीर्तिनाशनंभजस्वधर्मकुलकीर्तिवर्द्धनम् ॥ प्रसीदजीवेमसबान्धवावयं
 दीयतान्दाशरथायमेथिली ॥ १० ॥ रावणः सक्रोधम् ॥ जानामिसीतांजनकप्रसूतांजानामिरामंमधुसूदनं च ॥
 वधं च जानामिनिजं दशास्यातथापि सीतान्समर्पयामि ॥ ११ ॥ इतिवामचरणेनविभीषणन्ताडयामास ॥ वि
 भीषणः ॥ ततश्चतुर्भिः सहमेत्रिपुत्रैरुत्पत्यरक्षः कुलधूमकेतुः ॥ लङ्कामहातङ्क इवामंबरेणभीषणोराघवमाज

गाम ॥ १२ ॥ विभीषणो राघवपादोऽप्रणम्योपविशति ॥ स ग्रीवस्य श्रियं दृष्ट्वा लक्ष्मणस्य च मेचनं ॥ विभीषण
स्य दोलवमतिरायाति याति च ॥ १३ ॥ अद्यैवास्य विभीषणशरणापन्नस्य मूर्द्धातेरा नृण्याय ददात्ययं रघुपतिः
लज्जा धिपत्यश्रियम् ॥ एतस्यैव भुजाविहप्रतिभुवो स ग्रीवराज्यार्पणं त्रैलोक्यप्रथिमानसत्यचरिताः सर्ववयं
साक्षिणः ॥ १४ ॥ या विभक्तिर्दशग्रीवेशिरः छुदेपिशंकरात् ॥ दर्शनाद्रामदेवस्य सा विभक्तिर्विभीषणे ॥ १५ ॥
ततः श्रीरामेण ॥ अथ दशरथपुत्रेन च सौमित्रिमित्रेण्युदमुदधित दान्ते गमं दभा विकीर्णं अहमहनि विष्टेना
गतो ग्रेति रोषाद्यदि जलधिरनेनाप्याप्तमाग्नेयमस्त्रम् ॥ १६ ॥ चापमानयसौमित्रे राघवेऽधियधन्वनि ॥ स
मुद्रं शोपयिष्यामि पदं गच्छंति वानराः ॥ १७ ॥ श्रीरामचन्द्रे दशवक्त्रपुंर्या मार्गाय वारान्निधिवद्वक्त्रेऽग्रेय
मस्य गुरुसन्धाने मैनागिरीद्वे च कितावभूता ॥ १८ ॥ श्रीरामचन्द्रे दशवक्त्रहानौ हतोद्यमेऽव्यभुजः ॥ स
हर्षाः मित्राः ॥ ण्यमन्यंत मृगं कपिंचतपोधने गाढलसंवनं च ॥ १९ ॥ भो श्रीराम ॥ अस्मद्भ्रात्रे विष्यद्दशरथ
नृपतेरश्वमेधेषु सर्पिः ॥ संपातोत्तापलोलज्बलदनलकणव्याकुलं कूर्मराजन् ॥ ज्ञात्वा रोदः पुटं वाननुतवसग
रः प्राग्भवो भावयेत्तानेता सप्तो बुधीनामधि सविधिमर्वाकवातारस्मिन्नेव वंती ॥ २० ॥ ततः प्राजलिपुटस्य समु
द्रस्याज्ञयाने लुने निबध्यमाने सैतौ तरतः प्रस्तरानवलोक्य ॥ हनूमान् ॥ ये मज्जन्ति निमज्जयन्ति च परान्ते प्रल
रा दुस्तरबाह्वीरतरन्ति वानरभटान् सन्तारयन्ते पुनः ॥ नैते ग्रावगुणानवारिधिगुणानो वानराणां गुणाः श्री
मद्दशरथः प्रतापमहिमार्णवः समुज्जंभते ॥ २१ ॥ कपीशसेनाद्यवगैः पुरोगैः पयोमयं भूवलयं व्यलोकी ॥ तत्स्थ
गैः पङ्क्तमयंतदन्वै ससीदिहाम्भो निधिरित्यवादी ॥ २२ ॥ इति श्रीमद्भुवनमन्दारके सैतुवन्धोनाम सप्तमोऽङ्कः ॥
श्री ॥ रामः सवेलादितरेव तीर्णः समुद्रमुल्लङ्घ्य विकीर्णसैन्यः ॥ रुपासुपेसारिकुलस्य हतं सरेन्द्रनमारमया

दिदेश ॥ १ ॥ श्रीरामः ॥ भो महावीरशत्रुदममाज्ञया रावणं ब्रूहि ॥ अज्ञानादथवा धिपत्यरभसादस्मसरोक्षे हतासी
नेयं पुरिमुच्यतामिति वचो गता दशस्य वद ॥ नो ब्रूक्ष्मणमुक्तमार्गं गणगणच्छेदेच्छलं छेदितं छत्रं छन्नेदिगन्तं
नक्तपुरं पुत्रैर्धृतो यास्यसि ॥ २ ॥ हन्तारं हन्मिनो चेसितुरपियरमो सन्नसंपूर्णकार्यम् ॥ तस्माद्यद्देवधिष्या
म्यखिलकपिभेदे रुक्मदहन्तमेकः ॥ ज्ञात्वा संत्यज्येवरंगगनमिति समुसल्लङ्घ्य धिपत्यस्य प्रोढः पादधिरुदः ॥
सुरपतिस्तज्जस्मन्महोत्सातकेतुः ॥ ३ ॥ रैराक्षसाः कथयन्त कसरावणारम्भारत्नरवेदु कुलयोरपहस्यनष्टः ॥
त्रैलोक्यदीपनकरत्रिशिखाकराले यो रामनामदहने तु भवेत्ततः ॥ ४ ॥ कौसित्वं कविवावगच्छसि पुरायोदाहिलो
गलतो बद्धो मत्तनयेत न हन्तस्य मिथ्यावदन्ः युग ॥ किं लंकापुरदीपनं तव स्तुतं स्तेनाहताः शोयुर्धृत्युक्तः कोप
भयवपापरवशस्तुष्णीमभूदवणः ॥ ५ ॥ कस्त्ववानरशमराजभवने लेखार्थं संवाहकोयातः कुत्र पुरागतः सह
नृमान्निर्दग्धलङ्कापुरः ॥ बद्धो राक्षससन्नुनेति बद्धः संताडितः स्तर्जितः सर्वज्ञाते पराभवो वनमृगः कुत्रेति न ज्ञ
यते ॥ ६ ॥ यो युष्माकमदीदहसुरमिदं यो दीदलत्काननयोः शंवीरममीमरङ्गिरिदरीश्वाबीभरदाक्षसैः सोऽस्मा
कं कटके कदाचिदपिनोवारं पुंसभाष्यते दूतत्वेन यतः स्ततः प्रतिदिने संप्रेष्यते सांप्रतम् ॥ ७ ॥ अपि च ॥ यो लं
कासमदीदहन्तवमुत्तरं शांसिचापीपिषद्यः कौशल्यमवीवदजनकजां मन्थितधातीतरत्पश्चाद्रामममृमुहत्स
हनृमान्स्यात्परोद्यमेऽहं क्रामणदोत्य एव न पुनर्याहुः समादिश्यते ॥ ८ ॥ रावणः सावज्जं ॥ रामस्त्रीवीर
हेणहारितवपुस्तच्चितया लक्ष्मणः ॥ स ग्रीवांगदशल्यभेदकलया निर्मूलकलदुमः गणयः कस्य विभीषणः
सचरिपो कारुण्ये न्याति ॥ थीलं कातं कविपाकयावकपटुर्बध्यो ममेकः कपिः ॥ ९ ॥ कस्य वन्यपतेः सुतो
वनपतिः कः सार्थकस्त्वेकदा प्रातः सप्तसमुद्रलंघनविधावैकान्तिके विलिते अस्ति स्वस्ति समन्वितोरघुपते

रुष्टे स्निहः स्वस्तिमान्को भूयादनरण्यः कस्य मरणानीतो चिदांबुप्रदः ॥ १० ॥ रामः किं कुरुते प्रतीपविजयको सो
प्रतीपो जितो वाली सोपि च को न वेति किं मुमुको वेति चारवामृगं ॥ आस्तत्रापि न बापि विस्मृतिर हो मोहो महानी
दृशः पर्यं के निज बाल के लिखत ये बडो मिये नो परि ॥ ११ ॥ आदौ वानरशावकः समुत्तरदमुं दुर्लभं ध्यमं भो निधि
दुर्भेद्यो प्रविवेशे दैत्यनिचहान् सपीउयलं कापुरी ॥ क्षिप्वा तद्वनरक्षिणो जनकाजा दृष्ट्वा तु भक्त्या बिनं हत्वाः अक्षं
प्रदहत्पुंरी सचगतो रामः कथं वर्णयेते ॥ १२ ॥ रावणः भयं भयं मुमापते रजगवं बालि क्षतश्च क्षतस्तोलाः सप्त
हताहताश्च जलधिर्वहश्च बह्वश्च सः ॥ आः किं तेन सत्रैलसागरधराधारे रगे द्वांगदं सांद्रं रुद्रमुदस्यतो निजमु
जां जानात्यं सो रावणः ॥ १३ ॥ अंगदः सरोपं स्वामिनि भू मभिनीय ॥ कृत्वा कक्षागतं त्वां कपिकुलतिरको वा
लिनामा बलीयान् ॥ न्यातः सप्ताब्धिर्तरिणि मिव चरितं ध्यानसं ध्या चर्चने च ॥ बाणेने केन येनाहत इति पतीतो
वानरो ब्रीडयेव त्यक्त्वा सोपि नवगं ध्रुमणिमुत्तपुरं मुचलं के शवर्गं ॥ १४ ॥ यत्संदेशहरेण मारुतस्तु तेनाता
रिवातां निधिः ॥ क्षिप्रं दोष्यदवदनि जालयमिव प्रावेशिलं कापुरी ॥ सीतादृशि स मभ्यस्माधिचवने चः भंजिरसः
पते सैन्यं भूर्य्यविधिव्यदाहि वपुरी रामः कथं कथ्यते ॥ १५ ॥ रावणः सक्रोधम् ॥ कुतो हं तारण्यं कनकमृग
मात्रं नृणं चरम् ॥ कुतो वृक्षा वृक्षघ्नवननिपुणा बालिनिहितः कुतो बलिज्वाला जटिल शरसन्धानमुदहृत्वं
हं युद्धाद्यो गीममर निपुणश्चंद्रविजयी ॥ १६ ॥ अङ्गदः समदम् ॥ संधौ वा विग्रहे वापि मयि दृते दशाननी अ
क्षतो वा क्षतो वापि क्षितिपीठेषु लुपिष्यति ॥ १७ ॥ अवेहि मां रावणराम इतं बाणयदीयाः स्वरदूषणैः ॥
॥ भुक्त्वा तृषातां इव शोणिताम्भिः ॥ पास्यन्ति ते कण्ठघटैः सरन्ध्रेः ॥ १८ ॥ रावणोति धर्षणामर्षमुच्छितः ॥
अररे कटुकप्रलापिन् ॥ बानराधमपश्य ॥ मृत्युः पादां न भूत्यस्तपति दिनकरो मंदमन्दममाग्रैष्येते

लोकपाला ममभयं च किताः पादरेणु च वलुः ॥ दृष्ट्वा तं चंद्रहासं स्ववतिसुखधूपन्नगीनां च गर्भो निलज्जोतापसे हो
कथमिह भगते वानरा निलयिता ॥ १९ ॥ अंगदस्तस्मिन्ना विष्टरोषा यरोषायमाणः ॥ पाणितलेन भूतलं ताडयि
त्वा ॥ दोस्तं भास्फालके लिं नाटयति ॥ ररे राक्षसवंशघात समरे नाराच चक्राहेते रामो मुंगपतंगवापयुगले ते
जाभिगाडं वरे ॥ मन्ये दोषमिदं त्वदीयमखिलं भूमेडले पाति ते गंधैरालु दिते श्वाभिः कवलितं कांकेः क्षतयास्य
ति ॥ २० ॥ रावणः सप्रपंचं ॥ अरे शारवामृगत्वा महं धर्मं शीलतपा कटुकप्रलापि बं नहन्मि ॥ उक्तं च ॥ यथार्थं वादी दूत
स्यान्नेव सध्यामही चरता ॥ क्रूरस्तदीयकोपेन क्वचिद्वैरूप्यमहति ॥ २१ ॥ अंगदः परदारापहरमणेन श्रुतायादशानन ॥
दृष्ट्वा दूतपद्मिनां साधोस्तधुर्मशीलता ॥ रावणः सगर्वं ॥ इदं भाल्यकरं महस्युकिरणं द्वारे प्रतीहारं कंचंद्रं च ध
रं समीरवृणो संमार्जयंतो गृहात् ॥ पाचक्यपरिनिष्ठितं हुतवहं किं गृहहने क्षमे क्षोभक्षमनुष्यं मात्रवपुषे
तराघवं सोपिकि ॥ २२ ॥ अंगदो विहस्य ॥ ररे रावणहीनं नदीनकुमते रामो पिकिमानुषः किं गंगपिनदी गजः सु
रगजोच्चैः श्रवाः किं हयः किं रभाष्य बलारुतं किमुयुगं कामोपि धर्वाः नुकि नैलोक्य प्रगटप्रतात विभवः किं रेह
नूमान्कपिः ॥ २३ ॥ रावणः कस्वैकस्यासिपुत्रः कपुनरिहगतः किंतु रुत्यं च कस्मादिरप्यदं विष्टपानां विजयि
नमपि मां मन्यसे त्वत्तयाय ॥ हे होपोलस्यसूनुस्तव बलमथनस्यांगदो हं सुवेला संप्राप्ते रामदूतो विसृजत इमं
तेजानकीं वाशिरोवा ॥ २४ ॥ रावणः धिग्धिगगदमानेन येन ते निहतः पिता ॥ निर्माणा नावीर्यं तस्ते तस्य
दूतत्वमागतः ॥ २५ ॥ अंगदः युक्ते कृतं तुरो मणयेन मो निहतः पिता ॥ त्रेलोक्यशास्तिरुत्थाय वतर्ते सदुरात्मा
ना ॥ २६ ॥ रावणः संमूढः स्तापसो यंगिरिकुहरचरान्वानरा न्मेलयित्वा बांछत्यागत्य नेतुं किल जनकस्ततो
मद्वहातां बलेन ॥ दंष्ट्राकण्डुहरकः ॥ स्वरनश्वरमुखोत्तरवातमते भकुं संप्रश्य द्रक्ताक्तमुक्ताफलकवलरसा

ह० ना
॥१६॥

स्वादरक्तस्यशक्तः ॥२६॥ किंकार्येवंदगधवस्यनचकिंवदः किमंभोनिधिर्काङ्गार्थकपिपोतैरलमलेजानास्य
सोमानहि ॥ लंकानाकनिकायैरिवसतिनोवेतिवेत्येवहंकोलाकाधिपतिर्विभीषणइतिप्रख्यातकीर्ति
र्भुवि ॥२७॥ बटुः सेतुर्यदिजलनिधौवानेरस्तावताकीनोवल्मीकाः क्षितिधरनिभाः किंक्रियंतेपिपीले ॥२८॥
लंकायदपिकपिनासस्वभावः किलाग्नेः शोयोश्चर्येनिजजुजयेकिंरुतेरामनाम्ना ॥२९॥ अंगदः ॥ रामो
नामसएवयेनभगिनीनासावसापंकिलः स्वदुस्तेस्वरदूयणचिचिरसांभोतः शरशोणितैः ॥ यद्वालोतिनितो
तवद्वपुषः संमूर्च्छितस्यध्रुवघ्राणंदर्पमिवस्वमुर्विलुदितरामः कथंविस्मृतः ॥३०॥ रावणः परिमितमहिमा
नक्षत्रमेतंसमुद्रक्षितिधरघटनाभिः कायमुत्तीर्यगर्वः अकलितमहिमानः संतिहुः प्रापपारादशवदनभुजा
स्तेविशंतिसिंधुनाथाः ॥३१॥ अंगदः ॥ रैररावणरावणान्कतिबहूनेतान्वयंशुश्रुमप्रागेकंकिलकार्तवीर्यन्
पतेर्दोर्दंडपिडीकृतं ॥ एकंनर्तनदापितान्कवलंदैत्येदहासीगणैरन्यंनक्तुमपिपामहइतित्वेतेषुकोन्यावद ॥
३२॥ रावणः ॥ भ्रातामेकुंभकणीः सकलरिपुकुलव्रातसंहारमूर्तिः पुत्रोमेमेघनादः ग्रहसितवदनोयेनबटुः सु
रेंद्रः ॥ स्वदुश्चंद्रहासरणामुखचपलोराक्षसामंसहायाः सोहवैदेवशत्रुस्त्रिभुवनविजयीरावणोनामराजा ॥३३॥
स्यातामामकपीदेहेहयपतीतस्यावगादोः तरस्त्रामानोदशकंधरस्यमहतीः स्कन्धः प्रतिष्ठापुनः ॥ सद्यःपाति
तकंदकीकसकणाः कीर्णायदंसखलींस्तेनेभाजनपल्लवेनझदितिप्रास्फोटयदुर्जतिः ॥३४॥ अंगदः रैरराव
णशंभुशैलमथनप्रख्यातवीर्यैः कथंरामंयोदुमिहेछसिदमरिवलंवेतनयुक्तंनव ॥ रामस्तिष्टतुलक्ष्मणेनध
नुषोररवाकतालंधितातश्चोरणविलंघितोजलनिधिर्दधाहेताक्षपुरि ॥३५॥ सर्वस्यसमंसमेत्यकविनांव
क्षस्त्रलींसंयुगेनिर्भन्मुरवमेवदंतमुशैरैरावतः स्यान्नतेः हलोक्षिसमहीभ्रकंपजनितत्रासोगनालिंगन ॥१९६॥

१०७
१९४६

प्राप्तानंदहरप्रसादमुदितस्त्रियः समेत्यारिपु ॥३६॥ यन्मांत्वंवदसिप्रचूर्णितबलंहेमासुदैत्येश्वराष्टेषस्या
प्यथवाहिरण्यकशिपोर्मस्मागदस्यांगद अन्येषाममरिदिवलकथामद्वादसारादलरामश्चदिपुहाप्रियाप
हरणसंधिविधत्तकथं ३६ शिरोभिमादेवीः शिवइवनेतेदास्यनिपुनः प्रबंधंश्याब्धिः सरसइवकेलासमुप
द हितंतद्रूमस्त्रोममजनकदौर्दंडविजयस्फुरत्कीर्तिस्तंभस्यजकमलबंधोः कुलबंधु ३७ रावणः कस्त्व
वालितनूद्वारधुपतेर्दुतः सवालीतिकः कोबावानरराधवः समुचिततेवालिनोविस्मृतिः स्वावध्याचतुरंबु
राशिपुपरिन्नाम्यन्मुहूर्तेनयः संध्यामर्चयतिस्मनिस्त्रपकथंतातस्त्वयाविस्मृतः ४० अंगदः त्वहोर्दंडप्रच
उप्रतिहननविधौप्रौढिमहोः सहस्त्रच्छेदाक्रीडात्रविषिणास्त्रिपरमुमगर्वनिर्वापकस्य दूतोहंराधवस्यत्वदप
चनघणावासवालायलोम्णः पुत्रसूत्रामसूत्रोः रुवगबलपतेर्नामतश्चांगदोहं ४१ यङ्गनाः किलकिल
बालतल्लतरबोरामेणसाद्रैलचछिन्नेयश्चपुरातनंशिवधनुंतद्दीर्घमुद्दिश्यते नासीदेतदनागतंश्रुतिप
थेस्वर्लोकाधमध्वजः पोलस्यः करकंदुकीकृतहरक्रीडाचलोरावणः ४२ शूराः श्रोत्रपथेषुनः कतिकति
प्राचः पदेचक्रिरेतेषामेवविलंघ्यमाम्यसरणांजागर्तिलंकाभटः यद्दोर्मेडलगादपीडनवशानिस्पंदस्तु
छटाशंकांमंकुरयंतिशंकरगिरेराद्याधिधातुद्रवः ४३ स्वपूतृत्यहुतेषुमूर्धमुजवादनेः स्फुटित्यावहिय्या
कीर्णेष्वस्विलेपुदैवलिरिवतद्दृष्टापिरामायणे चित्तेनास्वलितेनयस्तदधिकंब्रह्माणमप्रीणयन्नस्मोकः
प्रथमायमानिपुमहावीरायवैरायते ४४ वीरोऽसौकिमुवर्ण्यतेदशमुखश्चिनेशिरोभिः स्वयंयः पूजार्थं
समुत्सकोघटयितुंदेवस्यस्वदागिनः सूत्रार्थहरकंदसूत्रमुजगत्याकर्षणायोद्यतसादेवंमथभैः कृतंम
कुटिभिः स्थित्वातरेवारितः ४५ अत्रातरेप्रविश्यप्रतिहारः ब्रह्मन्त्रययनस्यनेषसमयस्तूर्णव
हिस्त्रीयतोस्वत्यंजल्यब्रह्मस्यतेजउमतेनैषासभावज्जिणः वीणांसहरनारदस्तुतिकथालोपेरस्तुतुवु

य

1199

$$\frac{109}{1995}$$

आस्तुन्भावपिकण्टपीटविपिने प्राक् चन्द्रहासासिना छेतुमप्रकमिते मयिवस्रदिति श्रुद्यश्चिरा संततो अस्मे
रङ्गलिताश्रुगद्दवचोभनक्रवायद्यह्नैवेकमपि स्वये स्वभगवांस्तन्मप्रमाणशिबः ५६ यो हर्म्यविक
या प्रहारमभजन्मांछिन्धि मांछिन्धि मांछिधीत्युक्तिपराः पुरारिपुरतो लङ्कापते मौलयः ते भूमौ पतिताः पु
नर्न वप्तवाना लोकमूर्धापरन्याचिष्यन्ति इमे हि नावयुमिति श्रीत्याह हासं व्यधुः ५७ मूले पञ्च ततश्चतुष्टयमि
ति स्कृत् सन्निवेशः शिरैः पुष्पैरन्यतमावलोकनमितेरुच्छ्रेणि तरचिते हस्तस्पर्शवशनम्भि दशममूर्धान
मालोकयन्नृशंभोरदुतसाहसे करसिकः केनेस्तु तोरावणः ५८ लङ्काद्रः समधीरवीरपट्वीरम्यानरम्याग्नि
रित्सस्मिन्ननुक्तित्चंद्रहास सकलान्मौलीमुरारिपुरः भीत्यामन्दशिरवादयोपि दहनस्तरवतत्रक्षणं प्रा
णाद्येश्वदिदक्षया तनुतनुश्चासानिलैर्दीपितः ५९ अंगदः सावज्ञरे ररावणमैथिलीत्यजभजप्रोद्धत
पडा युधं रामं राक्षसे बलभंगमरुतं प्राणेश्वरं प्राणिनां नोचेतत्स्वरूपपाप्मानमतु संरोमस्युता मार्गेणात्का
कंदर्थदैः सुविस्मृतमुनेः पास्यंतितेरगजलं ६० आस्तांस्तकहोमविक्रमकथा पौलस्त्यविस्तरिणी देह
किंच निपातयन्ति दहने वै धव्यभीता स्त्रियः कैलासे सादरणेन भारवहनप्रौढिस्त्वया विष्कृता तूर्णे वर्णय किञ्च
किञ्चिदपरं यत्पौरुषस्यास्पदं ६१ दादं ग्राहितपो न भिक्षुरभवाद्यस्मिन् पुलस्त्या मुनिस्तदा होवेन मञ्छि
नत्परश्रुना यो राजबीजान्तकः शौर्यं शौर्यरसाम्बुधे भृगुपते ग्रीसोपि नासीज्जलंतत्ते जो वडवानलस्पदि
मसौ लङ्कापतिः पल्लवं ६२ रे रराक्षसराजमुज्ज्वलसादेवामिमामैथिली मिथ्या किञ्चिज्जपौरुषस्य न
दनप्रागल्भ्यमभ्यस्यते एनाम्यश्यसि किञ्च किन्नरगणैरुद्रोतदो विक्रमो सनावानरपतुरुद्रपुजस्तभा
यभीमांपुरः ६३ अधिकं किंवक्ष्यामः इति श्रीमद्भुवनमादेके दूतांगदानामाष्टमोऽङ्कः ६ अथ नि
जप्रतापप्रचंडसमरोत्साहपरिपूर्णस्य लंकापतेः श्रुत्वा दाशरथिसुबलकटकसादोपमैथ्यधनुश्चकार

परिपूरयन्तिकुम्भेप्रोञ्जिकोक्षेपकान् अभ्यस्यन्ति तथैव चित्रफलकेलङ्कापतेतत्पुनर्बेदेदीकुचयन्
 वल्लीतिरवनावेदग्धमर्थकराः १ ततो निजराजशिरवरमंचमारुह्य लङ्कायाश्चतवानयहिविकृतिन्दग्धा
 अपुच्छपुरा कोप्येषः प्रतिभातिवालिमदृशानूनतदीयः सुतः शामः कामसमाकृतिः शरधनुर्धारीससीता
 प्रियः प्रत्येकं रिपुमेक्षतेतिनिगदन्मज्जेच्छित्तोरावणः २ मंदोदरी ॥ श्रुत्वा राघवमेवराक्षसवनस्वच्छन्ददा
 वानलं जानक्या निजवल्लभस्य परमं प्रेमाणां मातृलोक्य च काक्षन्ती मुहुर्वात्मपक्षविजये भग्नचमुग्धा मुहुर्याच
 न्ती मुहुर्तरालपतिता मंदोदरी सुंदरी ३ वन्दारुचन्दानकचन्दबन्दामन्दारमात्मा मकरन्दविन्दु मन्दो
 दरीयन्त्रणारविंदरेणूत्कटान्कंकरतामनेपात् ४ अंजलिबध्नामंदोदरीरावणं वैरिविद्रावणं विज्ञापयति त्वं बाह
 दूतचंद्रशेखरगिरिस्त्राताजगद्भक्तः पुनः शक्रधन्यवेत्परणधनूनम्वलीवालितित्तद्राजन्मवलावनादपहृतादया
 स्यते जानकीलङ्कायां रहसीत्युवाच वचनमंदोदरीमंदिरे ५ रावणो निजभुजां म्बरनादयति किंतेभीरुभि
 यामिश्राचरपतनोसौरिपुमं महान्यस्याग्नेमभराद्यतस्य न सुरास्तिष्ठन्ति त्रान्नादयः मंदोदरी उक्तमंडलौघतधनुः
 क्षिप्वाक्षणां मार्गणाः प्राणानस्यतपस्विनः सतिरणेनेत्यतिपश्युना ६ जम्भारातीभक्तुं भस्त्रलदलनपटु
 श्वदृहासोमदीयः स्वदुः किंतापसस्यश्रवणपथयुगं नोपयातेमहोयान पुन्रेमेमघनादाविसृज्य लचमूर
 क्षकोयस्तुलं कानूनंतस्यमेव प्रविचलतिमतिः प्राप्तकालस्य जंतोः ७ वरतनुयदिव द्वावानरेस्तुरगस्यः प्र
 थमचुलकलीलाशोपशेषः पयोधिः किमितितवविषादेदेविमच्चंद्रहासस्तिरसलिलमिदीनादस्तरंताव
 देतत् ८ पक्षाक्षेपं प्रसत्य प्रबलमरुबलाध्वस्तवीरारिवदं पातालाद्गवदर्वीकरनिकरबहुपक्षपायावतारः
 प्रादं चंचुकोटीदलितजलधरोवातयातुल्यरूपस्तथ्यं सर्वभङ्गीकवलनचपलस्त्वेणमागात्सुपणीः ९
 मंदोदरी सभयं रावणोदरितं श्लोकां धर्मपरयंति ताविनेहितीयपद्यार्थमवगम्याहहाप्राणनाथलंकेश्वरकि ॥२०॥

मितिकपोलकल्पितैरमेगलालोपैरात्मनोवधं मन्यसे शांतं पापं प्रतिहतमंगलमिति वैचित्र्यमुत्पादयति एकः
 कुर्यादपरत्यः कपिरखिलवनं पतनं चापिदग्ध्यायातस्तृष्णीतदानीं दशमुखभवता किंकर्तव्योत्सवैः प्रा
 प्तोसोपतनोतंसकलमपिबलेवादिमल्लेप्ययादुस्वसीतां मुचमुच्यनिशमकथत्रयसीरावणस्य १० शुकं
 चसारणवीरं दूतं प्रस्थाप्यरावणः रामदेवस्य शिबरमंत्रं च केधमंत्रिभिः ११ तत्र विरूपाक्षो नाम मंत्री देवत्वा
 प्रतिसंप्रतिप्रतिभद्रे प्रोत्तरासनं नो मंदोदेवाय प्रतिपाद्यते हितपिदं यस्माद्वयं मंत्रिणः सीतारक्षणादलक्ष्मणधे
 नुर्लेखनापिनो लुंघिताहेतोलुंघितवारिधीः कपिकुलैः सार्धं सरामो महान् १२ यावद्वाशरथेन पश्यसि मुखं वा
 वज्रपाथे निधीं बद्धयावदिमानपाककवशांलं कानिरस्तालकां यावन्नेव निजानुजस्य चरितं यातं कुलागारतोता
 वडावणालोकनाथतरसा सीतं प्रयच्छानघा १३ शुकसारणयोः परस्परोक्तिः यत्र व्याम्नानि पतति मधुस्य
 दिमंदारवर्षयन्नातो धनदतिमधुरं यवतास्तोत्रघोषः रामः श्यामः कमलनयनस्तत्र धन्वी सरोधलं कां पश्यन्
 भ्रमयति शरं पाणिना दक्षणेन १४ रावणः साश्वयं एते ते मम बाहवः स्वरपतेदोदण्डं कुरुहराः सेहं सर्वजग
 त्यराप्तवकरोलंकेश्वरो रावणः सेतुं बद्धमिमं शृणोमि कपिभिः पश्यामि लंकां वृतां जीवद्भिर्नेहिदृश्यते किमथवा
 किं वानवाश्रयते ५५ शिलाभिः सागरो बद्धो मानुषैरिन्द्रजितः कपिभिर्विष्टितालंका जीवद्भिः किं न दृ
 श्यते १६ विरूपाक्षः हेतुंकेश्वरराजन्विषादमागाः पश्य पश्य आज्ञाशक्रशिरवामणिप्रणयिनीशस्त्र
 ग्रहाणामहो भक्तिर्हृत्पतं पिना किनिपदं लंकेति दिव्यापुरी संभृतिर्दुहिणान्वये चेतदहो नेह गवरोलभ्यते
 स्याच्चैदं न रावणः कतुपुनः स्वकस्य संवेगुणाः १७ कैलासमण्डलोदरणे प्रचंडे वीरः कुबेरानुज एक एव
 तथापि रामं जितवालि वीरं शक्रस्य सहस्रं प्रतिराक्षसानां १८ रावणो धैर्यमवलंब्य मतिर्विपश्चितामानी

स्त्रीमंत्रान्वित्नामिनां पराक्रमैकसाराणांमानिनात्त्वमिवद्वरि १९ अथमहोदयरोमाममन्त्रिः राजसुरवसुरवावाचोमधुरा
कस्यनप्रियाः तवक्ष्मादः क्षमाः कितुनेताव्यसनसंगम २० प्रियावामधुरावाचाहस्येवविराजते श्रीरक्षणेप्रमाणतु
वाचस्तुनयककेशः २१ विभवेभोजनेदानेतिष्ठतिप्रियवादिनः विपतोचगतेन्यत्रदृश्यन्तेस्वसुसाधवः २२ अग्रे
प्रस्तुतनागानांमूकतापरमोगुणः तथापिप्रभुभक्तानांमौरवयोदिदमुच्यते २३ येरेवस्तुतिभिः स्वामीप्राप्यतेव
सनाकटवी पश्वान्मकुलमापन्नेरुदुतुंशक्यतेकथं २४ नद्यश्चरवलभेत्रोचलस्मिन्मनियतिद्विषांसुकुमाराहि
वनिताराजन्मः स्मिरयोवनाः २५ दत्तोत्साहैरकार्येपिद्रव्यग्रहणकोविदेः सत्यविदग्धैर्भोज्यतनपाः कर्णाञ्जपद्मे
२६ पद्मिनीकांतिमापेदेसंचुकोचकुमुदती नभवंतिचिरं प्रायोविपदः संपदोपिवा २७ सुरेज्यादिभिर्गन्धार्थनी
तिशास्त्रेविधामंत एहिकंवामुभिकंस्यादेहिकामुभिकंतथा २८ एहिकामुभिकेचैवशास्त्राणामुत्तमातमे
आमुभिकंततमस्यादेहिकंवाधमाधमं २९ यज्ञाः तान्स्वाभिनेहत्वाभजंतेमन्त्रिणः श्रियः विपशास्त्रादिभिः
शास्त्रंतदेहिकमितिस्मरते ३० तुल्यः सूर्यद्विजवधैराज्ञाभंगोमहीभुजां तद्वधेयइवेत्यापन्नरोषोवक्तुमर्हति ३१
अपराधंविनामन्त्रीप्रभुणार्पाडितोपिसन्वेरुथ्यनकचिद्यातितमामुभिकमुच्यते ३२ राज्यग्रहणशक्तोपिभन
सापिनचितयेत सचिवः स्वामिनोनाशमेहिकामुभिकंचतत ३३ शुक्रश्चसारणोवीर्यमेहिकोमन्त्रिणोतव गान
शन्तनुमास्त्रायहतेतवस्त्रितावापे ३४ एहिकामुभिकोराजन्विरूपाक्षोमहोदयरो मेधित्वादीयतांत्वंनो
चेत्सहचरौतव ३५ रावणः साभ्यसूयं नीतिशास्त्रमिदंश्रुत्याकुंभकर्णः क्वचिद्वली हंतिचेन्नामतेत्युदेप्रथम
प्रेष्यतामसौ ३६ विरूपाक्षमहोदयरोप्रभोः शिरःकम्पनादंतर्गताभिप्रायमवगम्य देव नीतिशास्त्रविदा
धर्मकेवलंनपतेपुरः पटन्त्युवराजादिपुरतोसुरद्वेनकदाचन ३७ हानाथलेकेश्वरकिमित्यावयोः शुद्धाधि ११

कारिणोवैरुथ्यशंकासहकुरयसि तन्येदुरधिकारिणाः पापाः उक्तं न सपस्यसुरवेत्तंनदुष्टस्यकलेवरे नप्रजासूनभूपा
लेधनेदुरधिकारिणि ३८ आबोतथाविधेन प्रभो भवानपिनमूढधीः उक्तंचयतः निधुक्तहस्तार्पितराज्यभारातिष्ठति
यैस्त्वेरविहारसाराः विजालवदाहितदुग्धमुद्राः स्वपतितमूढधियः क्षितींद्राः ३९ उलवातान्प्रतिरोपयन्कुसुमितान्
चिन्तयन्धन्यन्सुद्रानकण्टकिनोवहिनिरसयन्विश्वेययन्संहतान् अत्युच्चान्मयन्तंश्रुशनेकरुन्नामयन्भूत
लेमात्माकारइवप्रयोगचतुरोराज्ञाचिरंनंदति ४० रावण्यक्कारोत्थयमेवमेयदरयस्तत्राप्यसौतापसः सोप्यत्रैवनिहं
तिराक्षसकुलेर्जावत्यहोरावणः धिक्धिक्षाकजितंप्रबोधितवताकिंभुंभकर्णेनवास्वर्गयामटिकाविलुंठनवथाच्छनेकि
मेभिर्भुंजे ४१ गीर्वाणप्रमदापयोधरतटोलब्धातिथेयवत्तात्सेवेनामतथापिविंशतिस्तुजंजानातिमारावणां प्रप
स्यद्विरोराइवसद्विरस्ताराभूकरांभोरुहंसर्वोवीधरमच्छलेविदधतः कितस्यसाहायकं ४२ मन्त्री जीर्णेत्युत्कट
कालकूटकवलेदुष्टहृदयमंथेनीतेमास्तरभालेनेत्रतनुतोक्त्यातदावानले यः शक्त्यासमलेकतोपिवाह्निशैलान्म
जेस्वधुनीं धत्तेकोतुकराजनीतिनिपुणः पायात्सवः शंकरः ४३ शंकरस्यापिपरमेश्वरस्यनीतिशास्त्रवैपरित्यमा
लोक्ष्य मन्त्रीचक्र चूडामणिः यथावल्लोभंती दिगवत्सायदितत्किमस्यधनुषाशस्त्रचकिंभस्मनातस्मादस्यस्यकि
मंगनायदिचसाकामप्रतिद्वेषाकिं इत्यन्योन्यविरोधकर्मनिरतं पश्यन्निजस्वामिनंभगोसांशिशिरावनदशकलंधते
स्त्रिंशत्त्रयं वपुः ४४ ब्राह्मणमन्त्रिणद्रोणेमुद्बुधैस्तविष्यत उरुंदुयोधनस्यत्कायथात्वमातथाभव ४५ अनादरे
महोदयरोमादरे रावणेनसहरेवलमानास्मरस्मरावाणीविलासलीलायाशोकवनिकायामागम्यजानकोस्थानंआ
क्रम्यपविश्यआह भोप्राणनाथत्वंकेश्वरपश्य महेदरीजनकजांशमनेहरत्वेत्तदास्ति कोपियदिनाथविचारयत्वे
रावणः मेवंप्रियेपरिमलस्तवभैदमारव्यात्यंजे विदेहदुहितुः सरसीरुहाणां ४६ रूपेनवास्याश्रनकोपिभेदः स्वे

दं प्रिये महत्त्वेन मागाः सीताधरेनामधुरेदशास्योराभोरमिष्यत्यथवाद्यसद्यः ४० मंदोदरीसकरुणं लं कामधिकृत्य
विभीषणः पापकथानिमग्नः स्वापाकुलोभश्चदिकुंभकर्णः राजाभिमानापतितः कलेकलेकैनिमग्नास्मिगभीरपंके ४१
इति श्रीमद्भुवमन्नाटकं मन्त्रीवाक्योन्नामनवमोः १ श्री ततस्तद्वरीमंदिरं प्रविश्य रावणः सानुचरः भोभोलंके
श्वरानुजोविनो जनाः शृणुत इदानीमायाप्रपंचरचनाभिजानन्वामदुस्तरभिसुवर्णस्फीतदोमललालित्यविराजना
नपीनोन्नतकुचकलशापरिचंगभितोरस्थलेखेलमानस्तन्मधुराधरेपास्यामि मायाविनोनुचराः यदोचते देवस्य रा
वणः शिवशिवदशवक्रोरामसोमिन्निमायाविरचितशिरसीत इपलावण्यपूर्णं गलदविरलरत्नेपातपय्यस्त
नेत्रेजनकदुहितुरग्रेच्छापयामासपापः १ जानकी आलोकयंती अहहजनकपुत्रीकुल्लुराजीवेवेत्रीनयनसत्ति
लधारागतिनिर्भिन्नहारा रमणरमणभीतामत्युनाकिञ्चनोताहृदयदहनजातलंसंदहेहाविशाखं २ रामशिरः
कमलं अधिकृत्य ॥ हारामहारमणहाजगदेकवारतत्किंस्मरसि अधरमधुमदीयंकामकैलीपुपीत्वामतमितियद
वादीस्तीरवानीरकुंजे किममत्तपरिपूर्णं शार्णमप्यंबरेकः तमसमिवनशब्दनाथमध्यासिघोरं ३ अहहमधु
रवाणीकिंनवन्कारविदेनयनकमलयोस्तनोमददेविलासः ३ अमरपुरवर्धनावल्लभासिन्नेवजतिपरम
हंसोयः त्वदालिङ्गेन ४ इति शिरःकमलमात्रिद्विमुच्यति आकाशं नरवल्लुनखलुसीतेरामभूपालमौलिः
समरशिरसि बभूव प्रियस्तकदाचित् स्पृशकथमपि मतिमो निशाचरिणस्त्वहरहरहरभक्तः स्पृशमायावतारः
५ स्पर्शमधर्मिणिरुपातरेगणिसरामकिमित्यदुतमिति सरमानामराक्षसीसदयं जानकित्वन्नजानीपैरा
वणस्यादिदगुणं मायामासाद्यमाभैषीरामः कामंसजीवति ६ आकर्णयाकर्णविशाखनेत्रेराभागमादात
निशाचराणां कात्याहलं काहलमदेलानाहधारवसज्जतुरंगमाणां ७ विरमविरमशीकात्कुप्यमानोद्य

रामः सतनयपशुबंधुरावणं मदेपित्वा बलभिदुपलनीलः कोमलः कोमलांगीत्वधरमधुपानं हुंकरिष्यत्यत्र ८
जानकी कामंजीवति मेनाप्यदृतिताविजहोशुचं प्राङ्गत्वास्तमस्यातंजीवितास्मीतिलज्जिता ९ ततः पुनर
पिअशोकवनिकांप्रविश्य मारनाराचभिन्नोरावणः सुरसंदरीभिः परिहृतः सीताहृदये विकारमुत्पादयंतुं
भोजनकीपश्य अस्मच्चणुचपेटघातपतितः स्वर्दन्तिकुंभस्थलच्छूलोन्मक्तसरक्तमौक्तिकलतासोमार्चि
ताद्विस्तनाः एतास्त्वत्यदपद्यदपदवधूत्रायाः पुरंभ्योभ्रवंसीतेसंप्रतिसंगतन्तववधवारिष्यवल्लीफले १०
सीतेपश्यशिरांसिया निशिरसाधत्तेमहेशः पुराप्तानिस्त्वदसंश्रितानिमुभगेकस्मादवज्ञायसे शुल्लेवंपरदारल
म्यदवसः स्मिन्वाहतेरावणं निर्माल्यानिशिरांसितानितवधिक्षाध्वीवचः पातुवः ११ यदंतरं स्यन्दनिकास
मुद्रयोयदंतरं वायसैवैतययाः यदंतरं गालसिंहयोर्वैतदन्तरं रावणराघवस्य १२ त्वित्रीरंभोरुत्रिद
शवदनग्लानिरुचिरात्सतेरामस्त्वातानयुधिपुरतो लक्ष्मणसखा इयंयस्यत्युच्चैर्विपदमधुनावानरचमूर्त्त
घिष्टदंष्ट्राक्षरपरविलोपात्पठपुनः १३ रावणः संवेदगध्यं रेरेलके शलौल्यान्निपुरंविजयिनोमाप्रतीषीः
प्रसूदंमामोच्छित्वात्यबुद्धेनखलुभबसिबैप्राकृतः प्राणरदः मारारेमावितारी विरमनलफवाशपितोमीति
यस्यकुंडमधोनमोशोप्यनुनयतिशशोयमुच्चैर्दशास्यः १४ अलं चेतसिजानकी विरमयस्यध्वं बलंके
श्वरः किंचार्थविरहानलः कवलयत्यर्थचरणानलः इत्यदुर्विधैससव्यतिरेकहिंसमप्येतयोरेकैवेदितुषा
रदग्धमपरदग्धकरीषाग्निना १५ मुग्धैर्मथिलिचंडैस्तदुरमुखिप्राणप्रधानोपधिप्राणानरक्षमगाक्षिमन्म
धनदिप्राणेश्वरिन्वाहिमा रामश्रुंबतितेमुखंसांचमुखेनेकेन बाह्युनश्रुबिध्यासितवाननवहुमुखंमुखा
यहमानिती १६ जानकी विरमविरमरक्षकिमुभाजल्पितेनस्पृशतिनहिमदीयंकंदसीमानमन्यः रघु

दं प्रिये मद्बन्धनेन मागाः सीताधरे नामधुरेदशास्यारामोरमिष्यत्यथवाद्यसयः ४० मंदोदरी सकरुणं लं कामधिकृत्य
विभीषणः पापकथानिमग्नः स्वापाकुलो मयि दिक्कुं भक्तः राजाभिमानोपतितः कलेकैलं केनिमग्नासिगभीरपंके ४१
इति श्रीमद्भुवमन्नादके मन्त्रीवाक्यो नाम नवमोऽंकः १ श्री ततस्तंदरी मंदिरं प्रविश्य गवणः सानुचरः भो भो लंके
श्वरानुजो विनो जनाः शृणुत इदानीं मायाप्रपंचं च न भिजानक्या मद्गुस्तरभि सुवर्णस्फीतदोमं ललात्तित्यविराजमा
नपीनोन्नतकुचकलशापरिचमभितोरस्थले खलमानस्तन्मधुराधरेपास्यामि मायाविनोनुचराः यदोचते देवस्य रा
वणः शिवशिवदशवक्त्रोरामसो मित्रिमायाविरचितशिरसीत इपलावण्यपूष्णे गलदविरलरक्ते पातपय्यंस्त
नेत्रे जनकदुहितुरग्रे स्थापयामास पापः १ जानकी आलोकयंती अहह जनकपुत्री फुल्लराजीवनेत्री नयनसल्लि
लधारागतिनिर्मिन्नहारा रमणरमणभीतामत्युना किञ्चन तात्तदहं न जातं संदेहो विहातं २ रामशिरः
कमलं अधिकृत्य ॥ हारामहारमणहाजगदेकवारतत्किं स्मरसि अधरमधुमदीयं कामकेलीपुपीत्वामतमिति यद
वादीस्तीरवानीरकुंजे किममृतपरिपूर्णं शीर्णमप्यंबरेकः तमसमिव नशयुं नाथमध्वासिधारं ३ अहह मधु
रवाणी किं नवकारविंदे नयनकमलयोस्ते नो मद्देविलासः अमरपुरवर्धना वल्लभो मासि नूने वृजतिपरम
हंसोयः त्वदालिङ्गेन ४ इति शिरः कमलमात्रिङ्गिति मिच्छति आकाशे नरवलुनरवन्दुसीते रामभूषणमौलिः
समरशिरमिबध्यो न प्रियस्तं कदाचित् स्पृशकथमपि मतिमो निशाचरिणस्त्वहरहरहरभक्तः स्पृशमायावतारः
५ परमधर्मिणिरुपातरंगिणि सराम किमित्यदुतमिति सरमानामराक्षसीसदयं जानकित्वन्नजानीषे रा
वणस्यादिदरुणं मायामासाद्य माभैषीरामः कामं सजीवति ६ आकर्णयाकर्णे विशालनेत्रे रामागमादात्
निशाचराणां कोलाहलं काहलमदेला नाहं पारवंसज्जतुरंगमाणां ७ विरमविरमशीकात्कुप्यमानाद्य

रामः सतनयपशुबंधुरावणं मर्दयित्वा बलभिदुपलनीलः कोमलः कोमलांगी त्वदधरमधुपानं हुंकरिष्यत्यत्र स्वं ८
जानकी कामजीवति मेनाथ इति सावित्रहोशुचं प्राङ्गत्वा सत्प्रमस्यां तं जीवितास्मीतिलज्जिता ९ ततः पुनर
पि अशोकवनिकां प्रविश्य मारनाराचभिन्नोरावणः सुरसंदरीभिः परितः सीतात्तद्वेविकारमुत्पादयंतुं
भोजानकीपश्य अस्मच्चष्टुचपेटघातपतितः स्वन्दन्ति कुंभस्थलच्छ्लोन्नक्तसरक्तमौक्तिकलतासोमार्चि
ताङ्गिः स्तनाः एतास्त्वत्पदपद्मपदवधूपायाः पुरं शोभंसीते संप्रतिसंगतन्तवधवारिन्धवल्लीफलं १०
सीतेपश्य शिरांसिया निशिरसाधत्ते महेशः पुराप्ता निस्त्वत्पदसंश्रितानि सुभगे करमादवज्ञायसे युत्वेव परदारल
म्यदवसः स्मिन्वाहते रावणं निर्माल्या निशिरांसिता नितवधिकृता र्थावचः पातुवः ११ यदंतरं स्यन्दनिकास
मुद्रयो यदंतरं वायसंवेन ते ययोः यदंतरं गालसिंहे योर्वने तदंतरं रावणराघवस्य १२ तवित्रीरं मोरुन्निद
शब्दनग्लानिरुचिरात्सते रामस्थातानयुधिपुरतो लक्ष्मणसरवा इयं यास्यत्युच्चैर्विपदमधुना वानरचमलं
घिष्टं दंष्ट्राक्षरपरविलोपात्पठपुनः १३ रावणः संवेदं गच्छेत् रेरेलके शलौल्यान्निपुरं विजयिनो माप्रतीक्षीः
प्रस्रदं मां छित्वा ल्यबुद्धे नरवलुभवसि वै प्राकृतः प्राणरङ्गः मारारे मावितारी वरमनलमवाश पितोसीति
यस्य कुंडं मधीनमीशोप्यनुनयति पशंसोयमुच्चैर्देवास्यः १४ अर्धं चेतसि जानकी विरमयत्यर्धं चलं के
श्वरः किंचार्धं विरहानलः कवलयत्यर्धं चरोपानलः इत्थं दुर्विधैः सस्यतिरे दाहे समप्येतयोरेकं वेदितुं पा
रदग्धमपरदग्धं कशीषाग्निना १५ मुग्धे भैथिलिचंद्रसदृशं मुखि प्राणप्रधानौषधिप्राणान्तरक्षमगाक्षिमन्म
थनदिप्राणेश्वरिन्नाहिमां रामश्चुंबति ते मुखं सचमुखे नैकेन बाह्युनश्चुबिष्यासितवाननबहुमुखे मुंचा
यहं मानिती १६ जानकी विरमविरमरक्षकिं मुधा जल्पितेन स्पृशति नहि मदीयं कंठसीमानमन्यः रघु

पतिभुजदंडदुल्लस्यलक्ष्मामकोतेदशमुरत्तवद्व्यानिः कृपावाकपाणी १० मध्यानेनाभयद्रामः सीतारक्षस्तुत
स्येवै पश्यत्कुलनाशायमयाचानेनभूयते १६ भैरवः शोणशंखध्वनिगजतुरगस्यदनस्फीतनादैः सा
नंदराक्षसेन्द्रः कटकपटभुजस्फालकोलाहलेन लंकापूर्यरामः स्वयम्भवदथोमाययारावणस्यधि-जान्म
जोदधानः शिरसिरुहभरवेकतः पंचपंच १९ लंकाभटोथरघुनंदनवेषधारीपापाजगामपुरतो जनकान्म
जायाः नाम्नोपियस्यकुतश्छतितस्यरूपादन्यागनापहरणेनमनः कदाचित् २० जानकीरघुनंदनवेषध
रिणंतमालोक्य साक्षादालोक्यराममदितिकुचतटीभारनम्नापिहर्षादुत्थायोदस्तदोभ्यांदरादलितकुच
भोगंचेलोन्नतांगी धन्याहंप्राणनाथत्यज्जरजनिचरछिन्नशीषाणिगादंमामालिंगस्वेवदंजहिविरहमा
हपावकः शान्तिमेतु २० इत्यालिंगितुमिच्छति श्रीरामवेषधारिणः सविषादं भूत्वाततोप्यवसरेजनका
त्मजायांलंकापतिमकरकेतुशरातुरायांकीबोविशीर्णमुनिदंडयुतः स्मरातेः पापान्ततः शिवशिवांतरधी
यतद्राक् २१ जानकीसरमोक्षदेवांतंजंरघुनंदनवेषधारिणंभूत्वासविषादं हाकावाहाधरणिहावरुणार्कवायोवे
स्यामिधर्मकथमातमात्मनाथं मंदोदरीरघुशराहतराक्षसेन्द्रंविष्यतित्वमपिवेत्यमितनरामं इतिआका
शे २२ निजकेलिमंदिरस्थोरावणः स्वगतं कृतकृत्यपिरामत्वेवर्तमानेप्रपिच्छिते निरुधन्तीवताः सर्वोपा
पमत्ताप्रवृतयः २३ जनस्थानेभ्यांतंविषयमगतच्छाहृदयिता वचोवैदेहीतिप्रतिपदमुदश्रप्रलपितंकृतालं
कापतिर्वदनपरिपाटीपुष्पटना मयात्पंगमत्वंकुशलवसुतानत्वधिरुता २४ इतिश्रीमन्नाटकहनुमद्विर
चित्तेरावणप्रपंचोनामदशमोः १० अथमुल्लाङ्घिकटकैलेकापतेः सकाशात् आगतदूतांगंदरामः अंग
दंपट्ट अयंअंगदलंकेश्वरसंधिजनिता तस्यप्रीतिरुपकारिणीस्यादनुपकारिणीवा अंगदः सर्वथैवेय

यमनुपकारिणीपुलस्त्यापत्येप्रीतिरिति भगवानिहोदाहरणंहरिणोकञ्जेश्वरः उद्धरुत्वातउक्षारथोभयणमस्थि
मालाभस्मांगरागोपजचर्मवासः एकालयस्त्रेपिधनधिनाथेसरव्योदशेयंविपुरातकस्य १ श्रीरामोविहस्य
भोवीरांगदयुवराजवानरपेभान्ब्रहि भाभोसुग्रीवादयः सैनिकाः रात्रौसावधानतयास्थातव्यं श्वःसूयोद
यसमरोत्सवोभविष्यति अंगदः स्थाकरोति अथानंतरंरामकटकेत्यानोश्रीरामलक्ष्मणोनिहंतुप्रहिता
प्रभंजनीरामराक्षसीरावणेन उत्खातदारुणसतीक्ष्णक्रमाणिकासार्वाराटवाधुनिशिनिभरतः शयाने
दृष्टास्फदशनगुरुभ्रमणेनगुसंरामनिहंन्मिकथमद्यवरंराकी २ तत्रांबुप्रेङ्गदवीरमधिकत्यंधीरघुनः गंतु
मद्यताप्रभंजनाअङ्गदः सादोप मागस्तिष्ठनिश्चाचरिषणमपिस्थित्वापुनर्गम्यतायत्रास्तेभुजविक्रमखिलज
गहिद्रावणोरावणः अद्यागदबाहुपात्रपतितामूदेकिमाक्रंदसे सिंहस्यांकसमागतेवहरिणोकस्त्रोपरित्राय
ते ३ कटकेवानरभटास्तहोरःचीत्कारमाकर्ण्यभैरवरैवैदोस्तंभास्फालकेलिमभिनीयसादोपमुत्ताटित
कथ्यमूकाग्नशैलधारिणः प्रचंडकोलाहलेनगामाकुल्यंतोक् पारस्थैवयामिन्यापारंगताः लंकायारावणः
सूयोदयमासाद्यकोलाहलवाद्यमूर्धितः समरभूमौकटकमुत्कटंप्रस्थाप्यलंकाचलशिखरपर्यंकमारुत्य पु
रस्थितनमहोदरणमंत्रिणासहरामवाहिनीमहिमानपश्यतिस्म तत्रकटकेवानराः खेलन्तः किलवान
राजलनिधोदृष्टारणेराक्षसानुत्पाद्याशुचिमानमेवजगद्गुहः पृथ्वीसमाचक्रिरे दृष्टातंचविभीषणंरघुपते
त्राहीतिवाचंतदाशुत्वासाहनुमानुपत्यतरसाप्रत्याददरीस्वयं ४ रामाज्ञयाहरिचमपतयः स्तदानीं कृत्वा
मनुष्यवपुशरुरुर्गजैर्गजानतेषुक्षरत्कसततमदवारिधाराः बौलाधिरोहणस्वरवान्फपलेभिरते ५ लंका
यारावणोमहोदरदृच्छति भोमहोदरकदागतारामः अस्माभिर्नेविदितंरामागमनंदिनं महोदरः सीता

मर्षय रामायतिबुवन्यश्यदेवलंकेश्वर न्येचल्लयंचलक्षितिधरंक्षत्र्यस्तमस्तार्णवंनस्यैरिबध्वितोचनज
लभारब्धवर्षोद्गमप्रोद्गच्छत्किवाहिनीपदभररव्याधृतधूलिपटच्छादित्यपथंकथंनविदितंतज्जेत्रयात्रादिने
अपिच जयप्रयाणेरधुनेदस्यधूलिकदवास्तमितेदिनेशे शशिप्रभंछत्रमुदीक्ष्यवात्मासूर्योदयेरोदितिचक्र
वाकी ७ रावणः महोदरकुत्रास्तेश्रीरामः महोदरः विस्तेभादुत्तमायंनवगकल्पतेः पादमुक्षस्मभेतुः कृतो
संगसलीलंत्वचिकनकमगस्यागमाधायशेष ६ अपिचअयंरामःश्यामः अंकेकृतोत्तमागप्लवगबलपूतः पा
दमुक्षस्यहंतुर्भूमौविस्तारितायांत्वचिकनकमगस्यागशेषेनिधायबाणंरक्षः कुलघ्नत्रगुणितमनुजेना
पितृताक्ष्णमक्ष्णाः कोणनावीक्ष्यमाणस्त्वदनुजवच नैदत्तकणायमस्ते ९ अन्यच्च भूमंगाद्वसिधू
रधुपतिरवताद्वेदिनावदितोसौविष्टस्तेमातुलस्यत्वचिपुनरनुजेमंत्रणेदत्तकर्णः बाणदत्तार्धदृष्टिस्तवभ
यपिशुनेलक्ष्मणेसस्मितोयः सग्रीवग्रीवबाहुः कृतचरणपारः सागंदेरावणाद्य १० गगनेगिलितेभू
मिर्गिलितागिलितादिशः छवंगैः सरितः पीताः सीतापतिपदानुगैः देवमहोत्पातंपश्यमल्यदिनेपि
कचिन्मीनः कचिन्मेषः कचिच्छुधितकृतिका कचिन्मृगाशिरः साद्वेनभोव्याधगृहायते १२ रावणः
अयेमहोदरामात्यकिमथमबलोस पश्य प्रतापंसंसोदुरविरपिदशास्यस्यनविभ्रुर्निमज्जत्युन्मज्ज
त्यपरजलधौ हरिः शेतेवाद्दोनिवसतिहिमाद्रौपुरहरो विरचिः किंचापिः स्वजनकमलंमुंचतिनवा १३
अत्रातरेयथारावणो नवेतितथासूरमाभूगोकवनिकास्थितविमानेजानकीसमारोप्यरामंदर्शयति
विदेहतनयादृष्टिर्दशकंठरिपोबभौसुनी त्वेमनोरम्येतमालेमधुपांगना १४ रावणः अयेमहो
दर पश्य प्रतापंसंसोदुरविरविरपिदशास्यनविभ्रुर्निमज्जत्युन्मज्जत्यपरपरपूर्वोद्भूजलधौ हरिः शे

२४

११९
१५५६

त्रेवार्धेनिवसतिहिमाद्रौपुरहरोविरचिः किंचापिस्वजनकमलंमुंचतिनवा १४ हेमप्राकारजघनोरत्नद्युतिदु कूलि
नी लंका मेकेविकूटस्यदृष्टदृष्टितामिव १५ लंकायारावणः महोदर सर्वमंत्रिभिः प्रबोध्यतामयंकुंभकर्णः १
होदरः यज्ञादोपयतिदेव इतिसर्वमंत्रिभिः सहनिष्प्रहस्तिक्रम्यमहोदरः कुंभकर्णनिद्रामंदिरंजगाम तत्रकुंभ
कर्णप्रिया विरमविरमत्कुंभकर्णस्यकर्णाक्षरबलुतवनिनादरेषनिद्राजहाति इतिकथयत्तिकाचिप्रेयसी
प्रेक्षमाणामशकगलकरधेहस्तिरूपप्रविष्टं १६ कुंभकर्णः निद्रांतथापिनजहोयदिकुंभकर्णः श्रीकंठलब्धव
रकिनरकामिनीनां गंधर्वयक्षसरसिद्वरांगनानामाकर्ण्यगीतममृतंविनिद्रः १७ स्वकटकेरामः जंभासं
भारभीमभकुटितटनटकुंभकर्णोद्हासव्यासव्याक्रोशवन्न्यतिकराचकितप्राणिपुण्यप्ररोहः लीलालोलेन्य
णालीमदुमिथिलस्तसंगभूपालहंसः पाया लीदूरपूर्वांचलशिखरशिरः शेखरोरामचंद्रः १८ लंकायांकुंभ
कर्णः सुतोषितः कवलयन्यलशैलजालंतीव्रासंवपरियवन्नपिकुंभकर्णः तसिजगामनतदेत्यवदत्सुरायांग
गापिवापिथमनासहसागरेण १९ स्वकटकेरामः उपस्थितवीक्ष्यतमाहरामोत्तंकाशिरोनिर्मितजानुदधं
भोमारुतेयंभुदस्तमेतिकिनेत्यवादीत्सचकुंभकर्णः २० कुंभकर्णः रावणसमीप्यमागत्य राजन् यद्यपि
क्षितिपालानां आज्ञासर्वत्रगात्स्वयं तथापिद्राक्षन्दीपेनसंचल्यवनीभूतः २१ रामायजानकीदे येत्यभिरायाः
इदंभातवचः श्रुत्वातथेयाहदृष्टाननः शास्त्रनिः संशयावाचः सतांकस्यनवल्लभ २२ जानकीनसमर्पया
मीत्यर्थः सावज्ञ रावणः उल्लिप्तस्फटिकाचलेद्रशिखरश्रेणीनिघृष्टांगदेरेभिः पीनतरेस्तरास्तरजयः प्राप्त
प्रतिष्ठाभंजं संयामे समकुंभकर्णविजयः किं त्वद्भुजाडंबर प्रत्याशाशिथिलोस्म्यहंवजपुनः स्वापायनिद्राल
यं २३ कुंभकर्णः अभिमांलंभ्य राजन्मागावि षादपरिहरवत्तद्विद्विषः शोकशाल्यकल्याणान्यांश्रयंतामह
महमिकयानोभवंतंजहामि कः कालः कोविधाताकिमरिकुलभयंकोयमः कैचयाम्याः कोरामः कैकर्पांड

श्रवतिमगिरिणेशवितेकुंभकर्णे २४ रावणः सानंदमहावलपराक्रमैराक्षसभेदेः परिव्रतारणप्रागणेवतरपुत्रसः कुंभकर्
णः सादोपंतथाकृत्वा अपिकपिकुलमद्व्याः किंशुधायातभीता नहिजगतिभनडिष्टुथतेकुंभकर्णेः अपिजलधरपातलि
दिकिं स्वत्यकुल्यामपिमशककुंडुवकेशरीकिंपिनष्टी २५ अपिच नाहंवालीसुबाहुनचरवरशिरसौदृषणस्तावकाहं नाहं
सेतुः समुद्रनचधनुरपियव्यवकस्यत्वयात्ते रंरामप्रतापानलकवलमहाकालमृतिः किलाहंवीराणामोक्तिशाल्यं स
मरभुविचरसेल्लितः कुंभकर्णेः २६ ततो गगनमुत्पत्य सग्रीवंबाहुमूलेष्वगकुलपतिकेददेशभक्तजनक्षित्वानिष्पीड्य
गादेरजनिचरपुरींसंधानोजगाम सानंदः कुंभकर्णेः सतनुकपिभटतस्यतृणसकर्णेध्राणंजग्धाजगामस्वशिविर
मुदरेकूर्येणाहतस्य २६ निश्चस्थात्सजबाध्यनयनकमलयोरात्मनेवारिदत्वाकृत्वालेवपगूढंसकरुणमपुनभी
विनीत्वात्रिशूलं क्रोधोद्यः कालमृतिः प्रलयहुतवहां गारनेत्रावकीर्णः छिन्नघ्राणोवतीर्णपुनरपिसमरप्रांगणेकुं
भकर्णेः २७ तं दृष्ट्वाजीवितां गिरिवरकुहरं वस्तुचिताः कपींद्राः केचित्पादांतवातप्रचलितपवनोन्दोलिताः रेव
रंति केचिद्दं दं चंद्रभमणनिपतिताः शोणितान्युद्गिरंन्तिप्राणान्केचिप्रवीराः कथमपिधधतिस्कीतफूत्कारभिन्नाः
२८ उल्लिष्यशूलभजयंविपुरान्तकस्यसंहारकेतुमिवकोदितउग्रभाभिः घोरंज्वलंतमुरसिस्त्रिपतिस्मरक्षस्ताराप
स्तदिषुणारघुणानिरस्तं २९ क्रोधाग्नेजोटराग्नेः कपिशिविरगतोमद्रस्याददानोव केनिक्षिप्यकोदिकवल्यति
भयानुत्कटान्कुंभकर्णेः कांश्चित्पद्मापिनलिष्वसनसहचरावानराः कर्णेध्रान्निर्गच्छ्येकतान्युनरपिदशनेश्व
र्वितानतिघोरं ३० सव्येणसाद्रशिविरचकरेणधुन्वन्त्यात्ताननः सकटकेततउत्तरेण सग्रीवमेवकपिवीरवरेषु
सत्सजग्राहकोपकलितोयुधिकुंभकर्णेः ३१ तातं विलोक्यविषमस्वमथांगदस्तगारुत्मनेनभुविपातयतिस्म
शानुम मक्तोपिनश्चमितियावदसोकपींद्रं स्तावद्वधसरसिहपदागदसः ३२ दृष्ट्वा नीलस्तदुत्तयमयिग्रस्तमा
क्रम्यरक्षः स्कंधमोलेष्विवणत्तदयेवक्रकटोदरेषु ॥ दीव्राचिर्भिदहतिकुपितः स्वनरूपेणवीरः क्रव्यादोभूतद

नुविकलः प्रोत्थितोवानरेंद्रो ३३ लंकाशिरस्थारावणः लंकेश्वरस्तमवलोक्यारणेज्वलंतंकादंबिनीसहचरोमतवारि
धारा तूष्णीमुमोचतदुपर्यथलब्धसंजोषोक्तं कतांतडवनीलनलौसदृशो ३४ जांबवान् दंभोलिः कुंभकर्णेगिरिमि
वतरसापातयज्जानुबंधं कंदेगादं विरच्य स्वभुजगुरुमदं जांबवानुगवेगः निर्मुक्तोतावभूतामभवदथ मरुत्पुष्यवशी
स्तदंगेगुल्फाघातेनरोषाद्रजनिचरभटस्तनिरस्योपतस्त्रो ३५ आलोकितोरधुवेरणसलक्ष्मणेनकालांतकादिव
रियोः परिव्रजितेनस्थानंजगामहनुमान्समरेवतीर्यमादेशउयनरसिंहद्वारुणाक्षः ३६ मैनाकोमेरुभृंगस्थित
इवहनुमत्याणिपद्येनरोद्रः कल्यांतंमंदरायेजनद्वंसमरेमुद्रः कुंभकर्णे अद्रिंक्रव्यादवीरः प्रहितमनिलजेनाधि
नत्मुदरेषोऽग्रेणलेनाजनेयोद्वतजनितरुधामुद्रं द्राकुचकर्ष ३७ अत्रोत्तरेरधुपतिः शरयुग्ममैंद्रद्राकुंभकर्णेनि
निधनायरणेमुमोच भित्ताविभेदददयंधरणीमथैकोमूर्धोनमुद्रतमरवेडयदस्यचान्यः ३८ हनुमान् उद्य
न्मरुतनयचंडचपैटघातान्मूर्धोपपाततुहिनेरजनीचरस्य मग्नेनविष्यतियदंभसिभीमसेनावत्त्रामपुच्छचि
कृतोत्तगानेकबंधः ३९ लक्ष्मणः देवाः सर्वाविमानान्यपनयतरवेः स्पंदनोयातुद्रं रेरेवारवामगेंद्राः परिहरतरण
प्रागणराक्षसाश्च वज्रस्त्रस्तांजनादिप्रतिनिधिरवधिः सर्वविस्मापकानां लंकातंकैकहेतुर्निपततिनभसः कौं
भकर्णेः कबंधः ४० मतकुंभकर्णेः उन्क्रांतोपिस्वदेहात्वरसुखधदौर्भिराक्रम्यमाणः प्राणत्राणायभर्तुः पुनरपि
समराक्षयानानुरोह संगीतैनारदाद्यैर्मदुमजरैः स्तस्यमानोविमानवीरः संग्रामधीरः शिवशिवसकथं वण्यते
कुंभकर्णेः ४१ लंकाशिरस्थारावणः मरुद्गंडादित्याः शतमुखमुखस्तेक्रतुभुजः पुरहारेयस्याः सभयमुपस
प्यत्यनुदिनं प्रकोपव्याकेपाधरपुटतंतवानरभेदेः समान्क्रातासेयंशिवशिवदशग्रीवनगरी ४२ नयनस्योमानं
दधुरतिभयभ्रातनयनागलहानोद्रकभ्रमदलिकदं बाकरिदिनः लुटन्मुक्तामारे भवतिपरलोकेगतवतोहरेरद्य
द्वारशिवाशिवशिवानांकलकलः ४३ इतिहनुमंनटैकुंभकर्णवधानामशकादशोकः अथसक्रोधरावणो

प्रेरितोऽहं जितमचचत्वेव तीर्णः लक्ष्मणोऽपि धनुर्गुणरणात्कारे धरणीगगनांतरे आपूर्यकोपानलज्वालावलिभिः
 सत्यं कथितं कांकवलयस्य घोरमरनासीरेव तरति स्म रावणिः लक्ष्मणमात्रेण नाहं सोमि त्रिकोपस्य जानेत्युम
 णिकारणं नूनं चंचलबुद्धीनां स्नेहकोपावकारणो २ अपि च क्षुद्राः संत्रासमेतविजहत् हरयोभिन्नशक्तेभक्तुभा
 युष्मद्देहेषु लज्जादधति परममीसायकानिष्यतेतः सौमित्रेतिष्ठापान्वितमपि न हिरुषानन्वहमेघनादः किंचिद्भोग
 त्वात्मानियमितजलधिराममन्वेपयामि २ वानराः स्रग्ध्रीवमारुतिनलांगदनीलमुख्यावाप्याधकारजलद्वेति
 रितं भवं देते रावणिगगनमंडलमास्त्रितजोपश्यंति तान्प्रहरति स्म सघोरबाणेः ३ मायारथं समधिरुत्थनभस्त
 लस्त्रेण गभीरकालजलदध्वनिरुज्जगत् बाणैरपातयद्देहकणिपाशबंधैस्तौ मेरुमंदरगिरौ पविनेव शक्रः ४ अ
 न्योतरे पूर्वैवैरमनुस्मरंती सरोवरस्थाचक्रवाकी काशापयो मेदयितं सरामः सलक्ष्मणारावणिबालजालैः रणे हतो
 यं मुदमदहंती चंद्रोदयेन न्यतिचक्रवाकी ५ सरमा श्रुत्वा हतिं दशरथात्मजयोर्विमानमारुत्तुप्यकुम्भाप्यदशा
 नस्य आज्ञानिनायसरमाजनकस्य पुत्रीं सीताविदग्धयासि दिवंगतासि ६ किं भार्गवच्यवनगोतमकश्य
 पानां वाणी विशिष्टमुनिमोमशकौशिकानां जातान्ताप्यहयालपितात्वमामेस्यान्मग्नचतुर्भुजकुचासधवेति रा
 मा ७ हाराघवप्रियतमस्फुरतीह बाहुवामस्तथानयनमप्यनंतकिमेतत् नाद्यापि यन्मधुरनिर्मलदृष्टिपातेः
 सभावयस्यपि विलासगिराभुजाभ्यां ८ उत्तंचयतः संमानितापिन तथा मुदमभ्युपैति मानानुजेव जनकेव तथा
 यजेन आश्वासितापिरमणीरमणेन तूष्णे प्रेम्णा यथा मधुरनिर्मलदृष्टिपातेः ९ प्राणेश्वरः प्रतिगिरिनेददा
 सिरामोहाबललक्ष्मणममापनयेन रुष्टः मद्रुत्सलस्त्वमपि नोत्तरमाददासि त्वात्वाभुवं समरुतेयदिवंगतो वा
 १० सर्गादिमौसटितिमानवलो कयंतौ न ब्रह्मलोकमधिगच्छत एव तावत् प्राणादिव्रजतसाधुगिरामुमो
 चश्वासनिलजनकजासहसंगरेण ११ संगरादपहृते विमानं सरमयारावणभयादित्यभिप्रत्यः तत्राव

सेरेवैकुण्ठागते गारुडः हाहाकारं निशाम्य विभुवनजनि तेरावणेः कर्मघोरं क्रोधाग्नेधूमधाटीदलितरिपुकुलरुद्रा
 सयनराक्षसेद्रान् पक्षाघातप्रचंडप्रचलितपवनध्वस्तशैलेन्द्रपतैः संप्राप्तो वै न तेयः सवदमतरसोजीव
 यामासेतामि १२ श्रीरामसजीवनात्सर्वजीवयामासेत्यर्थः रावणिः सभयं रणसंकटमुपलभ्य सप्रपंच पापो
 विरच्य समरे जनकस्य पुत्रीं हारामरामरमणेति गिरं गिरं तीरवद्रेन पश्यत वदन्ति ते प्रवीरामायामयीं शिवशिवे
 द्रजिदाजपान १३ हिधाकृतांतां पुनराददानो मायारथस्थो वरकर्मनाथ ब्रह्मोपदेत्तात्सनि कुंभिलादेयग्राध
 मूलावटमाजगाम १४ समरचत्वे श्रीरामः दृष्ट्वा मायाजनकतनयास्वेंडनं रामचंद्रोर्गुर्वीमुर्वीतलमुपगतो दी
 णं मासाद्य मूर्च्छां तत्पादाग्रे स्थपुनरनुतः श्वेतनाग्राप्य रामं कृत्वा सगेस्मरसि न गिरं व्याहरन्त्यरोक्षत १५
 लक्ष्मणः सिंचत्येनं विकचनलिनीगर्भे निमुक्तवारं धारासरोर्मलयजरसेरामधर्मोप्रमाणं यस्मादेनात्त्वमपि
 पदवीमास्त्रितो ब्रह्मशापादित्यालापैर्विलपति दृष्ट्वा लक्ष्मणश्चक्रवाक्याः १६ सायथा एकेनाहणा प्रवित
 तरुषा वीक्षते व्योमसंस्थभानो विवंसजलगलितेनापरेणात्मकांतं अहं छेदेदयितुं विरहाशं किं न चक्रवाकी
 हावप्येतौ विस्रजतिरसौ रौद्रकारुण्यसंज्ञौ १७ तत्र नि कुंभिलादेः न्येग्राधमूलावटे रावणिः कुंजे विभीतक
 समद्विरयाद्वचंद्रे शक्तेभक्तुभदनेः लेपलमाजुहाव हनुमान् शत्रुं जयेरथ वरेडं समुद्रतेनेर्यज्ञं वभुंजत ससा
 हनुमानुपेत्य १८ लक्ष्मणः शनैश्चरत्प्राप्य दशरथेनार्पितं रामदण्डं गिरं संहारारुद्रमनुस्मृत्य अररमायारथा
 रुद्रमेघनाद्यसद्यस्त्रायमलोकं प्रस्थापयामि पश्य दोस्तभास्फाटके लिस्फुटविकटरवध्वस्तघोरांधकारसं
 हारात्संनियोज्यस्वधनुषि धरणीपाणिना हत्यवीरः क्रोधाधोरावणस्य ज्वलदनलशिखामुद्रिरन्याण्यु
 ग्मेच्छित्वा निक्षेपसोमि निरथदृशिरो मेघनादस्य साद्रि १९ इति श्रीहनुमन्नाटके मेघनादवधो नाम
 द्वादशोऽंकः १२ रावणः हे कालत्वमकाललब्धविभवो वैरसकामो भवस्त्राणाभूषयभूषणेः शिवशिरोमाल्ये

निर्गागंमुहुः किंचित्वेवविधेनुसंचयजगत्सर्गायबीजं पुनः सन्धः करवाळभीषणभुजोयुधायलंकेश्वरः २९
 रावणः सकोशंसक्रोधं लंकेश्वरः सुतवधारुणवक्त्रचक्रस्तत्रैकवारनिधनाक्षिपतिस्मशक्तिः सौमित्रिवक्षसिरु
 पार्धपथेज्वलंतिक्षितांबुधोहनुमतातरसागृहीत्वा ३ मुद्यतः ब्रह्मासभयंनारदंसस्मार प्रविश्यनारदः तात्कि
 मितिस्मृताहं ब्रह्मा वत्स्यावन्मरुतिः समरभूमौतावदेकवारधातिनीशक्तिर्लक्ष्मणंनभिनति तस्मिन्नुनरभि
 नेलंकेश्वरोमानितराहंतीतिमत्वा समरतः पवनतनयच्छानांतरंनयः नारदः यदाज्ञापयति तातः इतिनिश्च
 म्य द्वाग्नारदोयधितसंगभयादनेपीलंकापतेदृढचपेभवावप्रहारात्स्थानांतरं समरतः पवनस्यसूनुज
 ग्राहणमरिपुरत्रविधेस्तुशक्तिः ॥ ३ ॥ रावणः दृष्ट्वाशक्तिग्रहणमधिकंराक्षसेन्द्रः कृतातः क्रोधाभ्यातज्वलित
 दृढयोऽग्निस्कुलिं गोयवेषः तामेवास्यक्षिपतिनिधनेलक्ष्मणस्याग्निमंत्रेभित्वावक्षस्त्वमधिगताभूतलं कु
 मराजं ४ अपिच शक्तिः प्रौढोयतेजः प्रलयसमुदितारावणात्कोपमानादुच्छंतिदीपयंतीज्वलितदशदिशो
 लक्ष्मणंभेदयंती हाहाकारप्रलापसकलजनभयंदेवदेत्येडकंपब्रह्माद्यैस्त्यमानंभुजगपतिपुरंकारयंतीजग
 म ५ आन्त्रांतरंस्थानांतरादागत्यहनुमता पश्चात्तापगतेविभीषणबलेक्षणेष्टवंगेश्वरेमदेजांबवतिष्ठवंगम
 गणेसंभूयपश्चाच्छिते शक्तिप्रौढमहाप्राहारविधुरमुष्ठीगतेलक्ष्मणेहारामोविलपत्यहोहनुमतात्रोक्तंस्थिरेस्थी
 यतां ६ अथविभीषणः रात्रौज्वलदुल्भुकंकरेकत्वाशिबिरंपर्यटन् प्रौढशक्तिज्वात्माकवलितानुवानरभय
 न्यश्यति कोपिजीवतिवानवेति तत्रजांबवंतमेवापश्यदुपविष्टमूर्छारहितनान्यः जांबवान् भोविभीषण अंज
 नासुप्रजायेनमातरिश्वाभैचराक्षस हनूमान्वानरश्रेष्ठः कंचिज्जीवतिवान्वा ७ विभीषणः सर्वकटकप
 र्यटन्अवलोक्यवभाषे नैवराजजिसुर्यवनेवरागेनचांगद आर्येणदर्शितस्नेहोयथावायुसुतेपरः ८ जां

बवान् भोलंकाधिपानुजराक्षसपतेविभीषण तस्मिन्जीवतिदुर्दृष्टेहमप्यहंतबले हनूमतिगतप्राणेजीवतो
 पिमत्तावयं ९ ततः सत्वरंजांबवतासहविभीषणः दृष्ट्वापरिस्थितमारुतिं विलपंतरामचंद्रमनुसरति श्रीरामः
 गिरीन्यास्यत्यमीवीरास्त्वयिवत्सदिवंगते मरिष्यामिससीतोहंकयास्यतिविभीषणः १० भुक्तेमयिप्रथमम
 सिफलानिवत्ससुतेकरोपिषायनेमयिजीवतित्वं प्राणांजहासिमुरलोकसुरवायकिंवासापत्यभावमहहप्रक
 टीकरोपि ११ हावत्सलक्ष्मण स्थानेस्थानेकलत्राणिमित्राणिचपदेपदे तंदेरांनेवपश्यामियत्रभ्रातासहोदरः
 १२ नमेदुःखंरहतासीतानदुःखंलक्ष्मणेहतः एतदेवमहादुःखंनाराज्याकयास्यतिविभीषणः १३ हाव
 त्सलक्ष्मणधिगास्तसमीरस्तुंयस्त्वारणेपिपरितृप्तपराङ्मुखोभूत गोपायतीहभरतोस्तिममानुजः किंय
 स्वामधिज्यधनुरुद्धतशक्तिपातात् १४ अत्रमस्मद्दृष्ट्वायोवनेनशस्त्रग्रहणेनेतिसशरंधनुस्वस्तुमिच्छति हनू
 मान् निनपराधेजासकरुणं भरतबाहुवर्णनाकर्णनेनसाभ्यस्यंससत्वरंगरुडस्थानमभिनीयरामपुरत
 स्त्विवादेवपश्य कोवाः पदंवरं समारुत्यविक्रमाविष्कृतोस्फुटं दैन्यकोपातिशयतोवेदनंगारुडंमतमितिहै
 मी देवपश्य सप्तोभोनिधयोदशैवचदिशः सप्तैवगोत्राचलाः दृष्ट्वादीनिचतुर्दशैवभुवनान्येकंनभोमंड
 लं एतावत्परिमाणमात्रकटेकब्रह्मांडंसांडोदरकासोयास्यतिराक्षसेतरक्षपतेकिंकार्मुकंत्यज्यते १५
 श्रीरामः १६ मारुते तथापिमानमुन्मथ्यजार्गितिलंकाभटः हनूमान् देवपश्य नीचनसहमेनीनकर्तव्या
 यतः खलः करोतिदुर्दृष्टंनृपपश्यतिसाधुषु दशाननोहरेत्सीतांबंधनंस्यान्महोदधेः अपिचदेवादप्युतमा
 मापहरतियदादुर्जनावाकथं चिन्माननामातितेषांतनुजचितगुणान्नेवकुत्राधिकत्वे स्वभानुभानवीयाक्
 रतियदिपुनः शीतरश्ममहीत्वा न ब्रह्मांडस्येहखंडेतदपिरघुपतेकिं ग्रहेशत्वमिति १६ अयमरुत्तनय किं

तया क्रीयते वीरकात्त्रांतरगतश्रिया अरयोयान्नपश्यति बभुर्भियन् भुज्यसे १८ इति लक्ष्मणं दर्शयति हनूमान्
लक्ष्मणं विषमस्वभावोऽयं देवपश्य पातालतः किमु सुधारसमानयामि निष्पीड्य चंद्रममृतं किमु ताहरामि उद्भुजं
इकिरणं निवारयामि कीनाशपात्रमनिशं किमु चूर्णयामि १९ रामः आत्मगते यद्युक्ते महावीरेण तत्तद्दिदानीं
मेव कृत्वा दर्शयति परंतु तत्करणादकालेऽपि महतां प्रलयः स्यादिति विचार्य प्रत्याह वेद्यं रूपेण मधुनेव समानय
त्वं लंकापतेरनुचरोपिततोभिषक्सः नवान्यथा वदति रामगिराह नूमान्ययं कसूतमचिरेण तमानिनाय २० सुप्तो
स्थितं रघुपतेर्भियं वरिष्ठं पप्रच्छ तं सकुरु रंत रुणोपचारं सव्याजहार हिमरश्मिरुचारजन्या जीवत्यसौ दुहिणो
लविशाल्यवत्या २१ तत्रवानरभटाः द्रोहिणादिगमनाय श्रीरामपुरतः स्वस्वपराक्रमानुरूपं समयावधिप्रोचुः न
ब्रवानराणां नलस्थिराचं पुनरेति गत्वा तत्रैव मेदद्विदो द्विरात्रे संधीवर्तमाने पुनरेक रात्रौ वैरीरां दयामचतुष्ट
येन २२ श्रीरामः सप्तयं आर्तसंकुचितमरुक्कमलः समरसंकटे भगवतो गेडावतारस्य मारुतः साशकं मुखक
मलविकाशं पश्यति हनूमान् सकुरुणं सत्वरं गरुडस्थानमाख्यायां जलिपुटमभियदेव दानं स्तभ्यतामात्मायावदोवे
भिषक् चक्रन् दामणिं लंकां प्रवेद्या गच्छामि तथा कृत्वा नीत्वा लंकां रूपेण पुनरनिलसुतः प्रार्थयामास रामं देवाज्ञां
हि वीरास्तव हितकरणां पिच्छिता संतु संवे लक्षणां पश्चिरास्तु दुहिण गिरिरितो योजनानां हनूमान् तैल्लारनेः सप्यस्य
स्फुटरवपुरतस्तत्र गत्वा चैति २३ श्रीरामः सहर्षतथा करोतु वीरः हनूमान् ध्यात्वा त्मानं प्रणम्य प्रभुमवनिमु
तावच्छ्रुतं तस्य वाक्यं नीत्वा योऽप्यंगमिष्यस्य खिलकुशलतामानुष्यपीति चंडोर्ज्ञाने चकार द्रुतमथ जननी लक्ष्मण
स्योपलभ्य स्नेहकालः समलं कवलयति भुजं वाममुत्तरुक्षुधीति २४ श्रीवान्चको सलसुतापुरतो दुत्तमास्वप्नंतथा
मुनिवसिष्ठपुरोहितस्य पर्वनि योज्यसंशरणं भुराददानं शांतिचकार भरतं हविराज्यहोमैः २५ तत्र द्रोणादिभिः

रवरस्त्रोह नूमान् दृष्ट्वा सर्वास्तु हिनकिरणोद्यत्वा भ्रातृवैले वल्लीरत्नान्यमलरुदिरांगारभास्वति वीरः फांत्वा द्रोभ्यां गि
रिमुदंहरन्नेत्यपतिषतातं सस्मारयंतं दुत्तमुपगतस्त इले नोज्जहार २६ तत्रा योऽप्योशांतिमंडपे कुंडसमीपस्थो वसिष्ठ
भरतो हुत्वा श्रीरवं कुंडं सतगरु कुसुमं पुंडरीकं मणालं कर्पूरोज्जीरगं प्रचुरयुतयुतं नालिकेरं गुहाव त्र्योऽष्टाङ्ग
तीक्ष्णजलदलनिभं शैलमादाय वीरः प्राप्तस्तत्रांजनेयः सकिमिति भरतस्तं चारेणा जघान २७ सकिमिति वाक्यस्या
यमर्थः सकः येन कालरूपपुरुषेण स्वज्ञांते सकमित्रा यामातुर्वामे भुजः समलः कवलीकृतः सोयं किमिति नान्याभ
रतस्तह नूमानं चारेणा जघान हनूमान् भरतदोर्दंडमुक्तं कुंडं प्रचंडप्रहारमूर्च्छितो विधिलि क्षरिताक्षरपंक्तिं लेपात्
णान्परित्यक्तुमिच्छन् पुरवावशेन भरते पुलत्वाटपटो हारामहालक्ष्मणकुतोहमिति ब्रूवाणः संमूर्च्छितो भुवि पपात गि
रींदधानो त्वांगल्लक्ष्मणवररुहेण संकेसरेण २८ वसिष्ठ भरतादयः सविस्मयं सर्वे निशम्य सहलक्ष्मणरामनामतो
पगम्य हनुमत्पदयोर्निपेतु यतंचतस्य वचनादपनीय शल्यं मूर्च्छजहार समुनिर्गिरिजोषधीभिः २९ हनूमान् साभ्य
सूयं जिज्ञासया भरतबाहुपराक्रमस्य रामस्तु तस्य युधिलक्ष्मणशक्तिः सौदे श्रांतो हमित्यथ गिरिनयतुं कुमारं वाक्यं
जगाद भरतं हनुमान् सरोषः ३० भरतः श्रीरामलक्ष्मणयोः समरसंकटमुपलभ्य गगनमंडलभ्रातं निजभुजादोप
नाद्यदो धूयमानधनुर्गुणारणत्कारमभिनीय श्रुत्वेति तस्य वचनं भरतः शराग्रैसादिकं पिसमधिरोप्य गुणेनि
योज्य मोक्षं धनुर्द्वैतितिकुंडलिनीचकार तुष्टावतं परमविस्मयमागतः सः हनूमान् ३१ उत्तीर्य बाणात्कुशलं ग
होत्वा सपूज्य बाहुभरतस्य वाक्यं मनीदरिद्रस्य यथादिगतां तथा हनूमान् शिविरं जगाम ३२ अदिरुद्रावतारः
प्रलयसमुदितद्वा दशाकोनुकारं द्रोणादोष्णादधानः कटकनिकटतामागतोऽप्यधरात्रे दिग्भोगोत्तान् दृष्ट्वा
रत्नतरसरस्तीरमाख्याय वीरस्तरं ह्रीमानं रोषितं दनुसहसुदावाहिनीमाजगाम ३३ तदनुदि भागानवल्लो
क्य सूर्योदयात्पर्वतोद्योतेन तमः पश्यति प्राप हाहातपर्वतोद्योतेन सूर्योदयप्रमात्कमलविकाशः अथ वा सूर्यो

दयभ्रमात्सरोवरस्थे विकसितकमलवदनमालोक्य प्रातराशंकया लज्जावानरोदीत् इति हर्षेण सहवादिनीमात्रगाम
हत्वामायामहर्षीन्जनिविवरानगंधकालीमुदयं ग्राहीरूपं प्रमथ्य प्रबलमथबलं राक्षसं मर्दयित्वा जित्वा गंधर्वकोटिं
दितितटमपि ज्वालमादाय शूलं प्राप्य श्रीमान् हन्मान्पुनरपि तरसानंदितः स्तत्पुरस्तात् ३४ श्रीराममुग्रीवादयः
सहर्षं योमैर्दृष्टुं विदुर्दिवानरन्वमूचक्रस्य रक्षाकरः सहर्षावरासंगमैरवरबोद्धुमस्यलंकापतेः सीतातंकमहाधकारहर
णप्रद्योतनोयहरिः संप्राप्तः पवनान्मजः पदमहाश्रीकंठैकुंठयोः ३५ कपिकटकभटोयंगंडगोपालनामा समरशि
रसिबीरोयं जनायाः स्तनूजः दिशतु विशदलक्ष्मीं लक्ष्मणस्यात्मनः श्रीचरणनलिनपातिनित्यसत्योदयश्रीः ३६
श्रीरामः एकैकस्यापकारस्य प्राणान्दास्यामितेकपे प्रत्यहं क्रियमाणस्य शेषस्य क्रणिनोबुयं ३७ हन्मान् देवमे
व बोचः प्रस्तावमासाद्य देवोपि मामुपकरिष्यति श्रीरामः सदयं अंगेष्वेव जरायास्तु यत्तया परुते कपे भवान्प्रत्यु
कारार्थमापस्तुलभतं पदं ३८ आलसिते हनुमता गिरिजोपधीभिर्हृष्टो विहाय सशरंधनुरादधानः रामारविंदतरणि
रुण्णीधरान्मालंकापतेः कुपितकालिदावतस्त्रो ३९ कौधानलप्रोत्फुल्लज्वलतरदिरोगारेवनेत्रोधनुर्गुणटण्टकार
मभिर्नाय रे राक्षसाः कथयन्तु स रावणारव्यो रत्नरेव दुकुलयोरपत्त्यनष्टः त्रैलोक्यदीपनकरास्त्रशिखाकरालेयो
रामनामदहनेन वितापतंगः ४० श्रीरामाभितस्त्रो सहर्षं सबाष्पं सपुलकं च लक्ष्मणंगादमालिङ्ग्य हावत्सलक्ष्मण
प्रेमशक्तिभेदे वेदनां जहि जहि मम हृदयपर्यंकं हामेधनादकुलकमलिनीं प्रालेय वर्षवत्स एतावती मपि वेदनां न वेत्ति
लक्ष्मणः आर्य मर्ममान्महं वेदने वेदनावतिराधवः वेदनारामचंद्रस्य केवलं दृष्टिर्नोबुयं ४१ इति श्री आदिना
टंकहनुमद्विरचिते शक्तिभेदे नाम त्रयोदशोऽंशः ॥ १३ ॥ ततः श्रीरामाय रावणो लोहिताक्ष इत संदिशति रे
राममिति ब्रूहि अये श्रीराम जामदग्निर्निर्जित्य हरप्रसादपरशुस्त्वया गृहीतं तं रावणाय प्रयच्छ तत्सीताप्रयच्छ
ति तथा करोति श्रीराममुपस्थितः श्रीरामः पृच्छति किं करोति राक्षसगुणः देव अधाक्षीन्नालं कामयमय

मृदन्वतमतरद्विजालं सौमिवेरयमुपनिनायोपधि मरं इति स्मारं स्मारत्वदरिगरीर्भीतिलिखितं हन्मंतं दंतैद शान्ति कुपि
तोराक्षसगणः १ श्रीरामो विहस्य किमर्थमागतोसि लोहिताक्षः देव भृगुपतिनिर्जित्य गृहीतं हरप्रसादपरशुं राव
णाय प्रयच्छ ततस्ते सीतां समर्पयिष्यति श्रीरामो विहस्य दूतपश्य पौलस्त्यप्रणयेन तावकमतिस्मृतमनो मोदते
देवो नैष हरप्रसादपरशुस्तेनाधिकं ताम्यति तद्वाच्यः सद्वाननो मम गिरादत्ताहिजेभ्यो महीतुभ्यं ब्रूहि सा त्वं वल
भिदे निर्जित्व किं दीयतां २ अथ दशरथपुत्राय देवराजः शत्रुजयं रथवरं विस्तरति स्म श्रीरामः हन्मंतं ध्वजाग्रैः
मारिष्यस्वयं रथारोहणं नाटयति तथा विधंतमालोक्य लोहिताक्षो निष्क्रांतः लंकाधिरवरे रावणः अए लोहिताक्ष
कोसो दाशरथे ध्वं जेवते ते लोहिताक्षः देव हे त्नालं चितवारिधिर्जनकजाविश्वेषु शुष्यन्मनः कोशत्या सुतं देव्य
पाटनपदुग्रस्तां राममन्मदलः निदेधारिवलराक्षसं इनगरि सौमित्रि संजीवनायोत्स्वातोपधिपर्वतोस्य मरुतः पु
त्रो ध्वजवतेतं ३ रावणः सत्वरं मंदोदरीं मेदिं प्रविश्य अये प्रियं मंदोदरीं रामाय प्रतिपद्य कस्तुति रविनेदास्यामि
कं मे धिर्लोयुदेराधवसायैकैर्विनिहितः स्वर्गं गमिष्यामि वा नीतिज्ञेयं स्वदेविकतमः पक्ष्मगृहीतस्त्वया सुश्राव्यं
पदमस्मदीयमगमन्मन्त्रात्रोपबले ४ मंदोदरी विहस्य सौप्राणनाथलंके श्वर दृष्ट्वा दैत्यभागिन्याः सुतवरनि
धन्यं मानुलस्यापि नाशं तात्त्रानां भेदनं यत्कपिवरहननं यच्च सुग्रीवसरथं कर्माण्युत्थानभंगे जलनिधितरणं योन
जातस्तदानीं सायं नष्टकुले स्मित्कथमिव गमितो जायते तविवकः ५ रावणः सन्नपधिग्धिगुशक्रजितं प्रबोधितव
ताकिं कुंभकर्णेन वास्वर्गग्रामविलुंठलुंठनपरैः पीनैः किमभिभुजैः धिक्करोत्ययमेव मे यदरयस्तत्राप्यसौ तापसः
साप्यत्र विहंति राक्षसमद्यानजित्यहो रावणः ६ मंदोदरी सकरुणं शोकं लंके रागाः कुरुचिरमपुनर्सीविगा
दोपगृहं देवातां देहियोद्धुं समरमवतराम्यस्मि सुसन्निधाय त रावणो विदीर्णमापात्तदयः भवं कांते स्वकांते तरु
पाथकृणां प्राणरंकः किमेकः शंकासत्यज्यलंकां शिवशिवसमरायोद्यतो राक्षसद्वः ७ अथ श्रीरामा जयावान

रसदाः उद्यद्विष्णुत्वं कोलाहलबहलमदाविग्रहोप्राभिरक्षणांतराभिर्दीप्यमानंदिशिविदिशिदशग्रीवसुद्रीवयंतः
एतेनिःशेषशतग्रहणसमधिकैः शस्त्रिणः शैलपादैरुद्धमानः कर्षाद्वारजनिचरपुरासुतरेणारुवंती च सुग्रीवेण
अस्त्रयल्लगाधिपेनविहितं पौलस्त्यवक्षस्तटे संघट्टानलदत्तदावपिपदः सीदंतीभूमीरुहाः रावणेन उत्साद्यप्रहित
स्वत्रैलशिरवरोलंके शहरतावलीपिठोयन्निजकुडनिर्झरजलेजंबाळपिठायते ९ तथैतेनोद्यत्यस्फटिकशिखरीसो
पिविदधेसमंतादामूलवृष्टितवसुधावध्यविधुतः अमुंयेनाद्यापिनिपुरहरन्त्यव्यतिकरं पुरस्तादन्यमपिशिखरि
णामुल्लसयति १० रावणः सक्तो धेतथारोहणन्नाटयति भरीमद्वलज्ज्वरवतालनिकरः स्वर्णालुसत्काहलोनि
ज्ञानस्थनपूर्णकणकुहरोनिर्व्यन्त्रगयोवसौ युद्धार्थं दशकंधरोरथमतो माणिक्यभौल्लिख्यशोदीपादीपितमस्त
कोजनकजाराभोविधेसंजया ११ नीचैर्वैवोपरिमितः यवनावनेषु मंदोच्चकारतरणिः स्वरतांकरेषु रक्षस्यति
गगनमाप्तमेव ह्यसाक्षान्नद्योययुः स्थगिततुंगतरंगभंगाः १२ आकाशे यदानीलोलंकाधिपसुभाटकोदंड
शिरवरे स्थितश्चंद्राध्याकलितमगल्लणान्वितगिरिः तदैवं देवानां मतिरंजनिदिग्मंडलजुषाधनुशृंगेष्ट
गस्तदुपरि गिरिस्तत्रजलधिः १३ रावणस्य साश्चर्यतत्ररामसपदुभटमुखे सव्यतुदेवतुर्यसाशुभे सरोप
कपिपुसविनयेत्तस्मिन्नेसाशुपूरं सास्ये प्रातः कृत्ये सप्तयमनिलजे संवपे चात्मकृत्ये क्षिप्रतद्वक्त्रं क्ररज
निचरपतेर्भिन्नसावंबाहव १४ बध्वातुणादशोच्चैर्मघवहयसटावेणिबधेनदोमदोर्भिश्चापान्विधुन्वदश
दशचशरानदक्षिणैरादधानः क्षेडनक्रोडनक्रुप्यन् प्रसप्तमभिभवद्रजितातजितोद्यत्सिद्यन्माधुमुरवश्री
रवतरतिरषाप्रांगणैराक्षसद्वः १५ रामरावणयोः रणांगणेकुंडलिनोयुवानः परस्परं सायकभिन्नदेहाः कु
च्यपलं नाडवकामिनीनांकुं भाग्रलग्नाः सधुर्गुजानां १६ तत्रमारोनामराक्षसस्तुमुखयुद्धे अध्यास्त
सुयावहजतिनशिविरेवाजिनः पूर्वमद्वैधावंतरेवितस्यस्वमरिकुलबलात्पादयुग्मेनधीरः मारः क्रव्याद

वीरः शिरसिकरतलोत्थापितेनो गदेनकुडेनाताडितोद्वाकृशिवशिवसमेरेपश्चिमाधेनतावत् १७ अंगदः यावान
ब्धिः कलज्जशिभुनातावताकिंचपीततुल्याकारान्प्रहरतिहरिः किंरवमानद्वितुंगान् तत्रागम्याः प्रथितवपुषः
संतुतिमः स्वभावास्तेषां सग्रहणरससराभतेनामधेय १८ रावणः स्त्रीमात्रननुताटकापश्यसुदारास्तु
भिन्नोमुनिमारीचोभगएवर्षातिभवनवालीपुनर्वानरः भोकाकुलविकृत्यसेवदरणेवीरस्त्वयाकोजितोदोगे
वस्तुनथापितयदिपुनः कोदंडमारोपय १९ तत्रांतरंगदः वद्यास्तनविचारणीयविरतास्तिष्ठंतुहुवर्ततांसुंदस्त्री
दमनोप्यखड्गयज्ञसालोकेमहांताहिते यानित्रीणिकुतोमुखाभ्यपिपदान्यासन्वदायोधनयद्वाकोशलमिद्रसू
नुनिधेनतत्राप्यभिज्ञोजनः २० अपिचरावणः शोभोः पर्वतकंदुकेनमहतीक्रीडाकृतयिनतरेरेमानवराममो
स्मरभवदेवस्वररावण ज्याघाटेकुरुताटकातमसुरांतके संयुगेपश्चान्नीतिसमग्रधीरकुटीलः शारवामगाणो
पतिः २१ श्रीरामः स्तथापिरावणंनजघान मनाकलज्जावन्नश्रवदनासन् रावणोविहस्य रेरेमानव
राम योमयासमेरेधारेनिहतस्तवपूर्वजः अनरण्यः किमद्यत्वाव्यथयत्यपिलज्जितो २२ श्रीरामः वि
विज्ञांकरेराक्षसधमपश्य नतद्यन्नः इवैनपतिमनरण्ययदवीधर्जयोवामत्युर्वायुधिभुजभतांकः परिभ
वः जितंतुल्यांकारागृहविनीहितैहहयपतेः पुलस्त्यायद्रुक्षामकृतकूपणतद्व्यथयति २३ योरा मोनजघान
वक्षसिरेणेत रावणसायकैः सः श्रेयोविदधातुवस्त्रिभुवनं व्यापारचितापरः लघस्यप्रतिवासरंवसतिमा
तस्यास्त्वहराधवाभय्यास्तभुवनावलीविलसितादीपिः समसत्तभिः २४ सप्तोदरावणरुधाविहितावत्पेः
सज्जावभ्रवदसगरबद्धकक्षः आपन्नसीतिहरणव्यवसायिनाहिप्राणास्तरणविपुलसप्तसाहायभाजा २५
तत्ररामो रतिर्लेतेनप्रियाविरहादितः तत्सत्यं मनसिस्वरच्छरम्याणारमणीयता २६ बारोयंममताटकात्
सरसिस्नातः स्वसुनीसिकाप्राणायामपरः स्वरशिशिरसाहुत्वाशिवस्याहुतिमारीचंचनलिंविधायतदनु

तास्याः कचरजनीचरसंगमापवादः पंखलुविषमः पुराकतानां भवति हि जेतुं पुकर्मणां विपाकः ४० कजनकत
नयाकरामजायकत्वं दशकं धरमंदिरं निवासः अयिखलुविषमः पुराकतानां भवति हि जेतुं पुकर्मणां विपाकः ४१
ततो लक्ष्मणबाधुपुत्रो विमाने जानकीमारोप्य श्रीरामपुरतः सत्वरमानीतवंतौ जानकीलज्जानादयति रामः
जनकतनयां दृष्ट्वा रागीहतादशकं धरस्तदनुविहज्वालाजालाकुलीकृतविग्रहः रघुपरिघ्नो नाधो नूहं नतीर्यवा
वेक्षतमुकुलितदगं भोजद्वः समाहितवत्स्थितः ४२ साश्वस्ववशापमिजनलज्जया च अधोबदनासीताहन्मान
मातंद विज्ञानकि चापास्त्रिगणभंगुरांगमदनमस्तेकहस्तां बुजे मध्ये मुष्टिनिविष्टपंचकशरं विभ्राणमन्यकरे
वीरश्रीनखरक्षतेरिव नवेबाणवर्णैरंकितं वीरं राममवस्थितप्रणामतं प्रोम्भय्यलंकासदं ४३ जानकीस्वगतं ता
पछेदसुधाकरस्तनुत्तां क्रोधानलां भोधरः सारासारविवेककोशभवनं हयैस्वर्वाजाश्रयः कालव्यालविषस्य
गरुडमणिधेयं द्रुमारामभूः केवल्यप्रतिपदं देनमकृतैरामस्य सत्संगमः ४४ इति श्रीरामचरणकमलयोः शि
रोमधुकेरेशमकदंरं मनुभवितुमिच्छंती रामोपसृत्य सावकं हेमहांतोजनाः यद्यपि प्रियापतिव्रता तथापि चि
रं मे परं दिरस्था जानकी दिव्यमंतरणकथं मां स्पृष्टुमर्हति इति रामवाक्यमाकर्ष्य काशादवतरंतं ब्रूयाद्
यः दिव्योपकरणं नादयति सीतापावकसमं पंगत्वा भोगगवाण्यावक मनसि वचसिकाये जागरस्वप्ने
भागं यदि ममपतिभावो राघवादन्यपुंसि तदिह दहममो गं पापकल्पावकत्वं सुललितफलभाजात्वं हि क
मेकसाक्षी ४५ इति ज्वलती ब्रह्मनातराले स्वदहं चिक्षेप अथवानरभेदे सत्यकालहुताशनस्य बहताजि
ह्वालिलीलासरस्यंगारमरसीरुहंकमलपद्मसलोवधसोतानन शुद्धेयजनकात्मजेत्यविदधाद्यतु कीर्तिश
रेः क्रूरत्कारं च रघुरिभसा तावन्नभामंडलं ४६ रामः सानंदं वह्निगताया जनकात्मजायाः प्रोक्तुं
राजीवमुरवं विलोक्य उवाच रामः किमिदं सुरादीनां गारमध्यं जलजं विभाति ४७ जानकीसानंदं श्रीरा

मदयिता विनोदविपुलप्रीतिप्रभूतिभक्तप्रसेदां बुकणायतास्य कमले दिव्योत्थिता जनकी आगत्याशुसंभ्रमं बहुतरां भ
क्तिदधाना पुनस्तत्यां दोमणिकं कणोज्वलकरां नेवस्वरात्यङ्गुतं ४८ अहत्यावृत्तं स्पृशमानेण कंकरामरायोपियो
षितामाभुवन् अथसुग्रीवः श्रीरामं प्रति विज्ञापयति देव इयमियं यमदानवनेदिनीं विद्वानाथजितः प्रसवस्तुली
किमपरं दशकं धरगेहिनी त्वयिकरोति करद्वययोजनं ४९ श्रीरामः नम्राननो भूत्वा किमाज्ञापयति महाभागमंदो
दरी साधुरामसाधु अतः परं ममकांतगतिः रामः महाभागो ननु रदपुराक्षसानां कुले सहगमनेन धर्महानिः अतः
त्वया विस्तीर्णालयमास्त्रायलंकाचले राज्यं चिराद्भुज्यतामिति विभीषणे लंकाधिपत्याभिषेकं नाटयति ततो श्रीरा
मः आत्मानं पुष्पके विमाने जानकीं चारोप्य समरभूमिं दर्शयति प्रियतमे जानकीपश्य अन्नासीत् फणिपादाब्धे
धनविधिः शक्त्या भवेद्देवरादेव क्षणितोडिते हनामताद्राणादिरन्नाहृतः दिव्यैरिन्द्रजिदन्त्रलक्ष्मणशरैर्लोकांत
रंप्रापितः केनाप्यन्नमगाक्षिराक्षसपतेः कृताचकटाटवी ५० हेतुंति ज्वलितः कृशः कपिरिति व्रीडाचनम्रा
ननो लीला लंघितवाहिनीपतिरिति श्लाघाचलत्वं धरः रामस्यायमितीर्ष्या कलुषितः पश्य प्रिये त्वत्कृते विक्रा
मत्यनिलात्मजे दशमुखः कां कामवस्त्रांगतः ५१ जानकीसविस्मयं प्रोप्राणाधिनाथरामचंद्रः तथाविधाद्दे
दनांतरालकथमिहागतः रामः सहप्रिये जानकी निवासः कांतारं प्रिये नवियोगाब्धिरधिको धनुर्मानं च
पारिपुर्णपुंरीशः पलभुजो अकूपारं परं वसति सचकान् प्रति कृतिर्नमं सुग्रीवो यदि तदियतीराघवकथा ५२ अ
श्रांसं चंद्रादयो बभूव रामः पश्य देवि पश्योदति वियोगे गिनीदिनयः कंदपेलीलामणिः प्रोदानगभुजंगमस्त
कमणिश्च डीवन्च डामणिः तारामोक्तिकहारनायकमणिः कंदर्पसीमंतिनीकांचीमध्यमणिश्च कोरतरणीची
तामणिश्चंद्रमा ५३ रामः प्राचीनस्मृतविरहव्यथातिभीतः काकुष्ठः कृतकुतुकाक्षिमीललीलः संपूर्णं श
शिनिचिरायलनदृष्टेः प्रेयस्याः स्तुगयतिलोचने कराभ्यां ५४ तत्र रात्रौ सुस्वसुप्ताः सर्वयथास्थानं प्रात

रामत्यविभाषणोपपत्तौ प्राणमयकथयति देव किं कुर्वाणययोधिसेवितगद्गद्धानामुदेसर्वतोलेकेयं चूर्वविक्रम
कथाबीजप्रतिरोहच्छब्दोदेवनाश्रयाननस्यदशभिः स्थितैः शिरोभिः क्रमादेकैकैश्चान्तं वातमरचस्यामोदि
तादृश्यः ६२ रामः ततस्तत्कालयोग्योपकरणैः पुत्रचामरादिभिर्विषीषणं सभायुपनगरयोध्यां राज्यभोगाय
प्रत्युपस्थितः तत्र सुग्रीवः देव वाजिब्रान्तखुरप्रहारदलितक्षोणीरजोभिः पुरः सोद्वर्जैर्गोकपोतकंदरुचिभि
र्व्योमदमास्तीर्यते किंवानेककरींद्रगंडुविगलद्धानां बुधारेण न संश्रामं प्रथयंत्यमीपरिमलप्रोद्गारिद्रक्षानि
लः ६३ ततः समुद्रसंतुमासाद्य जानकीं प्राणाधिनाथाय पुत्र दृष्टेयं सरितां पतिः प्रियतमकास्तेससे
तुः पुनः केतिकेतमुहमुहुः सकुतुकेष्टेपरं विस्मिते अत्रासीदबभूवनात्र किमिति व्यथे निजये प्रयसिष्या
यत्तास्य सुधानिधिः समभवन्मदस्मिता जानकी ६४ स्नात्वा पोत्वा दरीभिर्जलधिमथचिराद्दृष्टेनाक
बधुप्रीतिप्रोदाश्च परदिगुणमहिमभिर्निर्देशान् पूरयंतुः ये विन्यस्ताः पुरस्तानि निशि निशि निवेहरोषधानां ज्व
लद्भिस्तद्वयं ते तदं सत्तित कपि विविरस्मारिणः संतु वेल्लाः ६५ महानाटकं यदा दूरापातिविदशयुवतीने
वस्तुलभामयां भर्ता हारावलिबलयलक्ष्मीवितनुते यथायमाणि कथं स्फटिककणकप्रावन्ति रवरं रश्म्यान्मा
संतुर्विभववितमहानायक इव ६६ जगाम रामः सहसीतयास्वां पुरीमयोध्यां सहवानरैर्द्वैः प्रत्यागतैस्ते
भरतादिभिश्च राज्ञेभिः पित्रो मुनिभिश्चिराय अंगदः अकस्मात् वानरैर्भ्यः समुत्पत्य पित्रहं तारमवल्लो
क्य क्रोधं नाटयति दोस्तेभ्यस्फालके किमभिनीय रामचंद्रं त्यदादिष्टं यद्यत्तत्तन्मया कृतं यतस्त्रैलोक्य
नाथोऽसिनचत्साज्यं गुरोर्वचः ६७ नाथ श्रीरामचंद्रस्वदभिमतमहोत्सवो नाभिपूजां तू रंगगावतारैश्च
रतुभगवान्हाहोतयेन तातः सुग्रीवेनांजनेयप्रमुखमटचमूचक्रवालेन साधं त्वामेकोपांगदं भृंहं पितु
निधनमनुस्मर्य मध्यामिदोष्णा ६९ श्रुत्वांगदस्य महतीं समरप्रतिज्ञां ते चक्षुः कपिचमूपातयः सरा

माः सौमित्रिरप्यनपराधिनमाहतं तं मत्वा कतांजलिपुटः पुरतो बभूव ७० आकाशवाण्यभवेन महोत्सवाली दासो
हनिष्यति पुनर्मधुरावतारे श्रुत्वा बलैक्यरघुनंदनवानराणां कारुण्यमंजलिपुटं सरणान्वितः ७१ अंगदः पि
तृवधप्रतिकारो भविष्यतीति सानंदं कोपमयमहायज्ञांतिमेत्यरामं स्तोति देव अकर्णमकरोष्ठेपे विधिर्ब्रह्मांडभे
गधीः गुणानाकण्यैरामस्य शिरैः कंप्सया दिव ७२ हनूमान् कूर्मः पादो गयष्टिर्भुजगपतिरसौ भाजनं भूतधा
त्री तैलापूराः समुद्राः कनकगिरिरयं रतवर्तिप्ररोहः अर्चिश्चंद्रोऽशुरोचिर्गगनमलिनताकज्जलं दत्तमानां
बुध्रेणीपतंगोज्वलतिरघुपते त्वत्प्रतापप्रदोषः ७३ कैलासो निलयस्तुषारशिरवरीविदिर्गिरीशः सखास्त
र्गंगारुहदीर्घिकाहिमरुचिश्चंद्रोपलोदपणः क्षीराब्धिर्नवभूतकं किमपरं शेषस्तु शेषविषोयस्यास्थादिह
राघवक्षितिपते कीर्तस्तदाकस्तव ७४ कालाभ्रवलयदशास्यदमनत्वकीर्तिहंसीगताव्योमव्रत्प्रमरात्सं
गमवशात्तत्रापिर्गभिष्यभूत् पश्चाद्व्योमतर्गिणीपरिसेरकुंदावदातं यया मुक्तं भाति नवीनमंडकमि
दं शीतद्युतेर्मंडलं ७५ रामराममहावीरकेवयं गुणकीर्तने यत्कीर्तिकामिनीभाले कस्तूरीतिलकं नभः
७६ लक्ष्मीस्तितिते गेहेवाची भातिसरस्यती कीर्तिः किं कुपितारामयेन देशांतरगता ७७ रामत्वद्गु
जदंडडिडिमडमत्कारप्रतापानलज्वालाज्जैरकीर्तिपारदघटीविस्फोटितबिंदवः भोगोद्भाः कतिता
रकाः कतिकतिक्षीराब्ध्यः कस्यपिप्राप्तेयाचलपांचजन्यकरकाकर्पूरकुंदैर्देवः ७८ अत्युक्तो यदि न प्र
कृष्यसि मया वादं न चेन्मन्यसे तद्भूमादुत्कीर्तने नरमनाकपानकं इयतरामत्वत्तरुप्रतापदहनज्वालाव
लीलोपिताः सर्ववारिधयस्तवारिवनिताने त्राबुभिः पूरिताः ७९ त्वन्मूर्तीकमनीयतेतिरमणीवाशीतवा
स्य स्थिता त्वद्वाक्योर्जयिता गृहेतवरमाचिन्तेतवोदारता इत्थं स्त्रीकुलसकुलस्युत्तमकीर्तिः प्रिया
रामतेरुष्टवोपगतापितामहपदयन्नास्तिदक्षः पिता ८० अत्युच्चापरितः स्फुरतिगिरयः स्फारास्त

धांशोधयस्तानेतानपिविभ्रतीनकिमपिः श्रान्तासितुभ्यनमः आश्वर्येणमुद्गर्भः स्तुतिमितिप्रस्तौमियावदुरस्ता
वद्विभ्रदिमांस्मृतस्तवभुजोवाचस्ततोमुद्रिताः ६९ स्वद्योतद्युतिमातनोतिसविताजीयोर्णवाभालयच्छा
यरमाश्रयतेराशीमज्ञाकतामायातितारादयः इत्थं वर्णयतो नभस्तवयज्ञायातस्मृतेगोचरन्तश्चास्मिन्ध्रम
रायतेरधुपतेवाचस्ततोमुद्रिताः ६२ कृत्वा मेरुमल्लरत्नरुपतेर्द्वेदिनदिग्योषिताः स्वर्गंगामुसलेनशाल
यइवत्वकीर्तयः केजिताः तासांराशिरसौलुषारशिरवरीतारागणस्तत्कणाः प्रोद्यत्पूर्णसुधांशुर्विविध्याम
सरज्यात्स्नाश्वतत्पांसवः ६३ किंचित्कोपकलाविलासविभवव्यावृत्तामूर्तेभुजश्चिक्षेपादकरोन्निज्ञाच
रबलंप्रत्यर्थिनायपुरा कंदलेरुदत्कफेरुविपट्टाकस्फुटदुर्गुलंप्रक्राडत्कपिनिश्चसत्फणिकदङ्गि
ल्लिभ्रमर्दयेच ६४ रामत्वद्वाणघातच्युतमटरुधिरस्नातसाभेदपकेदृष्टाहस्तीदृष्टतद्विषदत्तुलबले
कुंभपर्यंतमग्नितिर्यक्प्रेतां वसूत्रग्रथितनरशिरः पंकजैर्लक्ष्मसंरम्भैः पूजां वलुं मनोज्ञां हरइतिनियमात्तरं
चराणां कुमारैः ६५ अद्याप्युन्मदयातुधानतरुणिचेचत्करास्फालनव्यावृत्तान्तरकपालान्तात्तर
णितैर्नेत्यत्पिज्ञांवांगनाः उद्गायन्ति यज्ञसिंघातविततनाद्यत्प्रचंडानिलैः प्रक्षभ्यत्करिबुंभकूटकुह
रव्यक्तैरणक्षोणयः ६६ सत्यंज्ञानविकारिणो न हि भवेन्नुद्गोवाहिनीयेदृष्टारणालंपट्टभुजयुगदृष्टः पु
नस्तावके यस्याश्रित्यबलेस्त्रलीकृतसरीनाथत्वेवगेश्वरैः क्रोतांभूरिभयेनयंनशिशिरायस्यामयूरवार
वैः ६७ रामः प्रच्छाप्यतांवानरवीरसेनांतकालयोग्याभरणप्रदानैः भुनक्तिराज्यंसहबंधुवर्गेरामः स
सीतः सहलक्ष्मणेन ६८ रामोदाशरथिर्दिवाकरकुलेयस्यागनाजानकीनीतामादशकंधरेणवनतोले
कालयंछन्ननारामेणापिकपींद्रसंगमवृत्तादंभोनिधिंलीलायावध्यापर्वतमालयारिपुवधादानीयनिर्वा
सिता ६९ वनेविमोक्तजनकस्यकन्याश्रोतुंचकस्याः परिदेवनानि सुखेनलकासमरेहतमामाजीवय

॥३५॥

134
1996

आरुतिशतैर्वैः ९० पशुरपिनमगोमगीमदेगेंद्रध्वनिचकितः प्रसवक्षणेजहाति अयमरघुरजानकीयमावांयदिस
नजीवतिर्निर्देयोद्यवेधाः ९१ यद्गुणंधनुरीश्वस्यसमरेयजामदग्नेजितस्यत्कायत्पितुराज्ञयावभुमतींसेतुः पयो
धौकृतः एकैकंदशकंधरक्षयकृतोरामस्यकिंवर्णयतेदेववर्णययेनसोपिसहसानीतः कथाशेषतां ९२ रम्यश्रीरा
मचंद्रप्रबलभुजबृहत्तांडकेकांडुशोण्डव्याप्तं बट्पांडरवरेणशिरसि महानाटकं पादवाक्षिपुण्यं सत्तयांजनेयप्रविरचित
मिदंयः श्रुणोति असंगान्मुक्तौसोसर्वपापादरिभयविजयीरामवत्संगरेषु ९३ चतुर्दशभिरेवकैर्भुवनानिच
उदंश श्रीमहानाटकं धत्तकेवलंब्रतानिमलं ९४ रचितमनिलपुत्रेणाथबाल्मीकिनाब्धोनिहितममृतबुध्याभा
द्रहानाटकंयत् सुमतिनृपतिभोजेनोद्यत्तंतत्कमेणग्रथितमवतुविश्वेभिश्चदामोदरेण ९५ रामरामेति
रामेतिरमेशमनोरमे सहस्वनामृततुल्यश्रीरामनामवरानने ९६ इति श्रीमद्भुवननाटकं हेनुम
हिरचितं श्रीरामचंद्रविजयोनामच ॥ ॥ श्रीराम ॥ श्रीरामचंद्र ॥

